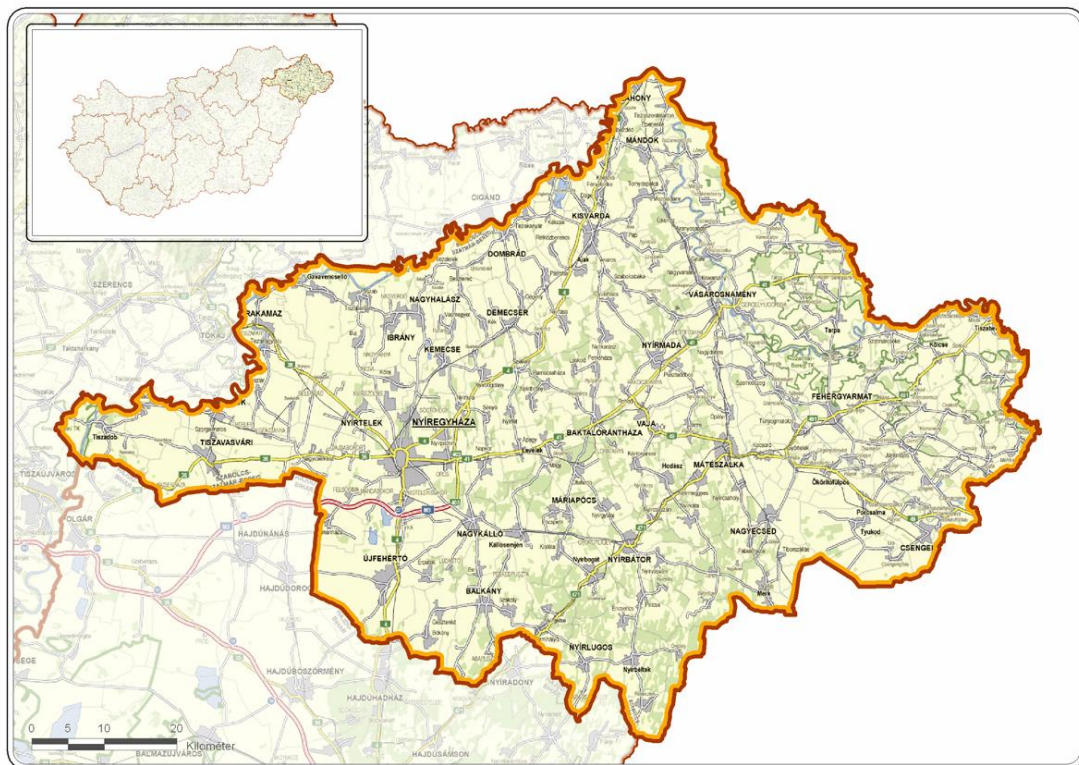


SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

II. KÖTET JAVASLATTEVŐ FÁZIS



2013. november 8.

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

II. KÖTET JAVASLATTEVŐ FÁZIS

Készült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat megbízásából



A koncepció kidolgozásában közreműködő szakértők:



MEGAKOM Tanácsadó Iroda

- Barabás Eszter
- Hajduné Májas Anikó
- Kézy Béla
- Róka László



Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft.

- Bartók Dávid
- Deák Attila
- Oláh István
- Szakál Zoltán

A megye átfogó jövőképét, valamint célrendszerét a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés a 27/2013. (IV.24.) számú önkormányzati határozatával elfogadta.

(A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei területfejlesztési koncepció 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerinti egyeztetési eljárása keretében érkezett vélemények beépítése lezárva: 2013. november 8.)

2013. november 8.

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETÉS.....	4
2	A MEGYE JÖVŐKÉPE	5
3	CÉLRENDSZER	7
3.1	A CÉLRENDSZER ÉS A HELYZETÉRTÉKELÉS KAPCSOLATA	7
3.2	ÁTFOGÓ CÉLOK	10
3.3	STRATÉGIAI CÉLOK.....	12
3.4	HORIZONTÁLIS CÉLOK ÉS ALAPELVEK	16
4	A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA	18
4.1	A STRATÉGIAI CÉLRENDSZER BELSŐ KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA.....	18
4.2	A STRATÉGIAI CÉLRENDSZER KÜLSŐ KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA	20
5	A TERÜLETFELHASZNÁLÁS ALAPELVEIT LEFEKTETŐ KONCEPCIÓ.....	35
5.1	TÉRHASZNÁLATI ELVEK	35
5.2	SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE STRATÉGIAI TÉRSTRUKTÚRÁJA.....	37
6	A FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE.....	42
6.1	PRIORITÁSOK	42
6.2	FELELŐSSÉG ÉS INTÉZMÉNYRENDSZER	59
6.3	A KONCEPCIÓ ÜZENETEI	62
7	A TERVEZÉSI FOLYAMAT, A TÁRSADALMASÍTÁS ÉS LEGITIMÁCIÓ.....	66
7.1	A PARTNERSÉGI TERV ELKÉSZÍTÉSE	66
7.2	A PARTNERSÉGI TERV VÉGREHAJTÁSA.....	70

1 Bevezetés

Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről tizenöt éven keresztül volt a magyarországi területfejlesztési politika szinte kizárólagos alappillére. A 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet keretében született meg az a jogi háttér, amely az elmúlt években szabályozza a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeit, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályait. A 2011. évben jelentős változások történtek a területfejlesztés törvényi szabályozásában, amelyet két törvény rögzít, a 2011. évi CLXXXIX. Törvény Magyarország helyi önkormányzatairól és a 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 27. § (1) bekezdése szerint „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.” A törvény alapján a **területfejlesztés vált a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladatává**. A törvény értelmében a megyei önkormányzatok feladata és felelőssége lett a megyei területfejlesztési koncepciók elkészítése.

Jelen dokumentum **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési koncepciója**, amelynek kidolgozására a megyei szintű területfejlesztési tervezés keretében került sor.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési koncepciója a **218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet** (a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól) **alapján került kidolgozásra**, amely meghatározza a koncepció tartalmi követelményeit, struktúráját.

A koncepció az „Útmutató a megyei önkormányzatok számára a megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozásához, valamint az Országos Területfejlesztési Koncepció kidolgozásában való közreműködéshez, 2012, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal” című módszertani útmutató előírásainak, ajánlásainak figyelembevételével készült el.

2 A megye jövőképe

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jövőképe, 2030:

“2030-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egy olyan hely, ahol jó élni.”

Noha **megyében** a hagyományos értelemben vett gazdasági fejlettség és jövedelem nem éri el a fejlett térségek szintjét, **életminőség szempontjából felzárkózott az ország fejlett térségeihez**. Ez tudatos értékválasztást tükröz: a területi és gazdasági versenyt mindenek fölé helyező fejlesztéspolitika helyett, egy ember és értékközpontú, reális fejlesztéspolitikai stratégiai áll. A megyei fejlesztéspolitika központjában **nem a fogyasztás és kibocsátás orientált, a jövedelem folyamatos bővülését célzó növekedés ösztönzése áll, hanem a minőségi élet feltételeinek megteremtése és megőrzése**.

A megye **minden térségében**, a megye **valamennyi lakosa számára** adottak az **európai életminőség** alapfeltételei, amelyek a következők:

- **Munkából származó**, a megélhetést biztosító **tisztességes jövedelem**;
- **Hozzáférés az egészséges élet alapfeltételeihez, közjavakhoz és közszolgáltatásokhoz**;
- **Erős, összetartó helyi közösségek**.

Javulnak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye versenypozíciói bizonyos területeken, melynek hatására nő a megyében az életszínvonal, a foglalkoztatottság és növekednek a jövedelmek. A megyében megtermelt jövedelmekből a helyi lakosság széles rétegei részesülnek, a megyében **magas az aktivitási ráta és stabil a foglalkoztatási szint** - amit a **nyílt munkaerőpiac** és - a megye speciális helyzete révén - a megerősödött (valós igényekre reagáló) **szociális gazdaság** együttesen **biztosít**.

A **gazdaság és foglalkoztatás, valamint a közigazgatás és kulturális élet** európai szinten is versenyképes **központja a megyeszékhely** és körülötte kialakuló **agglomeráció**, valamint a megyei **gazdasági decentrumok** szorosan együttműködő **hálózata**. Az általuk biztosított vonzó üzleti környezet ösztönzi a külső befektetők letelepedését és helyi KKV-k fejlődését egyaránt.

A **vidéki térségek** lakóinak foglalkoztatásában, valamint számukra a minőségi közszolgáltatások biztosításában pedig a **megerősödő, funkciógazdag kisvárosok megyei hálózata** játszik elengedhetetlen szerepet.

A megye gazdaságában a hagyományosan erős **műanyag- és gumiipar valamint optomechatronikai ipar** mellett a sajátos helyi mezőgazdasági termékek termelése és magas szintű feldolgozása köré épülő **versenyképes agrárgazdaság**, az egyedi adottságokra és értékekre épített **vonzó turisztikai termékekre támaszkodó turizmus** és az egyre **bővülő zöld gazdaság** a meghatározóak.

A gazdaság fejlődését fejlett, a megyei gazdaság igényeihez folyamatosan és rugalmasan alkalmazkodó **szakképzési, felsőoktatási, valamint** a köré épülő **innovációs és kutatás-fejlesztési kapacitás** támogatja.

A megyében a településeken belül, a települések között, valamint a megye és tágabb környezete, a hazai és európai centrumok között egyaránt adottak a **környezetbarát mobilitás** alapvető feltételei. Ez fontos mind a foglalkoztatási lehetőségekhez, mind pedig a közszolgáltatásokhoz és közjavakhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében.

A hozzáférés biztosításának a **jó közlekedési feltételek mellett lényeges eleme a legkorszerűbb IKT eszközök, hálózatok és megoldások** széleskörű alkalmazása.

Az életminőség fontos eleme továbbá a természeti és épített **környezeti értékek megőrzése**, a magas szintű **energiahatékonyság**, valamint a **megújuló energiaforrások** tudatos és folyamatosan bővülő használata.

A megye egészében fokozatosan **felszámolásra került a mélyszegénység**, a megye külső periferiáján elhelyezkedő, súlyos történelmi örökséggel küzdő Szatmár-Beregi térség fokozatosan felzárkózik, ezt szolidaritáson alapuló, célzott, integrált területi beavatkozások segítették elő.

A megye fejlődésében és életében kiemelt szerepet töltenek be a fizikai feltételek mellett az **erős és tudatos közösségek**, a megerősödő **megyei identitás**, a jó értelemben vett lokálpatriotizmus. A társadalmi és gazdasági változások hatására a megye külső megítélése is alapjaiban változott meg, és a korábbi negatív képet pozitív image váltotta fel.

A közösségek és az összefogás különösen fontos szerepet játszanak abban, hogy az **itt élők tudatosan választják a helyi termékeket és szolgáltatásokat**, valamint hogy a **megyébe kívülről érkező források jelentős része valóban a megyében marad és hasznosul**. A közösségek szerepe nagyon **fontos az elesettek és rászoruló segítségében** is.

Mindezek eredményeként megfordult a korábbi negatív trend is: a megyéből származó magas képzettségű **fiatal szakemberek egyre növekvő számban jönnek vissza** és telepednek le a megyében.

*“Mert Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében
nemcsak jó élni - de jó ide visszatérni is!”*

3 Célrendszer

3.1 A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a rendszerváltás óta folyamatosan azért küzd, hogy leszakadását csökkentse az ország fejlettebb régióihoz képest. Az elkészült megyei fejlesztési stratégiák szinte mindegyike a GDP dinamikus növelését, a lemaradás fokozatos csökkentését tűzte ki célul.

A különbség csökkentésére tett erőfeszítések sajnos rendre kudarcba fulladtak, hiszen a megye több mint 20 év elteltével is az utolsó előtti helyen áll országos összehasonlításban, és a leszakadás mértéke sem csökkent.

Nem lenne igazságos ugyanakkor azt állítani, hogy semmilyen előrelépés nem történt; valójában számos olyan (elsősorban költséges infrastrukturális-) **fejlesztés** valósult meg, amely jó alapokat biztosíthat a következő időszakra:

- Kiépült a kommunális infrastruktúra, a legégetőbb hiányosságok megszűntek, ezen a területen már nincs a megyének jelentős lemaradása (kivéve a szennyvíz- és csapadékvízvezetés terén);
- Kiépült és megújult a közintézmények jelentős része – a megye néhány terület kivételével mennyiségileg és minőségileg is egyaránt megfelelő kapacitásokkal rendelkezik;
- Megépültek, illetve belátható időn belül elkészülnek a megye külső megközelíthetőségét biztosító fő közlekedési útvonalak (M3, 4-es út);
- Települések, településközpontok megszépültek – igaz ez a városokra és a kistelepülésekre egyaránt;
- Kialakult néhány turisztikai centrum, országos hírű programsorozatok jöttek létre, bebizonyosodott, hogy kitartó munkával és a megfelelő fejlesztésekkel lehet eredményeket elérni és látogatókat vonzani ebbe a megyébe is;
- Letelepült és hosszú távra elkötelezte magát néhány külföldi nagybefektető, és megerősödött néhány innovatív megyei vállalkozás;
- Kiépült a megyében az ipari parkok hálózata, és noha ezeknek egy része még üresen áll, potenciálisan kedvező feltételeket biztosítanak a vállalkozások, befektetők számára.

Ugyanakkor a (nagyon fontos) pozitív fejlemények mellett a helyzetelemzés és a SWOT tanúsága szerint továbbra is **súlyos problémákkal** néz szembe a megye számos területen:

- A lakosság egészségi állapota riasztó, az egészségügyi alapellátás komoly hiányosságokat mutat;
- Az aktivitási ráta rendkívül alacsony, a munkanélküliség magas;
- Országosan a legmagasabb a leghátrányosabb helyzetű térségek száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal;
- Kiemelkedően magas a szegénységi küszöb alatt élő családok száma (különösen a romák körében) a kistelepüléseken;
- A termelékenység drámai mértékben elmarad az országos szinttől is, a megyei kisvállalkozások jelentős része súlyos versenyképességi problémákkal néz szembe (pl. infokommunikációs háttér gyengesége);
- A megye mezőgazdaságát – mely gyümölcsstermesztésben kiemelkedő minőség előállítására képes – folyamatosan belvív, aszály és számos területen árvíz fenyegeti,

az előállított mezőgazdasági termékek jelentős hányada komoly hozzáadott érték nélkül, alacsony feldolgozottsági szinten hagyja el a megyét;

- A megye – kedvező korstruktúrája ellenére – folyamatosan és növekvő mértékben veszíti el a fiatal, tehetséges szakembereket.

Mindezeket a tényezőket együttesen vizsgálva egyértelművé válik, hogy elérkezett a paradigmaváltás ideje a megye fejlesztésében – a megye valós adottságaira, reálisan felmért komparatív előnyeire építő, a célcsoportokat, piaci lehetőségeket és a konkurenciát is figyelembe vevő, erőteljesen fókuszált megyei fejlesztéspolitikára van szükség, amely – szakítva számos bevett, hagyományos célkitűzéssel – új alapelvekre épít.

A helyzetértékelés fő következtetései és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2030-ra elérni kívánt jövőképe alapján meghatározható a megye fejlesztésének **célrendszere**, a 2020-ig terjedő időszakra vonatkozó átfogó, stratégiai és horizontális célok.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciója három átfogó célt fogalmaz meg, amelyek tükrözik a megye értékválasztását, a fejlesztési célkitűzések fő irányát. A három átfogó cél elérése érdekében hét stratégiai cél került kijelölésre, amelyek közül négy tematikus cél, három területi cél. A kitűzött célok elérése az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés (mint horizontális célokra) jegyében történik.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztésének célrendszerét a következő ábra foglalja össze.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési stratégiája 2014-2020

Célrendszer



3.2 Átfogó célok

1. Az aktív megye - *Értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése*

A megye jövője és fejlődése szempontjából kritikus, hogy minél többen végezzenek értékteremtő, hasznos munkát és jussanak tisztességes munkajövedelemhez – ennek érdekében már középtávon is új munkahelyekre van szükség. A foglalkoztatás előremozdításának másik fontos eleme az aktivitási ráta növelése. Magyarország aktivitási rátája az egyik legalacsonyabb az egész Európai Unióban, Magyarországon belül pedig itt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legalacsonyabb a munkaerőpiaci aktivitás. Az elkövetkező évek egyik kiemelt fejlesztéspolitikai célja a munkaerőpiacról kiszakadt emberek visszavezetése a munka világába. Fontos, hogy azok közül is minél többen juthassanak munkához, akik a nyílt munkaerőpiacon nem versenyképesek – ennek érdekében meg kell erősíteni az értékteremtő szociális gazdaságot. A szociális gazdaságon belül azonban a közmunka helyett, olyan közfoglalkoztatást kell elősegíteni, amely tartós munkahelyeket hoz létre, és hasznos munkát ad az embereknek.

Új munkahelyek létrehozásához versenyképes gazdaságra és nemzetközi szinten is versenyképes vállalkozásokra van szükség. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében erősebb, magabiztosabb kis- és középvállalkozói szektorra van szükség, ehhez erősíteni szükséges megyei szinten a vállalkozási hajlandóságot és a vállalkozói kultúrát. Az új munkahelyek mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a meglévő munkahelyek megtartására.

A gazdaság fejlesztését és a munkaerőpiac bővítését elsősorban a megyei gazdaság jövedelmező ágazatainak fejlesztésével szükséges segíteni (élelmiszeripar, optomechatronika, gumiiipar, műanyagipar, logisztika, csomagolóipar, zöldgazdaság, turizmus), ebben kiemelt szerepet játszhatnak a Nyíregyházi agglomeráció és a megye gazdasági decentrumai. A szociális gazdaságban is elsősorban a jövedelmező területekre kell fókuszálni, ezzel stabil munkahelyek jönnek létre. A megye rurális térségeiben a foglalkoztatáspolitikai és gazdaságfejlesztési legfontosabb területe az élelmiszeripar, amely kiemelt fókusza a megye vidékfejlesztési politikájának.

2. A szolidáris megye - *A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása*

A megyében komoly, és folyamatosan növekvő problémát jelent a mélyszegénységben élők helyzete, akik körében jelentős arányt képviselnek a roma emberek. Ezek a súlyos társadalmi, szociális problémák a megye bizonyos részeinek szegregálódását indították el, jelentős területekre kiterjedve. A társadalom bizonyos rétegeinek leszakadása területi válságócokot hozott létre, ebből eredően ezeknek a területeknek a felzárkóztatása szorosan összekapcsolódik a helyi társadalom felzárkóztatásával. Ez egy komplex, foglalkoztatási, lakhatási, oktatási, szociális és integrációs kérdés, melyre ennek megfelelően integrált választ kell adni. Noha a leszakadó rétegek helyzetének kezelése nem csak megyei kompetencia (állami támogatás nélkül ezeket a szociális problémákat nem lehet megoldani), Szabolcs-Szatmár-Bereg megyének egyrészt egyértelmű érdeke, hogy megfelelő megoldás születjen, másrészt számos olyan kapcsolódó beavatkozás van, amely megyei szinten végezhető el leghatékonyabban. A mélyszegénység felszámolása csak jövedelemmel lehetséges, vagyis munkahelyek teremtésére van szükség ezekben a térségekben. A társadalom alulképzettsége és alacsony munkaerőpiaci aktivitása miatt ezeken a területeken az emberek jelentős része nem tud elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon. Elsősorban aktív állami szerepvállalással megvalósuló értékteremtő szociális közfoglalkoztatásra van szükség, amíg nincs piacképes jövedelem. Ezzel a szociális háló építése a szociális

gazdaság fejlesztésével történik. Ebben az értelmezésben a szociális gazdaság az a szektor, amely a kirekesztettség által veszélyeztetettek számára biztosít munkalehetőséget, a szociális szektorban pedig segítséget nyújt új, független üzleti tevékenységek létrehozásához.

A társadalmi felzárkóztatást társadalmi partnerség elve szerint, konzorcionális együttműködések, társadalmi paktumok keretében szükséges végezni, amelyben fontos szerepet játszik a civil szféra és az önkéntesség. A társadalmi felzárkóztatás érdekében szemléletváltás szükséges a települések, különösen a falvak fejlesztésében, amelyben hangsúlyos szerepet kap a szegregált lakóterületek fokozatos felszámolása.

3. A vonzó megye - Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése

A megye jövőképeinek középpontjában az életminőség javítása áll – melynek a jövedelem mellett számos egyéb fontos összetevője van. Ahhoz, hogy a megyében élők jól érezzék magukat, alapvető feltétel a vonzó, tiszta természeti környezet. Kiemelt feladatunk a térség ökológiai értékének, természeti környezetének megőrzése és javítása, valamint a megye környezetkímélő energiaellátásának biztosítása.

Meghatározó jelentőséggel bír továbbá egy olyan társadalmi közeg megteremtése, amely fontos összetevője mind a vonzó vidéki, mind pedig az élhető városi környezetnek. Ennek a közegnek kiemelt eleme a közjavakhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, valamint a külső és belső mobilitás feltételeinek megteremtés.

A megye kulturális élettereinek tudatos fejlesztése szintén fontos elemét képezi az elkövetkező évek fejlesztéspolitikájának – a pezsgő megyei kulturális élet megteremtése érdekében. Erre építve szükséges fókuszálni a térség kulturális imázsának tudatos javítására, amelynek egyik preferált területe a megye turizmusának fejlesztése.

A vonzó gazdasági környezet megteremtése mellett szükséges egy koncentrált és szervezett befektetés-ösztönzési tevékenység, amely elsősorban a centrumtérségre és a decentrumokra összpontosít. Kiemelt feladat a meglévő helyi, értékteremtő és foglalkoztató kis- és középvállalkozások valamint a jelentős foglalkoztató vállalatok megtartása.

A vonzó megye környezeti elemeinek fejlesztési eredményeire alapozható a megyei imázs tudatos kiépítése, amely a helyi lakosságban identitáserősítő mechanizmusokat indít el. A vonzó megyei imázs hozzájárul ahhoz is, hogy a meglévő és a potenciális befektetőkben, illetve a turistákban is pozitív attitűdök alakuljanak ki.

3.3 Stratégiai célok

1. *Versenyképes élelmiszergazdaság - az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon*

A megyei agrárgazdaság erős hagyományokkal és bizonyos termékek tekintetében kedvező adottságokkal rendelkezik. A néhány meglévő, kedvező mezőgazdasági adottságra építve az agrárgazdaság komplex fejlesztése a cél: ide tartozik az élelmiszerfeldolgozó kapacitások fejlesztésének ösztönzése, a helyi feldolgozás erősítése, de ide sorolható a specializált mezőgazdasági gépgyártás fejlesztése is. Az élelmiszerfeldolgozás erősítésének két fontos eleme van: (i) egyrészt a kisebb térségek, településcsoportok ellátását szolgáló helyi feldolgozó kapacitások megerősítése, (ii) másrészt a nagyobb, exportképes feldolgozó kapacitások erősítése, amelyek:

- a megyében megtermelt mezőgazdasági termékekre támaszkodnak;
- jelentős hozzáadott értéket generálnak, új értéket, új termékeket állítanak elő;
- innováción, innovatív megoldásokon alapulnak.

Az exportképes élelmiszeripari termékek alapját, olyan magas minőségű, helyi mezőgazdasági termékek jelentik, melyeket termelési integrációk keretében lehet előállítani. Az élelmiszer feldolgozás komplex fejlesztésével jelentősen javítható a megyei gazdaság jövedelmezősége és foglalkoztatási szerepe.

2. *Zöld megye - Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás*

A megye hosszú távú fejlődése, a vonzó megyei környezet megteremtése érdekében fontos a megye energiaellátásának fokozatos átállítása megújuló, illetve alternatív forrásokra. Ez egyrészt csökkentheti a megye külső energiafüggőségét és az önfenntartás megerősödését energetikai szempontból, a megye közvetett és közvetlen széndioxid-kibocsátását, másrészt ösztönözheti a zöldgazdaság megerősödését is. Ez utóbbi kiemelten fontos Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára, ugyanis a zöldgazdaság a szociális gazdaságban fontos szerepet játszhat, mivel alacsonyabb képzettségű embereket foglalkoztat (a zöldgazdaság és a szociális gazdaság integrálása).

A klímaváltozás olyan negatív hatásokkal, kockázatokkal jár, amelyek fokozottan érinthetik a megyét. Fel kell készülni a negatív hatások enyhítésére, a kockázatok kivédésére. A megye sajátos helyzetéből fakadóan kiemelten kell kezelni a vízgazdálkodást (ár- és belvízvédelem, aszály) és alkalmazni kell egy tudatos klímastratégiát. A fizikai környezet energetikai megújítása mellett, az elkövetkező években, kiemelt feladat lesz a környezettudatosság erősítése a lakosság, vállalkozások és települések körében.

3. *Proaktív megye - A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása*

A megye ambíciózus célokat határozott meg, ezek megvalósítása csak akkor lehetséges, ha "saját kezébe veszi sorsát" és biztosítja a különböző megyei szereplők fejlesztési tevékenységének proaktív összehangolását, koordinációját. Számos olyan terület van, ahol nem lehet megfelelő megyei szintű koordináció és az érintettek összefogása nélkül eredményeket elérni: ilyenek többek között a turisztikai termékek fejlesztése és értékesítése, a befektetés-ösztönzés, a megyei image építés, a kisvállalkozások segítése, az agrármarketing tevékenység vagy a szociális gazdaság megerősítése. Megfelelő szervezeti

háttér, eszközrendszer, humán erőforrás háttér nélkül ezek a megyei menedzsment tevékenységek nem tudnak eredményt elérni.

A proaktivitás része továbbá a megye nemzetközi integrációjának mélyítése, amely egyrészt a keleti piacok közelségének kihasználásával, másrészt a határmenti kapcsolatok erősítésével történik. A határmentiségből származó komparatív előnyök kihasználása kiemelt fejlesztéspolitikai fókuszpontja a megyei stratégiának.

Kiemelt feladat professzionális humánerőforrással rendelkező, ügynökség-jellegű intézmények létrehozása a megye gazdaság- és területfejlesztése érdekében. A gazdasági önszerveződést elsősorban a megyei szintű turizmuskoordináció/turizmusfejlesztés, a területfejlesztés, a vidékfejlesztés, a megyei marketingpolitika, az innováció ösztönzés, a vállalkozásfejlesztés a szociális gazdaság és a mezőgazdasági termelés és értékesítés területén szükséges segíteni. A társadalmi önszerveződés legfontosabb iránya a közösségfejlesztés, az identitás erősítés, értékmegőrzés és a társadalmi felzárkóztatás.

Egységes közösségi marketing eszközökre épülő komplex, integrált régiómarketing politika kialakítása és fejlesztése, amely magában foglalja a megye turizmusmarketing, befektetési-ösztönzésének promóciós feladatainak elvégzését, a közösségi agrármarketing politika tudatos alakítását. A megye régiómarketing szemlélet markáns eleme a marketing orientált közösségfejlesztés.

Kiemelt feladat a megyei exportképes termékek piacra jutásának segítése közösségi marketing eszközökkel.

4. *Képzett megye - rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítása*

Egy versenyképes gazdaság megteremtésének előfeltétele egy versenyképes társadalom jelenléte, amely képezettségével emelkedik ki. A foglalkoztatás bővítése, a gazdaság megerősítése nem elképzelhető megfelelően képzett szakemberállomány, kutatási és innovációs háttér nélkül. Ennek az alapjai rendelkezésre állnak, de fontos a gazdaság igényeit jobban tükröző, annak változásaihoz gyorsan és rugalmasan alkalmazkodó szakképzési, felsőoktatási és kutatási kapacitás kiépítése és folyamatos fejlesztése. A megye gazdaság és területfejlesztésével harmonizáló, piaci igényeket kielégítő K+F tevékenység kialakítása szükséges, amelyet egy egyedi kínálaton alapuló élet és piacképes felnőttoktatás támogat. Fontos továbbá az élethosszig tartó képzés feltételeinek kialakítása és fontosságának tudatosítása az emberekben.

Különösen sajátos az a paradox helyzet a megyében, hogy egyszerre van jelen munkanélküliség és munkaerőhiány, megfelelő, szakképzett munkaerőre van szükséges a helyi gazdaságnak. Kiemelt feladat a leszakadó térségekben az oktatáshoz, képzéshez és a szakképzéshez valós hozzáférés biztosítása és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási integrációja.

5. *Fejlett centrum - a nyíregyházi agglomerációnak mint gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése*

A megye fejlesztésének – különösen a versenyképes gazdaság fejlesztésének – motorja egy erős centrumtelepülés. Nyíregyháza – az agglomerációs településeivel szorosan együttműködve - alkalmas ennek a funkciónak a betöltésére, és jelentős szerepet játszhat a megye dinamizálásában. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztésben a Nyíregyházi agglomeráció fejlesztése tekinthető területi jellegű stratégiai célok egyik pólusának. Az elkövetkező időszakban a tágan vett agglomeráció fejlesztését sokkal komplexebben kell kezelni, az agglomerációs hatások kihasználása érdekében. Ennek érdekében fontos (i) a befektetés-ösztönzés, további nagy foglalkoztatók letelepítése, (ii) az egész megyére

kisugárzó nemzetközi turisztikai vonzerő feltételeinek erősítése, (iii) a korszerű, klímabarát (közösségi és kerékpáros) közlekedés feltételeinek megteremtése mind a városon belül, mind pedig az agglomerációs településekkel, mind pedig más hazai és európai centrumtelepülésekkel a kapcsolatokat megteremtve, valamint (iv) vonzó városi életterek kialakítása és (v) az aktív nemzetközi kapcsolatrendszer további erősítése.

A megyeszékhely gazdasági és társadalmi előnyeinek terjedését az agglomerációs folyamatok dinamizálhatják az elkövetkező években, ebből adódóan cél, hogy az agglomerációs hatások minél szélesebb spektrumban és minél szélesebb területen érvényesüljenek (a fejlesztéspolitikának mindenképpen ezt kell támogatnia).

A Nyíregyházi agglomeráció fejlesztésében egy másik területi aspektusát is figyelembe kell venni. Az elmúlt évtizedekben Nyíregyháza és Debrecen között kialakuló urbanizációs tengelyben rejlő lehetőségeket sokkal intenzívebben ki kell használni. A két nagyváros közötti kapcsolatok erősítése érdekében fókuszált beavatkozásokra van szükség, amelyek elsősorban az urbanizációs tengely gazdasági (ebben kiemelt helyen szerepel a K+F tevékenység és az innováció), foglalkoztatási és közlekedési funkcióit erősítik.

6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok- a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

A nyíregyházi agglomeráció mint centrum mellett a megye egészének fejlesztésében fontos szerepet játszanak a megyei gazdasági decentrumok. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye decentrumai Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárd-Záhony (ez utóbbi tervezési szempontból együttesen kezelendő). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági decentrumai elsősorban ipari központok.

A Kisvárd-Záhony decentrum egy nemzetközi logisztikai központ, amely felértékeli a megyében és az országban betöltött stratégiai szerepkörét. Kisvárd kulturális és turisztikai funkciói is meghatározóak.

Mátészalka kiemelten az optomechatronika, bútorgyártás és az élelmiszeripar területén tölt be gazdasági centrum szerepkört.

Nyírbátor a műanyag ipar, élelmiszer feldolgozás és turizmus tekintetében rendelkezik centrális funkciókkal.

Excentrikus elhelyezkedésük révén fontos szerepet töltenek be a megye keleti felének gazdaságában. Mivel Nyíregyháza földrajzi elhelyezkedéséből eredően nem képes teljesen kiterjeszteni gazdaságfejlesztő hatását a megye keleti felére, a decentrumok stratégiai jelentőségű sejtjei a városhálózatnak. A decentrumok dinamizálása, integrált fejlesztése pozitív hatást gyakorolhat a környező térségek fejlődésére. A decentrumok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztéspolitikájának másik jelentős fókuszpontjai, fejlesztésük jelentőségükből eredően területi jellegű stratégiai cél. A decentrumokban a meglévő infrastruktúrára támaszkodva ösztönözni kell a meglévő vállalkozások fejlődését és újak letelepülését (elsősorban ipari jellegű vállalatok letelepítését), fejleszteni kell a városi és központ funkciókat, bővíteni a közszolgáltatások rendszerét. A decentrumok nem csak gazdasági, hanem kulturális decentrumok is a megyében, ebből eredően erősíteni szükséges a kulturális és turisztikai vonzerejüket. A pozitív hatások kiterjesztése érdekében javítani kell továbbá a decentrumok (klímabarát) elérhetőségét a környező településekről a lakosság kiszolgálása érdekében. A decentrumok az üzleti infrastruktúra fejlesztés kiemelt területei.

A decentrumok mellett kiemelt jelentőségűek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járási központjai, amelyek fontos szerepet játszanak a városi javak és szolgáltatások koncentrációjában, illetve a vidéki térségek városi funkciókkal történő ellátásában. A megye fejlesztési stratégiájában a járásközpontok fejlesztésének orientációja elsősorban a minőségi

szolgáltatások fejlesztése és ezzel cél egy minőségi szolgáltatásokat nyújtó járáshálózat alapjainak megteremtése. Külön figyelmet kell koncentrálni azokra a térségekre, ahol gyengék a decentrumok (pl. Nyíri Mezőség, Szatmár-Beregi térség), ezeken a területeken a városoknak a gazdaságfejlesztő szerepét szintén erősíteni kell (Tiszavasvári, Fehérgyarmat, Vásárosnamény).

Összességében egy kétszintű városfejlesztési stratégia alapjait fogalmazza meg ez a területi stratégiai cél, amelyben a gazdasági decentrumok és a járásközpontok élveznek preferenciát.

7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

A stratégiai cél szintén egy kétpólusú területi célt fogalmaz meg, amelyben egyben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legfontosabb vidékfejlesztési orientációja is a 2014-2020 közötti periódusban. Egyrészt a határmenti térségek komplex fejlesztését, másrészt a rurális térségek fejlesztését, amelyek a legkritikusabb pontjai a megyei fejlesztéspolitikának. Éppen ebből eredően indokolt speciális kezelésük és egy komplex felzárkóztató stratégia generálása az itteni fejlesztéspolitika orientálására.

A megye határmenti területei – kiemelten a Szatmár-Beregi térség – hátrányos helyzetű, fokozatosan leszakadó térségek. Egyértelműen ezek a térségek tekinthetők a megye és az ország külső perifériáinak. A külső perifériák, sajátos történelmi fejlődésükből eredően olyan problémákkal, nehézségekkel küzdenek, amelyek speciális beavatkozásokat tesznek szükségessé. A Szatmár-Beregi térség egy jól körülhatárolható válságterület, amelynek a fejlesztésére elsősorban egy komplex, integrált felzárkóztatói programra, célzott, komplex beavatkozásokra van szükség annak érdekében, hogy a megye megakadályozza a külső perifériák végleges leszakadását. Továbbra is kiemelt feladat a régi, történelmi vonzasközpontokkal a kapcsolatok reintegrálódásának segítése, amely segítheti ezen térség gazdasági kapcsolatainak erősödését egykori vonzasközpontjaikkal.

A megye nem külső perifériás vidéki térségeinek többsége szintén nehéz helyzetben van – fejlődésüket a centrumok és decentrumok kisugárzó hatása önmagában nem képes biztosítani. A vidéki térségekben is integrált, fenntartható beavatkozások szükségesek a problémák kezelésére. Külön figyelmet kell koncentrálni a megyén belüli belső perifériákra, ahol szintén megmutatkoznak a halmozottan hátrányos jellegzetességei (Nyíri Mezőség nyugati falvai, Dél-Nyírség keleti szeglete).

Közös jellemzőjük ezeknek a térségeknek, hogy kiemelten fontos a fizikai és virtuális elérhetőség biztosítása, illetve a súlyos foglalkoztatási gondok miatt a szociális gazdaság erősítése. A közösségi kohézió (közösségfejlesztési politikák gyakorlati alkalmazása) és a társadalmi versenyképesség javítása szintén lényeges eleme a megyei vidékfejlesztési politikának, amely magában foglalja a rurális térségek értékőrző megújítását.

3.4 Horizontális célok és alapelvek

3.4.1 Horizontális célok

Az EU 2020 stratégia célkitűzése az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés biztosítása az Európai Unió teljes területén. Míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye koncepciója keretében megfogalmazott célkitűzések – átfogó és stratégiai célok – közvetlenül kapcsolódnak a strukturális alapok felhasználását megalapozó tematikus célokhoz és beruházási prioritásokhoz, a koncepció egésze hozzájárul az EU2020 átfogó céljaihoz. Ennek megfelelően a koncepció egészen áthúzódó, valamennyi prioritást és beavatkozást orientáló horizontális célokat az EU 2020 stratégia ezen célkitűzései jelölik ki.

1. Intelligens növekedés

Az intelligens növekedés mint horizontális cél fókuszában a tudás- és innováció alapú fejlesztés áll. Ennek értelmében a megye egészének fejlesztésében – elsősorban a gazdaságfejlesztésben – kiemelt szerepet kell kapnia a tudásnak, a kutatásnak és az innovációnak. Innováció alatt nem csak a gazdaságban megjelenő innovációt tekintjük, hanem szélesebb értelemben, a fejlesztés minden területén megjelenítendő szociális innovációt is. Az intelligens fejlesztés jellemzője az is, hogy a beruházások mellett kiemelt szerepet kapnak a szoft beavatkozások, amelyek a létrejövő infrastruktúrák hatékony hasznosítását működését képesek biztosítani, és javítják a megye versenyképességét.

Indikátorok:

- K+F kiadások a GDP arányában
- A felsőfokú végzettségűek aránya a 40 év alatti korosztályban

2. Fenntartható növekedés

A környezetileg fenntartható növekedés a meglévő erőforrásokat hatékonyabban hasznosító, zöldebb, klímabarátabb növekedést irányoz elő. Fontos, hogy bármilyen fejlesztés is valósul meg, az bizonyíthatóan járjon hozzá a fenntartható fejlődéshez, csökkentse, de semmiképpen ne növelje a környezeti terhelést. Ennek fontos összetevője a helyi erőforrások, termékek minél jobb, szélesebb körű hasznosítása is a megyén belül.

Indikátorok:

- Az energiafogyasztás csökkentése
- Az energiafogyasztáson belül a megújuló energia arányának növelése
- Széndioxid kibocsátás csökkentése

3. Befogadó növekedés

A befogadó növekedés területileg kiegyensúlyozott, pozitív hatásai kiterjednek valamennyi társadalmi rétegre. Ez különösen hangsúlyos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ahol a hátrányos helyzetű térségek és társadalmi csoportok aránya kiemelkedően magas. Innovatív megoldásokkal, a szociális gazdaság erősítésével, sőt akár pozitív diszkriminációval kell helyzetbe hozni a leszakadó térségeket (megyei szinten, de kistérségeken, sőt városokon belül is), és olyan fejlesztéseket kell megvalósítani, amely a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a szegénységi küszöb alatt élők számára is kiutat jelenthetnek.

Indikátorok:

- Korai iskolaelhagyók aránya
- A szegénységi küszöb alatt élők aránya

3.4.2 Horizontális elvek

A megye fejlesztését meghatározó horizontális célok mellett vannak olyan alapelvek, amelyek indikátorokkal ugyan nem feltétlenül mérhetőek, ám meghatározóak a megye fejlesztésének egésze, a beavatkozások tervezése, a források allokálása szempontjából. Az alábbiakban ezeket tekintjük át.

1. Fókusz, értékválasztás.

Az elmúlt közel 20 év megyei (és országos) területfejlesztési erőfeszítései rávilágítottak arra, hogy a „mindent fejleszteni kell” megközelítés a források elaprózásához vezet, és nem jár eredménnyel. Határozottan ki kell tudni mondani, hogy a fejlesztési beavatkozások mely területekre fókuszálnak. Ez ezért nehéz, mert ezzel egyben azt is kimondjuk, hogy mely területekre nem kívánunk koncentrálni (és közpénzeket fordítani), azonban enélkül a fejlesztési tervek kívánságlistákká degradálódnak. Az értékválasztásnak egy fontos specifikus vonatkozása a gazdaságfejlesztési orientáció: jelentősen növelni szükséges azoknak a beavatkozásoknak az arányát, amelyek hozzájárulnak a megye gazdasági fejlődéséhez.

2. Belső erőforrások, komparatív előnyök mobilizálása.

Csak külső forrásokra, támogatásokra támaszkodva a megye kilábalása nem lehetséges. A koncepciónak, a fejlesztési programok megvalósításának a lehető legnagyobb mértékben építenie kell a belső erőforrások mobilizálására. Ennek számos lényeges vonatkozása van:

- Fel kell mérni és hatékonyan hasznosítani kell a megye kedvező adottságait, komparatív előnyeit;
- Ösztönözni kell a helyi fogyasztást – a megyében minél nagyobb mértékben használjunk megyei termékeket és szolgáltatásokat a kívülről érkezők helyett;
- A megyébe érkező külső források minél nagyobb részét kell a megyében tartani: megyei vállalkozókat, szállítókat és szolgáltatókat kell bevonni a fejlesztési projektek előkészítésébe és megvalósításába a lehető legnagyobb mértékben (természetesen az ésszerűség és jogszerűség keretei közt).

3. Extenzív helyett intenzív fejlesztések.

A megyében az infrastrukturális feltételek többnyire jók, a súlyos problémák kiküszöbölésre kerültek. Ennek megfelelően a megye fejlődésében **új orientációra van szükség**; a hardverhez hozzá kell rendelni a szoftvert: **ki kell alakítani mechanizmusokat, létre kell hozni professzionális és hosszú távon is működőképes, a megye fejlődésének különböző aspektusait támogató szervezeteket** (pl. marketing, értékesítésösztönzés, befektetésösztönzés, szociális foglalkoztatás), segíteni kell az innovatív, fejlődőképes megyei vállalkozások megerősödését. Az intenzív fejlesztés további fontos eleme az integrált megközelítés: egyedi projektek helyett egymásra épülő, egymást kölcsönösen erősítő beavatkozásokból építkező komplex fejlesztések jelenthetik a választ egy-egy területi egység problémáira. Ennek megfelelően az integrált megközelítés alkalmazandó projekt, program és koncepció szinten egyaránt.

4. Területileg differenciált fejlesztés.

További fontos szempont, hogy a fejlettségi szint, az adottságok és fejlődési potenciál tekintetében is lényeges különbségek vannak a megyén belül is. Ennek megfelelően területileg is differenciált beavatkozásokra van szükség; az eddiginél erőteljesebben kell támaszkodni a megyeszékhely, Nyíregyháza, gazdasági dinamizáló szerepére, erre építeni kell és ennek pozitív hatásait ki kell terjeszteni a megye többi részére, különösen az elmaradott, perifériás térségekre.

4 A célrendszer koherencia vizsgálata

4.1 A stratégiai célrendszer belső koherenciájának vizsgálata

Átfogó célok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési stratégiája három átfogó célt jelölt ki, amelyek alapját képezik a jövőképpen megfogalmazott víziók realizálódásának:

- Aktív megye: Értékteremtő közfoglalkoztatás és az aktivitás növelése
- A szolidáris megye: A szegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása
- A vonzó megye: Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése

A három átfogó cél ötvözi a megye legfontosabb gazdaságpolitikai, társadalompolitikai, ökológiai kihívásokra adott válaszait. Az aktív megye átfogó cél a foglalkoztatási, munkaerő piaci kérdéseket és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési célokat integrálja. A szolidáris megye Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legégetőbb társadalmi, szociális problémáira és a tartós leszakadással veszélyeztetett térségek felemelésére fogalmazza meg a legfontosabb fejlesztési stratégiákat. A vonzó megye azokat a fejlesztéspolitikai irányokat jelöli ki, amelyek egy ideális és fenntartható ökológia állapotot megtartása mellett egy a befektető valamint vállalkozásbarát üzleti környezetet hoz létre, a helyi közösségek életminőségét javítják és az ide érkező turisták igényeit, szükségleteit is kielégítik.

Stratégiai célok

A három legmagasabb hierarchikus szinten lévő átfogó cél alá hét stratégiai cél került kijelölésre. A hét stratégiai cél közül három területi cél és négy ágazati cél.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai célrendszerében az *ágazati jellegű stratégiai célok* közé tartoznak a következők:

- Versenyképes élelmiszergazdaság: Az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon
- Zöld megye: Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás
- Proaktív megye: A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása
- Képzett megye: Rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítása

A versenyképes élelmiszergazdaság a térség gazdaságfejlesztésének legfontosabb húzóágazatát azonosítja, amely egyben a megyei munkahelyteremtés kulcságazata. Ez az ágazati cél az aktív megye átfogó célhoz járul hozzá. A zöld megye stratégiai irány két átfogó célkitűzés alá rendeződik, egyrészt adekvát választ ad a környezetiparon keresztül az aktív megye munkahelyteremtési és foglalkoztatási célkitűzéseire, másrészt érdemben járul hozzá egy vonzó természeti környezet megteremtéséhez (vonzó megye átfogó cél). A proaktív megye stratégiai cél mindhárom átfogó célhoz kapcsolva katalizál társadalmi és gazdasági együttműködési rendszereket, amelyek hozzájárulnak a térség versenyképességének javulásához és a társadalmi kohézió erősítéséhez. A képzett megye egy versenyképes társadalom és egy gazdasági igényeket kiszolgáló oktatási és innovációs környezet létrehozását támogatja, továbbá a leszakadó társadalmi rétegek munkaerő piaci esélyeinek javulását is, ebből adódóan mindhárom átfogó cél teljesülését segíti (Aktív megye, Vonzó megye).

A *területi célok* meghatározott megyén belüli földrajzi egységekre irányulnak:

- A megyeszékhely, Nyíregyháza és agglomerációja
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági decentrumai (Kisvárdá, Záhony, Mátészalka, Nyírbátor)
- Megyei járásközpontok és egyéb városok
- Szatmár-Beregi térség, mint a megye leghátrányosabb, összefüggő válságövezete (külső periféria)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális térségei

Az öt földrajzi egység fejlesztési stratégiája három stratégiai cél alá integrálódik. A stratégiai célrendszerben megfogalmazott területi célok a következők:

- Fejlett centrum: A nyíregyházi agglomerációnak mint gazdasági, foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése.
- Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok: A megyei gazdasági decentrumainak és járásközpontjainak funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése.
- Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák: A megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése.

Ez a fejlesztéspolitikai szemlélet teljesíti a jelenleg érvényben lévő országos szintű fejlesztéspolitikai elvárást, miszerint minél több területi célt kell a megyéknek megfogalmaznia stratégiájukban. A fejlett centrum és dinamizálódó decentrumok azoknak az iparilag fejlett és idegenforgalmilag attraktív városoknak fejlesztését célozza, amelyek hozzájárulhatnak a megye vonzóbbá válásához és a turistaforgalom és az ipari befektetések arányának növekedéséhez (Vonzó megye átfogó célban megfogalmazottakhoz), ezáltal a foglalkoztatás növekedéséhez (Aktív megye átfogó célban megfogalmazottakhoz). A járásközpontok fejlesztésének kiemelt feladata, hogy a megye területén egy egységesen fejlett, minőségi közszolgáltatási rendszert teremtsen meg. Az élhető vidék és felzárkózó külső perifériák stratégiai célkitűzés a szolidáris megye átfogó cél által megfogalmazottak teljesülését támogatja, elsősorban leszakadó külső perifériák és a nehéz helyzetben lévő rurális térségek területi felzárkóztatását (területi szolidaritás).

Horizontális célok

A koncepció egészén áthúzódó, valamennyi prioritást és beavatkozást orientáló horizontális célok a következők:



- Intelligens növekedés, amely a modern kor tudás alapú gazdaságának és társadalmának megszilárdulása irányába orientálja a megyei fejlesztéspolitikát.
- Fenntartható növekedés, amely egy környezeti fenntarthatósági irányultságot integrál a célrendszerbe.
- Befogadó növekedés, amely a területi kohéziót és a társadalmi szolidaritást képviseli a teljes koncepció célrendszerében.

A horizontális célok az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés jegyében Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes fejlesztési koncepcióját meghatározzák, ezáltal ezeknek a céloknak a legjelentősebb a koherenciája a stratégiai célokkal.

Az átfogó és stratégiai célok koherenciáját a következő táblázat mutatja be összefoglalóan.

A célrendszer belső összefüggései

Célok		Átfogó célok			Stratégiai célok						
		1. Az aktív megye	2. A szolidáris megye	3. A vonzó megye	1. Versenyképes élelmiszer-gazdaság	2. Zöld megye	3. Proaktív megye	4. Képzett megye	5. Fejlett centrum	6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok	7. Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák
Stratégiai célok	1. Versenyképes élelmiszer-gazdaság										
	2. Zöld megye										
	3. Proaktív megye										
	4. Képzett megye										
	5. Fejlett centrum										
	6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok										
	7. Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák										

 erős koherencia
 gyenge koherencia

4.2 A stratégiai célrendszer külső koherenciájának vizsgálata

A megyei fejlesztési koncepciók készítése kapcsán öt dokumentumot határoz meg a vonatkozó módszertani útmutatás, amelyekkel meg kell vizsgálni a koncepció illeszkedését. A külső koherencia vizsgálattal érintett dokumentumok köre: Magyar Növekedési Terv, Új Széchenyi Terv, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia, Nemzeti Vidékstratégia, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció.

4.2.1 Magyar Növekedési Terv

A Növekedési Terv elkészítésének célja azoknak az aktív gazdaságpolitikai beavatkozásoknak a meghatározása, amelyek már rövidtávon segíthetik elérni a magyar gazdaságfejlesztési célokat, illetve lefektetni a legfontosabb gazdaságfejlesztési elveket.

Magyarország, mint Közép-Európai HUB: Magyarország jövőbeli növekedési és fejlődési kilátásait három földrajzi-gazdasági övezethez történő integrálódás alapozhatja meg: az ázsiai növekedési zóna nyugati kapuja lehet, másrészt az innováció vezérelte nyugati növekedési övezet keleti kapuja, harmadrészt az észak-déli irányú növekedési tengely meghatározó szereplője. A növekedési terv stratégiájában Magyarország, mint közép-európai HUB jelenik meg, ahol a legfontosabb gazdasági, kereskedelmi, közlekedési, innovációs hálózatok legaktívabb központjai integrálódnak.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójának kapcsolódása: Magyarország Közép-Európai HUB szerepének erősítéséhez két területi cél járul hozzá Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciójában. Egyrészt a megyeszékhely és agglomerációjának fejlesztését célzó Fejlett centrum specifikus cél, másrészt a Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok specifikus cél. Mindkét specifikus cél a megye gazdasági versenyképességének területi dimenzióit határozza meg (megyeszékhely,

decentrumok), vagyis azokat a csomópontokat, amelyek letéteményesei a megyei húzóágazatok fejlődésének és az interregionális integrációnak.

Újraiparosítás: A Magyar Növekedési Terv az iparfejlesztésben az alábbi ágazati prioritásokat fogalmazza meg:

- Munkahelyteremtő iparágak fejlesztése: szolgáltató központok, elektronika, járműipar, egyéb feldolgozóipari szektorok, turizmus (kiemelten egészségturizmus), élelmiszeripar, logisztika.
- Magas hozzáadott értékű iparágak fejlesztése: IKT, biotech, gyógyszeripar, orvosi műszergyártás, megújuló energiák, kézmű és dizájnipar (kreatív gazdaság).
- Az újraiparosítás az egyes ágazatok támogatása mellett egyéb területek fejlesztését is igényli.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye iparfejlesztése és újraiparosítása három stratégiai területen jelenik meg a koncepció célrendszerében. Egyrészt, mint ágazati területként az élelmiszeripar fejlesztése keretébe (élelmiszeripar), másrészt a zöldgazdaság fejlesztése (környezetipar), harmadrészt pedig logisztika, feldolgozóipar, optika, optomechatronika, vegyipar fejlesztése a decentrumok és megyeszékhely esetében.

Külgazdasági stratégia: A Magyar Növekedési Terv részeként a Külgazdasági Stratégia egyik legfontosabb szegmense a területi diverzifikáció, vagyis a jelenlegi erős földrajzi és termékkoncentráció oldása. A külkereskedelmi kapcsolatok földrajzi diverzifikációját négy irányba határozza meg a Magyar Növekedési Terv:

- Keleti nyitás: Ennek célja elsősorban Kína, Oroszország, India, Dél-Korea, ASEAN (Szingapúr, Malajzia, Indonézia, Vietnám, Thaiföld) gazdasági társulás országai, a Latin-Amerikai országok, bizonyos afrikai országok (elsősorban szubszaharai térség, Öböl-térség), a FÁK országai és Törökország irányába a magyar kereskedelmi kapcsolatok fejlesztése.
- Rácsatlakozás a nagy nyugat-európai exportörökre (Németország, Ausztria, Skandináv)
- Kárpát-medencei Gazdasági Együttműködés
- Visegrádi és Nyugat-Balkáni Együttműködés

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: a megyei területfejlesztési koncepcióban az exportorientáció kiemelt fejlesztési célként jelenik meg, elsősorban az élelmiszeripar vonatkozásában. A Versenyképes élelmiszeripar stratégiai cél, ugyanis olyan innovatív, magas hozzáadott értéket képviselő export és versenyképes élelmiszeripari termékek gyártását támogatja, amelyek egyértelműen a megye egyik jelentős export terméke lehet. Másrészt a Proaktív megye specifikus célban olyan komplex megyemarketing feladatkör van megnevezve, amelybe egyszerre integrálódik az agrármarketing és a megye külföldi brand építésének segítése, amely szintén az exportorientációt támogatja.

Befektetés-ösztönzés: Kiemelt feladatként kezeli a Növekedési Terv a beruházások hátrányosabb helyzetű térségekbe történő terelését, a támogatási rendszer átalakítását, az újrabefektetések növelését, a hazai háttérpar erősítését, a súlyponti ágazatok kiemelt kezelését, a befektetések vonzására alkalmas gyakorlatok kialakítását.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: Proaktív megye specifikus célban egy komplex megyemarketing tevékenység integrálódik, amely egyszerre öleli fel a turizmusmarketing, az agrármarketing és a befektetés-ösztönzés területét. A megyei befektetés-ösztönzés feltételeinek megteremtése, a megyei befektetési portfólió promotálása a célpiacokon az elkövetkező fejlesztési ciklus egyik kiemelt gazdaságfejlesztési célja.

Szabad Vállalkozási Zónák, mint a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatásának eszközei: A Szabad Vállalkozási Zónák létrehozása a területileg szelektív gazdaságösztönzés eszköze Magyarországon. A vállalkozási zóna olyan termelési és szolgáltató területi egység, amelyre betelepülve kedvezményeket vehetnek igénybe. Létrehozásuk célja az ország adott térségének gazdasági fejlődési érdekében, vállalkozásbarát környezet kialakítása, a befektetések-ösztönzése, a foglalkoztatási lehetőségek bővítése, a versenyképesség és jövedelemtermelő képesség erősítése, valamint az infrastrukturális feltételek javítása. A Magyar Növekedési Terv Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén a következőket minősíti Szabad Vállalkozási Zónának: Ibrány-Nagyhalászi kistérség, Tiszavasvári kistérség, Nyírbátori kistérség, Baktalórántházai kistérség, Mátészalkai kistérség, Fehérgyarmati kistérség, Csengeri kistérség, Vásárosnaményi kistérség.

Helyi gazdaság fejlesztésének ösztönzése: A helyi gazdaságfejlesztés a helyi piacot kívánja a helyi vállalkozások és gazdasági tevékenységek ösztönzésével támogatni, a helyi közösségek érdekében.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: A helyi gazdaságfejlesztés jelentősége és létjogosultsága elsősorban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye külső perifériáinak felzárkóztatásában van, itt ugyanis olyan speciális beavatkozásokra van szükség, amelyek a térség komparatív előnyeire támaszkodva, koncentrált fejlesztéspolitikával megindíthatják a bizonyos gazdasági ágazatok megerősödését (agrárgazdaság, turizmus, kézműipar). A helyi gazdaságfejlesztés ehhez kifejezetten alkalmas eszköznek bizonyulhat.

Kárpát-medencei gazdasági övezet: Magyarország hosszú távú növekedésének célja a Kárpát-medencével való integrált növekedés. A magyar kormány Kárpát-medencei térséget érintő gazdaságfejlesztési programját a Wekerle terv foglalja keretbe. A Wekerle terv célja a magyar gazdaság Kárpát-medencén belüli pozícióinak erősítése, közvetett célkitűzés, hogy a magyar gazdaság fejlődésén keresztül a határon túli magyar közösségek életfeltételeit javítsa.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: A Proaktív megye specifikus cél keretében jelenik meg a megye határmenti integrációjának erősítése, amelynek két fő iránya Kárpátalja és Észak-nyugat Erdély. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye történeti és geopolitikai helyzetéből eredően prioritizált területként kezeli a határmenti kapcsolatok erősítését, ebben Kárpátalja stratégiai jelentőségű, mivel Magyarország megyéi közül csak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rendelkezik közvetlen határmenti kapcsolatokkal Ukrajnával.

4.2.2 Új Széchenyi Terv

Az Új Széchenyi Terv 7 kitorési pontot jelöl ki:

- *Gyógyító Magyarország - Egészségipar*

A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program egyrészt hazánk termálvízkészletének, geotermikus adottságainak jobb, hatékonyabb kihasználását célozza meg, másrészt az egészség megőrzését és helyreállítását, az egészségtudatos életmódot szolgáló termelő és szolgáltató iparágakat kapcsolja harmonikus rendszerbe. A program központi eleme a termálvízkészlet komplex hasznosítása, illetve a rá épülő termékek és szolgáltatások egységes rendszerbe foglalása, és kormányzati prioritássá tétele. A Gyógyító Magyarország kitorési pont alprogramjai: *Egészségiparra épülő turizmus és Termál-egészségipar*

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: A Gyógyító Magyarország, egészségiparra épülő turizmusfejlesztési alprogramra Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának két területi jellegű specifikus célja mutat koherenciát, a Fejlett centrum és Dinamizálódó decentrum, szolgáltató

járasközpontok. Ugyanis ezek a specifikus célok tesznek területi fókusszal javaslatot az egészségturizmus, a rekreációs szolgáltatások fejlesztésére. A termál s egészségipar fejlesztési alprogramnak nincs relevanciája a megye fejlesztési koncepciójában.

- *Megújuló Magyarország - Zöld gazdaságfejlesztés*

Az Új Széchenyi Terv szerint Magyarországnak a megújuló energiaforrások fokozott alkalmazását nem csak Európai Unió kötelezettségnek, hanem a gazdasági fejlődéshez történő hozzájárulás egyik kiemelkedő lehetőségének kell tekintenie. A zöldgazdaság fejlesztése egyrészt szükségszerű igény, a fosszilis energiahordozók túlzott felhasználásából eredő problémákra (klímaváltozás, importfüggőség, külkereskedelmi mérleg hiánya, energiaszegénység, stb.) adott válasz. Másrészt lehetőséget teremt a nemzetgazdaság struktúraváltásához, az átfogó termelési és piaci reformokhoz, és új, hazai, piacképes termékek megjelenéséhez, munkahelyek teremtéséhez. Alprogramok, prioritások: *Zöldenergia prioritás, Energiahatékonyság prioritás, Zöldoktatás, foglalkoztatás és szemléletformálás, Zöld K+F+I.*

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójának kapcsolódása: A Megújuló Magyarország zöldenergia alprogramja a megújuló energiák hasznosításának ösztönzését célozza, ugyanezt a cél fogalmazza meg Szabolcs-Szatmár-Bereg Területfejlesztési Koncepciójának Zöld megye specifikus ágazati célja. A két dokumentum közötti cél megfeleltethetősége teljes körű. A Megújuló Magyarország Energiahatékonyság alprogramja a az energiahatékonyság javításának ösztönzését célozza, ugyanezt a cél fogalmazza meg Szabolcs-Szatmár-Bereg Területfejlesztési Koncepciójának Zöld megye specifikus ágazati célja. A Megújuló Magyarország Zöldoktatás, foglalkoztatás alprogramjához szintén illeszkedik Szabolcs-Szatmár-Bereg Területfejlesztési Koncepciójának Zöld megye specifikus ágazati célja, hiszen a szemléletformálását és a foglalkoztatás növelését a környezetiparban kiemelten kezeli. Az innovációs környezet fejlesztését Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójának Képzett megye specifikus célja támogatja, ebbe integrálódik a K+F+I tevékenység ösztönzése az egyes gazdasági ágazatokban. Koherenciát a Zöld K+F+I alprogrammal a Képzett megye specifikus cél mutat.

- *Vállalkozásfejlesztés*

A Vállalkozásfejlesztési program célja, hogy minél több fiatal és szakmát váltó, pályamódosító felnőtt tekintse vonzó és kívánatos életpályának a vállalkozást, a vállalkozások növekedése előtti akadályokat lebontsa, növelje a vállalkozások által teremtett munkahelyek számát. A Vállalkozásfejlesztési Program három fő alprogramra támaszkodva segíti a vállalkozások fejlődését: Vállalkozásélénkítés – a vállalkozói aktivitás növelése, Szövetségek kialakítása a vállalkozókkal a munkahelyekért, Üzleti környezetfejlesztés

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójának kapcsolódása: Az Új Széchenyi Terv Vállalkozásélénkítési alprogramjával a Képzett megye specifikus cél mutat koherenciát, ugyanis a vállalkozóvá válás segítségét elsősorban képzési eszközökkel támogatja a megye fejlesztési koncepciója. Másrészt a rurális területeken a vállalkozásfejlesztés kiemelt feladat, amelyet az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák specifikus cél egyik prioritása segíti. Az üzleti környezetfejlesztés a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Területfejlesztési Koncepcióban a gazdasági centrumtárségekben (megyeszékhely, decentrumok) és a közszolgáltató központokban (járasközpontok) jelenik meg, mint fejlesztéspolitikai feladat, vagyis az Új Széchenyi Terv üzleti környezetfejlesztési alprogrammal ezek a specifikus célok mutatnak koherenciát.

- *Otthonteremtés - Lakásprogram*

Az Otthonteremtési Program alapértékei és kiemelt céljai az öngondoskodás ösztönzése, a gyermekvállalás, a tisztességes munka és a közterhekhez való hozzájárulás elismerése, a

legális építések ösztönzése, az épített környezet minőségének javítása, az elvárható társadalmi szolidaritás, az energiahatékonysági és környezetvédelmi szempontok érvényre juttatása. Az Otthonteremtési Program alprogramjai: *Az öngondoskodás ösztönzése, lakástakarékpénztári megtakarítások növelése, Lakókörnyezet minőségének javítása, lakásállomány korszerűsítése, Bér lakás program.*

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: A lakókörnyezet minőségi fejlesztése és a lakásállomány korszerűsítése az Új Széchenyi Terv lakásprogramján belül kap helyet. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében a területfejlesztési koncepció két szinten teremt kapcsolódási pontot, egyrészt a lakásállomány energetikai korszerűsítésében, másrészt a városfejlesztési célkitűzések között, ebből eredően három specifikus cél koherens ezzel az országos fejlesztéspolitikai iránnyal (Fejlett centrum, Dinamizálódó decentrum, szolgáltató járásközpontok, Zöld megye). A bérlakás program az Új Széchenyi Terv lakásprogramjának része, a bérlakások számának és minőségének fejlesztése elsősorban a városfejlesztések keretébe integrálódik, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiója tehát két specifikus célon keresztül kapcsolódik hozzá (Fejlett centrum, Dinamizálódó decentrum szolgáltató járásközpontok).

- *Tudomány – innováció - növekedés*

Az Új Széchenyi Terv Tudomány – Innováció programjának legfontosabb céljai az ország versenyképességének növelése, a magasabb szellemi hozzáadott értéket biztosító munkahelyek létrehozása, a fenntartható gazdasági, társadalmi fejlődés biztosítása és az lakosság életminőségének javítása. *Horizontális prioritások:* Emberi erőforrások fejlesztése, a hazai innovatív cégek helyzetbe hozására, nemzetközi K+F+I együttműködés erősítése, a nemzeti innovációs rendszer kormányzati irányítási rendszerének átalakítása, jogszabály alkotási lépések. *Ágazati prioritások:* Két ágazati prioritást határoz meg ez a kitörési pont, a járműgyártást és a logisztikát.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: Az innovációs környezet fejlesztését és a K+F tevékenység gyakorlati adaptációját amegye területfejlesztési koncepciójában a Képzett megye ágazati specifikus cél képviseli, amely elsősorban a horizontális innovációs célokhoz integrálódik. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vonatkozásában az innováció fejlesztés ágazati szempontból leginkább az élelmiszergazdasághoz sorolható, a Versenyképes élelmiszergazdaság specifikus célban kiemelt szerep hárul az innováción alapuló élelmiszeripar megalapozására.

- *Foglalkoztatás*

A Foglalkoztatás Program elsődleges célja, hogy a potenciális munkavállalók felkészítésével, az elhelyezkedésüket segítő és ösztönző támogatásokkal elősegítse. Az Új Széchenyi Terv Foglalkoztatási programjának prioritásai és alprogramjai: *A munkaerő-kínálat bővítése, Közvetlen támogatás a munkahelyteremtéshez, a család és a munka összeegyeztetésének segítése, A versenyképes tudás megszerzésének támogatása.*

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési elképzelései között szerepelnek olyan értékteremtő szociális gazdaságfejlesztési programok, amely a közfoglalkoztatásra épülnek, elsősorban a külső perifériák felzárkóztatásában játszanak ezek a programok kulcsszerepet. Itt mutatható ki a legerősebb koherencia az országos és megyei fejlesztéspolitikai elképzelések között a nonprofit szektor munkaerő-kínálat bővítésében. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában kiemelt feladatként definiálta azoknak az ágazatoknak a támogatását, amelyek jelentős előrelépést jelentenek a foglalkoztatásban a nyílt munkaerőpiacon. A nagyobb munkahelyteremtő beruházások támogatása elsősorban a zöld gazdaságban, az élelmiszergazdaságban, az iparban realizálható (a decentrumok fejlesztésével). Az Új Széchenyi Terv a foglalkoztatáspolitikai részeként kezeli azoknak az intézményeknek a fejlesztését, amelyek a nők elhelyezkedését segítik, vagyis a bölcsődék, családi napközi hálózat bővítését, rugalmas foglalkoztatási formák. Szabolcs-Szatmár-Bereg

Megye Területfejlesztési Konceptiójában ezek a fejlesztési célok a területi célok között jelennek meg. A humánerőforrás minőségi fejlesztés, a piaci igényekhez igazodó szakképzési formák kialakításának segítését a Képzett megye specifikus célja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyének prioritásként kezeli, amely biztosítja a koherenciát az Új Széchenyi Terv foglalkoztatáspolitikai céljaival (ezen belül a versenyképes tudás megszerzésének segítése alprogrammal).

- *Közlekedés - Tranzitgazdaság*

Magyarország az átalakuló közép-, kelet- és délkelet-európai térség súlypontjában, Ny–K és É–D irányú közlekedési tranzit tengelyek metszéspontjában fekszik. A földrajzi elhelyezkedés előnyei csak akkor érvényesíthetők, ha a tranzitforgalom egy részét megfelelő közlekedési és szállítási hálózat, csomópontok, valamint azokra telepített intermodális és multifunkcionális logisztikai központok, illetve kapcsolódó ipari parkok birtokában képesek vagyunk megállítani és hozzáadott értéket biztosítani. A kitörési pont alprogramjai: Közlekedésfejlesztési alprogram, Vasútfejlesztési alprogram, Légi közlekedésfejlesztési alprogram, Belvízi hajózásfejlesztési alprogram, Városi közlekedésfejlesztési alprogram, *Intermodális közlekedési és logisztikai fejlesztési alprogram*.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: Közlekedésfejlesztési programok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciójában három területi szinten jelennek meg. Egyrészt a megyeszékhely és agglomerációjában, másrészt a decentrumok és járásközpontok elérhetőségének javításában, harmadrészt pedig a külső perifériák közlekedési kapcsolatainak javításában. A vasútfejlesztés két területi szinten jelenik meg Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában, egyrészt a megyeszékhely agglomerációja elővárosi közlekedésfejlesztésében, másrészt a decentrumok és járásközpontok elérhetőségének javításában. A belvízi hajózásfejlesztéshez történő kapcsolódás a Zöld megye specifikus cél keretében jelenik meg, ugyanis ide integrálódik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komplex vízgazdálkodási programja, amely tartalmazza a megye folyónak hajózásfejlesztését (turisztikai és áruszállítási célú). A városok fejlesztése két specifikus célban jelenik meg Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában, egyrészt a Fejlett centrum, másrészt a Dinamizálódó decentrumok, szolgáltató járásközpontok célkitűzésben. A megyei fejlesztéspolitikai a városi közlekedési rendszerek fejlesztését egyértelműen ehhez a kategóriához delegálja. A logisztika fejlesztése Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében két területre koncentrálódik Záhony-Kisvárdai térsége, másrészt Nyíregyházára, vagyis az Új Széchenyi Terv *intermodális közlekedési és logisztikai fejlesztési alprogramhoz a Fejlett centrum és Dinamizálódó decentrumok specifikus cél* kapcsolódik.

4.2.3 Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia célja a folytonosan változó társadalmi humán- gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása. A célok rendszere a négy alapvető nemzeti erőforrás területére terjed ki, az emberi erőforrások, a társadalmi erőforrások, a természeti erőforrások és a gazdasági erőforrások.

- *Emberi erőforrások:* A keretstratégia célja a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom feltételeinek megteremtése. Négy területet tekint prioritásnak a stratégia:
 - Demográfia: népességfogyás lelassítása, népességszám stabilizálása, az idős emberek egészségének megőrzése, versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus mértékben érintett szakmákban, bevándorlási politika kialakítása.

- Egészség: egészségtudatos magatartásminták kialakítása, a krónikus nem fertőző megbetegedésének számának csökkentése, a halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás.
- Tudás: minőségi oktatás megteremtése, az oktatásban töltött idő növelése, az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése, a tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban, a fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenítése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában.
- Társadalmi kohézió: leszakadó csoportok integrációja.
- **Társadalmi erőforrások:** A fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése. Ennek érdekében négy meghatározó területen javasolt beavatkozásokat a keretstratégia:
 - A bizalom infrastruktúrájának erősítése, a korrupció elleni fellépés.
 - A munka társadalmi körülményeinek javítása: a munkakörülményekkel való elégedettség, örömmérséklet növelése, a társadalmi kirekesztettség mérséklése.
 - A családi értékek erősítése: a párkapcsolatokhoz, házassághoz kapcsolódó értékek támogatása
 - A múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztése: a kulturális hagyományok felélesztése, a kulturális sokszínűség elismerése, szellemi, tárgyi és épített örökségek megőrzése, azok fenntartható használata.
- **Természeti erőforrások:** A környezeti eltartó képességet, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényre juttatni. Ezen belül a három kiemelt terület:
 - Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások: Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése, környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása.
 - Az embert érő környezeti terhelések csökkentése: Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások korlátozása
 - Nem megújuló természeti erőforrások: ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és energiahordozókkal
- **Gazdasági (fizikai) erőforrások:** A fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőke javak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kivettségünk csökkentése, a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok erősítése. A keretstratégia erre vonatkozólag az alábbi prioritásokat fogalmazza meg:
 - A vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése: a vállalkozások fenntartható fejlődéséhez szükséges üzleti környezet fejlesztése, a forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, a környezetterhelést csökkentő technológiák elterjedésének elősegítése.
 - Költségvetési politika: az államadósság ésszerű szintre csökkentése, a prudens költségvetési gazdálkodás tartósítása.
 - Életpálya finanszírozás: a korosztályos egyensúly, az erőforrások generációk közötti, jóléti célú átcsoportosítása, egyensúlyának fokozatos visszaállítása.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának horizontális céljai egyértelműen hozzájárulnak a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiában megfogalmazottakhoz.

4.2.4 Nemzeti Vidékstratégia

A vidékstratégia átfogó célkitűzése a vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességeinek javítása, vagyis a vidéki élet választható életforma legyen, melynek alapja a vidéki környezetben elérhető életminőség és a megélhetés biztonsága. A

stratégia központi eleme annak tudatosítása, hogy a vidék érték, a mezőgazdaság értékteremtő tevékenység.

A Nemzeti Vidékstratégia öt stratégiai célt fogalmaz meg:

- *Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése:* A táji sokféleség, a kulcsfontosságú természeti erőforrások, a talaj és a vízkészletek, vízbázisok védelme, mennyiségi és minőségi megőrzése. A táj és a benne élő, a tájat gondozó ember együttműködésének helyreállítása.
- *Sokszínű és életképes agrártermelés:* Az agrár- és élelmiszertermelés életképességének növelése, a növénytermesztés és állattenyésztés egyensúlyának helyreállítása, az ökológiai gazdálkodás térnyerésének elősegítése. Fontos cél az ágazat foglalkoztatási szerepvállalásának növelése.
- *Élelmezési- és élelmiszerbiztonság:* Az élelmiszerek jó minőségére és sokféleségére törekvő, a hazai és helyi alapanyagokra támaszkodó élelmiszertermelés megteremtése, a jó minőségű és elegendő, az exportunkat is szolgáló élelmiszerek előállítás, a magyar élelmiszer presztízsének javítása.
- *A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése:* A vidéki térségek, települések, kiemelten a falvak és a tanyák gazdasági létalapjának megerősítése, a vidéki gazdaság több lábra állítása, mindezzel a megélhetés biztosítása, a munkahelyek megőrzése és a foglalkoztatás növelése. Ehhez a helyi közösségek által megfogalmazott helyi gazdaságfejlesztési programok nyújthatnak keretet.
- *A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása:* A vidékről történő elvándorlás megállítása, a fiatalok számára a helyben maradás, az iskolák, az egyetem elvégzése után a hazatérésre ösztönző feltételek kialakítása. Kiemelt cél a vidéki népesség egészségi állapotának javítása, a területi különbségek csökkentése.

A Nemzeti Vidékstratégia az átfogó célkitűzés és stratégiai célok megvalósítása érdekében hét stratégiai területet jelöl ki, amelyet nemzeti és térségi programokon keresztül lehetséges megvalósítani. A nemzeti programok egyrészt meglévő programok folytatását, másrészt új programok indítását jelentik. A hét stratégiai terület a következő:

- *Természeti erőforrások és értékek védelme, fenntartható használata:* A nemzeti szuverenitás és a vidékfejlesztés kulcseleme a természeti javak feletti önrendelkezés. A természettel, környezettel kapcsolatban ökológiailag érzékeny gondolkodásra, a környezet és gazdaság integrált kezelésére van szükség. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: A Nemzeti Vidékstratégia kiemelt területként kezeli a tájaink, természeti értékeink, erőforrásaink megőrzését. Ezen a területen egyértelműen megfeleltethető Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztéspolitikája is, ugyanis a megye fejlesztési koncepciójában horizontális célként jelenik meg a fenntartható növekedés biztosítása, vagyis az összes fejlesztési célt meghatározza a fenntarthatóság biztosítása és erőforrások védelme. Másrészt a Zöld megye specifikus cél kifejezetten támogatja a természeti erőforrások védelmét és fenntartható használatát.
- *Vidéki környezetminőség:* Az életminőséget alapvetően meghatározó tényező a vidéki környezet állapota, a települési infrastruktúra színvonala, a település és a táj kapcsolata. Cél a vidéken élők számára élhető, környezeti ártalmaktól mentes lakóhely, megfelelő minőségű infrastruktúra biztosítása, melybe bele tartozik az egészséges ivóvíz szolgáltatás, szennyvízelvezetés- és tisztítás, valamint a hulladékgyűjtés és a hulladékgyűjtés.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának kapcsolódása: A Nemzeti Vidékstratégia a Vidék környezetminőség javítását tekinti a másik meghatározó stratégiai területnek a tájaink, természeti értékeink, erőforrásaink megőrzésében. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában a Zöld megye specifikus ágazati cél keretében generálódnak azok a programok, amelyek ennek az

országos stratégiai területnek a megvalósulást biztosítják, tehát egyértelmű a két cél koherenciája.

- *Föld- és birtokpolitika:* A terület magában foglalja a földtulajdonnal, földhasználattal, földforgalommal, haszonbérlettel, elővásárlási jogosultsággal, az állami földterületekkel, örökléssel kapcsolatos tennivalókat. E stratégiai területhez a következő vidékstratégiai nemzeti programok kapcsolódnak: föld- és birtokrendezési, üzemszabályozási program, demográfiai földprogram, „fiatal gazda” életpályamodell program. Ez a terület kifejezetten állami kompetencia, ebből eredően Szabolcs-Szatmár-Bereg megye nem fogalmaz meg hozzá kapcsolódó célokat.
- *Fenntartható agrárszerkezet és termeléspolitika:* A vidék gazdaságát erősítő és ezzel társadalmát, helyi közösségeit stabilizáló többfunkciós mezőgazdaság minőségi termelési, élelmezési és élelmiszerbiztonsági, foglalkoztatási céljait kell szolgálnia. Olyan gazdálkodási rendszerek elterjesztése a cél, amelyek jó minőségű, egészséges élelmiszereket, színesebb termékkínálatot adnak, a mezőgazdasági rendszerekhez kötődő természeti értékek megőrzésével járnak, valamint nagyobb mértékű foglalkoztatást biztosítanak. Magyarország Vidékstratégiája és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiója egyaránt kiemelt, gazdasági húzóágazatként azonosítja az élelmiszergazdaság teljes vertikumát. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ennek érdekében önálló fejlesztési célként azonosította az agrárgazdaság erősítését, amely erős koherenciát mutat a vidékstratégia Fenntartható sokszínű életképes agrártermelés stratégiai céllal és a Fenntartható agrárszerkezet és termeléspolitika stratégiai területtel.
- *Hozzáadott érték növelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac:* Az élelmiszer stratégiai cikk, így a biztonságos élelmiszerellátás, illetve az élelmiszerbiztonság alapvető fontosságú. A hazai piac visszaszerzése, az exportban rejlő lehetőségek kihasználása az élelmiszergazdaság fejlesztésének alapvető törekvése. Másik fontos törekvés a környezeti és egészségi szempontokkal összhangban az élelmiszerlánc lerövidítése, a helyi feldolgozás, helyi értékesítés bővítése. A Nemzeti Vidékstratégia az élelmiszergazdaságot, mint kiemelt export termékre tekint, amelyben meghatározó a hozzáadott érték növelése, a biztonságos élelmiszerellátás és a biztonságos piac megteremtése. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában a Versenyképes élelmiszergazdaság specifikus cél olyan élelmiszergazdaság létrehozását támogatja, amely a megyében megtermelt mezőgazdasági termékekre támaszkodik, jelentős hozzáadott értéket generál, új értéket, új termékeket állítanak elő és innováción, innovatív megoldásokon alapul. Ez alapján erős koherencia van az országos és a megyei ágazatfejlesztési elképzelések között.
- *Helyi gazdaságfejlesztés:* A jól működő helyi gazdaság a településeken teljes újjászervezésre szorul, törekedni kell a tájegységek önálló termelésére, a helyi mezőgazdaság, ipar fejlesztésére. Mindezek fejlesztése munkaalkalmat teremt a helyi közösségek számára. Meg kell őrizni a helyi természeti értékeket, és egészséges, helyi termékeket kell biztosítani a helyi fogyasztóknak. Fontos, hogy fejlesszék a kisméretű, helyi üzletű és ipari tevékenységeket, a mikro- és középvállalkozásokat. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában az élelmiszer feldolgozás erősítését célzó céloknak két fontos eleme van, egyrészt a kisebb térségek, településcsoportok ellátását szolgáló helyi feldolgozó kapacitások megerősítése, másrészt a nagyobb, exportképes feldolgozó kapacitások erősítése. Mindkét elem hozzájárul a vidéki gazdaság létalapjainak biztosításához, hiszen az élelmiszergazdaság multiplifikáló hatása révén számos vidéki területet és gazdasági ágazatot tud integrálni. A helyi gazdaságfejlesztésében tehát mindenképpen meghatározó jelentősége van az élelmiszeriparnak, mint keresletgeneráló húzóágnak. A zöldgazdaság fejlesztése a megyei fejlesztésben szintén a vidéki térségekben növeli foglalkoztatottak számát, teremt új munkahelyeket. Másrészt a megyei koncepció Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák célkitűzése kifejezetten olyan helyi gazdaságfejlesztési programokat generál,

amelyek hozzájárulnak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye külső perifériáinak és a rurális térségeinek gazdaságfejlesztéséhez. Összességében három területen mutathatóak ki erős kapcsolódási pontok a nemzeti vidékstratégia gazdaságfejlesztési és foglalkoztatás bővítési céljai és a megyei területfejlesztési koncepció stratégiai céljai között.

- *Vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, egészségfejlesztés, életképes vidéki települések, helyi közösségek:* A falvak, vidéki települések a mezőgazdasági termelésre alapozódott hagyományos gazdasági szerepe az utóbbi évtizedben megrendült, és a jellemző folyamat az elvándorlás lett. A falvak fennmaradásához, fejlődéséhez a gazdasági alapok mellett a társadalmi alapokra is szükség van. Kiemelten fontos az oktatás, szakképzés, szakmai tanácsadás, a korszerű gazdálkodási ismeretek terjesztése, valamint a közösségi együttműködési módszerek alkalmazása. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciója három specifikus céllal járul hozzá ennek az országos célnak a teljesüléséhez. Egyrészt a Proaktív megye prioritás integrálja a legfontosabb közösségfejlesztési irányelveket, másrészt a Képzett megye specifikus cél megfogalmazza a megyei humán erőforrás fejlesztés főbb beavatkozási területeit. Az élhető vidék és felzárkózó külső perifériák specifikus cél szintén hozzájárul a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális településeinek megújításához.

4.2.5 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy 2014-2020 közötti időszakra vonatkozóan határozza meg Magyarország legfontosabb fejlesztéspolitikai céljait és elveit.

Az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg.

- *Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés:* A nemzetstratégiai ágazatokban történő beruházások és vállalkozásfejlesztés támogatása jelenti a gerincét a fejlesztési célnak, amelyben, a kis- és középvállalkozások, az önellátást elősegítő és családi gazdaságok, a nemzeti vállalatok megerősítése kapja az elsődleges fókuszot. Kiemelt területek a piaci lehetőségeik szélesítése a nemzeti szolgáltatási piacok visszaszerzése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítésével a helyi közösségek autonóm, önfenntartó, öngondoskodó erejének a helyreállítása. Mind az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban, mind Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójában az egyik átfogó cél fókusza a foglalkoztatás növelése és a vállalkozásfejlesztés. Az értékteremtő foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés, valamint Aktív megye átfogó célok teljes mértékben megfeleltethetők egymással.
- *Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom:* A népességszám növelése, a gyermekek születésének ösztönzése, a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése. A közép- és az alsó-közép-osztály, valamint a közösségek és családok megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás ösztönzése. A társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése, az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügy és egészségügyi szolgáltatások fejlesztése, a megelőzés és rekreáció biztosítása. A kulturális és épített örökség megőrzése. Az OFTK-ban megfogalmazott népesedési fordulat, egészséges megújuló társadalom átfogó cél elsősorban társadalompolitikai kérdésekhez kapcsolódik, az átfogó cél Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szolidáris megye átfogó céljával koherens, de a vonzó megye átfogó céllal is erőteljes kapcsolódása van, hiszen az életminőség javításában mindkét megyei átfogó cél fontos szerepet játszik.

- *Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme:* természeti erőforrásainkkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése; az erőforrások megőrzése a jövő generációk számára; az étel- és energia-, az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése; az egészséges ivóvíz ellátás, a biodiverzitás, a tájak és az élővilág sokféleségének megőrzése; az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása; a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése. Az országos és a megyei fejlesztési koncepció ökológiai, környezeti fejlesztéseket előíró átfogó célokat egyaránt megfogalmaz. A természeti erőforrások fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme országos átfogó célhoz egyértelműen illeszkednek a Vonzó megye megyei átfogó célban megfogalmazottak.
- *Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet:* Az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági növekedés és beruházások területi terítése. A térségi versenyképességet és növekedést segítő térszerkezet létrehozása. A térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése, a települési és térségi kapcsolatok, területi együttműködés és integráció erősítése, a város-vidék kapcsolatok megújítása. A térségi autonómia, önálló és önfenntartó képesség erősítése. Az elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása. Az OFTK területfejlesztési céljait a térségi potenciálokra épülő, fenntartható térszerkezet átfogó cél integrálja leginkább. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepcióban az Aktív megye, a centrumtérségre és decentrumokra vonatkozóan, Szolidáris megye a hátrányos helyzetű térségekre vonatkozóan fogalmazza meg a megye térségi potenciáljaira épülő területfejlesztési célokat.

Specifikus célkitűzések és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepció kapcsolódása:

Az átfogó célok elérése érdekében az OFTK tizenkét, az átfogó céloknál egyenként jóval szűkebb tárgykörű specifikus célt tűz ki.

- *Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság:* A magyar gazdaság újra-pozicionálása, külpiazi és belpiazi pozícióinak visszaszerzése, erősítése. A nemzetstratégiai ágazatokra és erőforrásaink, értékeink fenntartható használatára alapozva gazdasági versenyképességünk növelése. Az importkiváltó gazdasági termelés ösztönzése. Az OFTK gazdasági növekedés, exportorientált, innovatív gazdaság specifikus célhoz a megyei területfejlesztési koncepció több specifikus célja is hozzájárul, elsősorban a Versenyképes élelmiszer-gazdaság, a Képzett megye és Proaktív megye specifikus célok, hiszen ezek a specifikus célok együttesen hatozzák egy exportképes, innovációkon alapuló, exportorientált megyei gazdaságot, amelyben az élelmiszer-gazdaság tekinthető a húzóágazatnak.
- *Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság):* A gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése az egészségügyi szolgáltatások és ellátás, egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás, valamint a rekreáció ösztönzésével. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom specifikus céllal Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójának két területi jellegű specifikus célja mutat koherenciát, a Fejlett centrum és Dinamizálódó decentrum, szolgáltató járásközpontok. Ugyanis ezek a specifikus célok tesznek területi fókusszal javaslatot az egészségturizmus, a rekreációs szolgáltatások és az egészségügyi közszolgáltatások fejlesztésére.
- *Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás:* A vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, ennek érdekében tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az étel- és élelmiszerbiztonság, a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki

népesség életminőségének javítása. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió vidékfejlesztési és agrárgazdaság fejlesztését támogató specifikus céljait markánsan az Élhető és életképes vidék specifikus cél támogatja. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési koncepciójában ezzel erőteljes koherenciát mutat két specifikus cél, a Versenyképes élelmiszergazdaság és az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák, amelyek szintén vidékfejlesztési célokat fogalmazznak meg.

- *Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I:* A nemzeti kreatív képességeinkre, tudástőkénkre és tudáserőforrásainkra építő értékteremtés. Ennek érdekében az infó-kommunikációs háttér javítása, a gazdasági és társadalmi megújulást és a megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítása, a fejlesztéseknek kedvező szellemi, innovációs környezet biztosítása, piacképes, szükség esetén mobil, egész életen át tartó tanulásra képes, kreatív, kezdeményező, fejlett munkakultúrájú munkaerő-piaci kínálat megteremtése. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban megjelenő Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I egyértelműen megfeleltethető Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójának Képzett megye ágazati specifikus céljával, amely szintén a tudástársadalom kialakulását és az innovációs környezet fejlesztését támogatja.
- *Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció:* a gyarapodó, szolidáris, felelős és összetartó, értékeit ismerő, értéktudatos társadalom és helyi közösségek kialakítása. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió kiemelt célként kezeli a társadalmi megújulást, amely a Közösség megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom specifikus célban van jelen. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szintén megfogalmazza a helyi közösségfejlesztés támogatását, amely a Proaktív megye társadalmi önszerveződéseit támogató célok között szerepel. Szintén jelentős szociálpolitikai kihívásokra reagál az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák specifikus cél, amely koncentráltan a megye külső perifériáin (vagyis a térség válságterületein) és a rurális térségekben kívánja enyhíteni a szegregációt és társadalom bizonyos rétegeinek leszakadását.
- *Jó állam: nemzeti közművek és közszolgáltatások, szolgáltató állam és biztonság:* A magyar közszféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás és a munka szolgálatában.
- *Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme:* A természeti erőforrásokkal való takarékos és hatékony gazdálkodás, a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság-fejlesztés. A stratégiai természeti erőforrások, a víz, a talaj, az ásványkincsek fenntartható használata. A biodiverzitás megőrzése, a természeti értékek védelme, a környezetminőség javítása, környezetbiztonság erősítése, a fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a környezettudatosság erősítése. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában egyértelműen megfeleltethető ezzel a specifikus céllal a Zöld megye cél, amely szintén a klímabarát energiagazdálkodást és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást támogatja.
- *Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont:* Az ország központi fekvéséből (Európa közepe) adódó fejlesztési potenciál kibontakoztatása, makroregionális csomóponti funkcióinak erősítése, a fenntarthatóság figyelembevételével. Magyarország makroregionális csomóponti szerepének erősítéséhez két területi cél járul hozzá Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciójában. Egyrészt a megyeszékhely és agglomerációjának fejlesztését célzó Fejlett centrum specifikus cél, másrészt a Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok specifikus cél. Mindkét specifikus cél a megye gazdasági versenyképességének területi dimenzióit határozza meg (megyeszékhely, decentrumok), vagyis azokat csomópontokat, amelyek letéteményesei a megyei húzóágazatok fejlődésének és az interregionális integrációnak.

- *Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek:* A településhálózat egységes elvek alapján történő fejlesztése, a többszintű településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozott működtetése, korszerű várospolitikai és városfejlesztés, városhálózati kapcsolatrendszer javítása, a térszerkezet funkcionális fejlesztése. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban a Többközpontú növekedés specifikus cél határozza meg a térszerkezet funkcionális fejlesztését és az országos városfejlesztés irányait. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózatának fejlesztését három szinten (megyeszékhely, decentrumok, járásközpont) két specifikus cél (fejlett centrum, Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok) támogatja megyei fejlesztési koncepcióban.
- *Vidéki térségek értékalapú felemelése:* A vidéki térségek táji és közösségi értékeire, természeti erőforrásaira, épített örökségi értékeire alapozott fejlesztése, a speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése, az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.
- *Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén:* A leszakadó, hátrányos helyzetű térségek, külső és belső perifériák fejlesztése, az eddigieknél sokszínűbb eszközök alkalmazásával, például speciális gazdaságpolitikai eszközökkel, saját meglévő társadalmi és gazdasági erőforrásaik kibontakoztatásával, valamint a közszolgáltatásokhoz, a tudáshoz, a közművelődéshez, az értékekhez való hozzáférés biztosítása, elérhetővé tételével. Az országos fejlesztéspolitikában kiemelt célként jelenik meg a perifériák fejlesztése és a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatása, amely az Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság specifikus célban jelenik meg. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiójában a külső perifériák fejlesztése, a rurális térségek (belső perifériák a megyén belül) fejlesztésével együtt, fókuszált módon jelenik meg, vagyis a megye ezen fejlesztési szándéka teljes mértékben megfeleltethető az országos fejlesztéspolitikai szándékokkal.
- *Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere:* Helyi szinten a hatékony és fenntartható városon belüli, illetve a város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a többközpontú fejlődés elve alapján a centralizáltság oldása, a transzverzális kapcsolatok erősítése, hazánk erősen differenciált településhálózatának figyelembe vétele a hagyományostól eltérő megoldások alkalmazásával. A megyén belüli foglalkoztatási és közszolgáltatási központok (megyeszékhely, decentrumok, járásközpontok) közlekedési elérhetőségének javítása és a környezetbarát mobilitás megteremtése a vonzáskörzetek és a vonzáscentrum között kiemelt feladat, amelyet három specifikus cél is támogat a Megyei Területfejlesztési Konceptióban. Ugyanez a szándék megjelenik az OFTK-ban is az Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere specifikus célkitűzésben, vagyis ezen a területen is fennáll a koherencia az országos és megyei célkitűzések között.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei stratégiai célrendszerének külső koherenciája

Dokumentum / célok	Zöld megye	Versenyképes élelmiszer-gazdaság	Proaktív megye	Képzett megye	Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák	Fejlett centrum	Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok
Magyar Növekedési Terv							
Magyarország, mint Közép-Európai HUB							
Újraiparosítás							
Külgazdasági stratégia							
Befektetések ösztönzése							
Szabad vállalkozási zónák létrehozása							
Helyi gazdaság fejlesztésének ösztönzése							
Kárpát-medencei gazdasági övezet							
Új Széchenyi Terv							
Gyógyító Magyarország Egészségipar	Egészségiparra épülő turizmus prioritás						
	Termál-egészségipar						
Megújuló Magyarország Zöld gazdaságfejlesztés	Zöldenergia prioritás						
	Energiahatékonyság prioritás						
	Zöldoktatás, foglalkoztatás és szemléletformálás						
Vállalkozásfejlesztés	Zöld K+F+I						
	Vállalkozásélnékités						
	Szövetségek kialakítása a vállalkozókkal a munkahelyekért						
Otthonteremtés lakásprogram	Üzleti környezetfejlesztés						
	Öngondoskodás ösztönzése						
	Lakókörnyezet minőségének javítása, lakásállomány korszerűsítése						
Tudomány- innovációnövekedés	Bérlakás program						
	Innovációs horizontális alprogram						
	Innovációs ágazati alprogram						
Foglalkoztatás	A munkaerő-kínálat bővítése						
	Közvetlen támogatás a munkahelyteremtéshez						
	Munkahelyteremtő beruházások támogatása						
	A család és a munka összeegyeztetésének segítése						
	A versenyképes tudás megszerzésének támogatása						
Közlekedés Transzitzgazdaság	Közlekedésfejlesztési alprogram						
	Vasútfejlesztési alprogram						
	Légi közlekedésfejlesztési alprogram						
	Belvízi hajózásfejlesztési alprogram						
	Városi közlekedésfejlesztési alprogram						
	Intermodális közlekedési és logisztikai fejlesztési alprogram						

Dokumentum / célok		Zöld megye	Versenyképes élelmiszer-gazdaság	Proaktív megye	Képzett megye	Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák	Fejlett centrum	Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok
Nemzeti Vidékstratégia								
Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése	Természeti erőforrások és értékek védelme, fenntartható használata							
	Vidéki környezetminőség javítása							
Sokszínű és életképes agrártermelés	Föld- és birtokpolitika							
	Fenntartható agrárszerkezet és termeléspolitika							
Élelmezési- és élelmiszerbiztonság	Hozzáadott érték növelés, biztonságos élelmiszerellátás, biztonságos piac							
A vidéki gazdaság lételemjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése	Helyi gazdaságfejlesztés							
A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása	Vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, egészségfejlesztés, életképes vidéki települések, helyi közösségek							
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció								
Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés	Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság							
	Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom							
	Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás							
Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Vidéki térségek értékalapú felemelése							
	Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I							
	Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció							
Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme							
Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet	Jó állam							
	Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont							
	Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek							
	Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén							
	Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere							

5 A területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció

5.1 Térhasználati elvek

A területfejlesztés és területrendezés szoros és sajátos egymásra utaltságban áll. A területfejlesztés – és a területhasználat szempontjából releváns többi ágazati politika – számára a területrendezés szabályrendszere jelenti a megfogalmazott térhasználati elvek, célok szilárd hátterét, érvényesülésük biztosítékát. A hatékony és korszerű területrendezésnek folyamatos, rendszeresen megújuló, összehangolt rendszert kell alkotnia az ország területi képét megalkotó fejlesztési stratégiákkal, melyek közül a legátfogóbb a területfejlesztésé. A területfejlesztés elképzeléseinek tehát orientálnia kell a rendezés szabályrendszerét. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciójának térhasználati elvei a következők:

- *Takarékos területhasználat:* Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval összhangban elsősorban a termőföld védelme, ökológiai szempontból jelentős területek védelme, barnamezős területek felhasználásának ösztönzése, városfejlesztés esetében a városi területek beépítettségének mérséklése tartozik ide.
- *Természeti értékek és erőforrások védelme, természeti erőforrásokat védő térszerkezet kialakítása:* A megyei területfejlesztési koncepció kiemelt feladata és célja orientálni a megye területrendezési tervét és a megyei települések rendezési tervét, hogy segítsék a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális örökség és kulturális értékek, valamint a tájkép védelmét és az erőforrások megőrzését. A térhasználati elvek közül ez az egyik legfontosabb.
- *Többközpontú fejlődés biztosítása a megyei területfejlesztésben:* Nyíregyháza egyértelműen Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági, társadalmi, közszolgáltatási és kulturális centruma. A megyei fejlesztési koncepció kiemelt feladatul tűzi ki a többközpontú fejlődés megteremtését, amely Szabolcs-Szatmár-Bereg megye decentrumainak fejlesztésével, mint megyei alközpontok koncentrált fejlesztésével valósítható meg. A decentrumok fontos szerepet töltenek be a megye keleti felének felemelkedésében és gazdasági integrációjában, így a többközpontú fejlődés letéteményesei.
- *Agglomerációs és agglomerálódó térségek, illetve határon átnyúló agglomerációs térség együttes fejlesztése:* Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében két agglomerációs térség típus azonosítható.
 - Egyrészt a megyeszékhely körül kialakult agglomeráció. A Nyíregyháza-Debrecen közötti tengelyen egy agglomerálódó térség van kibontakozóban, amelyből hosszútávon kialakulhat a Nyíregyháza-Debrecen agglomeráció. A agglomerálódást a közlekedés földrajzi, közösségi közlekedési, munkaerő piaci, oktatási, gazdaságfejlesztési tényezők egyaránt generálják.
 - Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelentős kiterjedésű határterületekkel rendelkezik, amelynek egykori természetes központjai a határon túli, de a határhoz igen közel fekvő városok – Szatmárnémeti, Nagykároly, Beregszász, Ungvár – voltak. A megyei fejlesztéspolitikában kiemelt feladat a megyei határtérségek és a határon túli városok közötti együttműködés és integráció erősítése, az egykori vonzásközpontok és a vonzáskörzet közötti kapcsolatok reintegrációjának segítése. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció kiemelten támogatja a határmenti agglomerálódó térségekben az együttműködés erősítését.

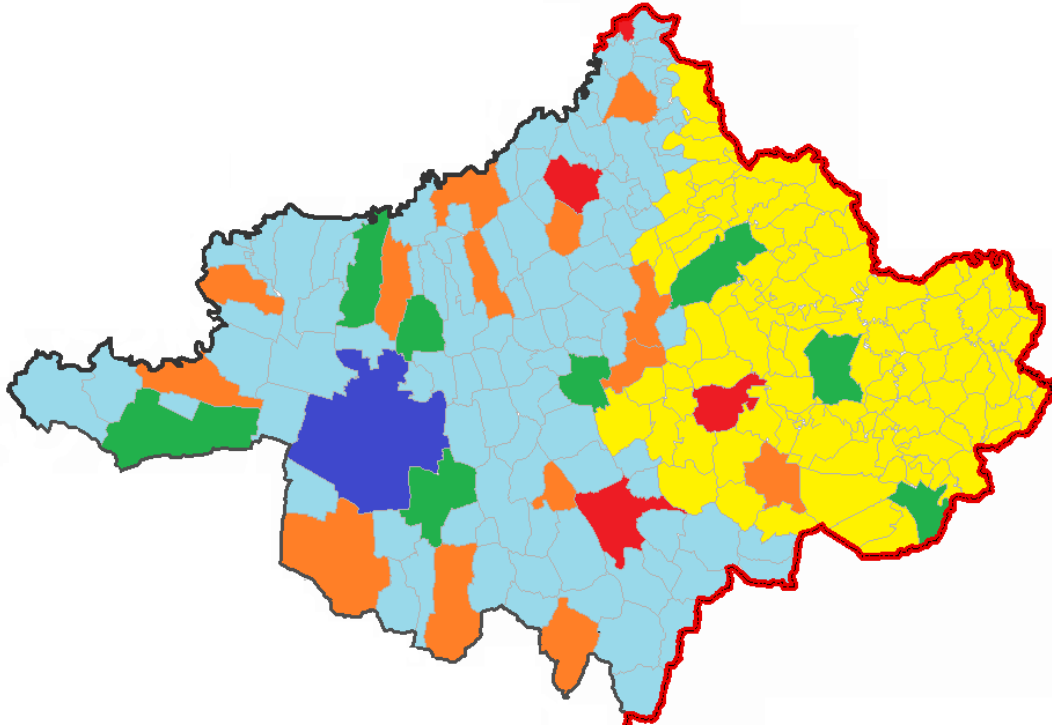
Az agglomerációs előnyök kiaknázása érdekében a megyei fejlesztéspolitika térhasználati elvei közé sorolható az agglomerálódó térségek együttes fejlesztése és a határmenti agglomerálódó térségek között az együttműködés erősítése.

- *A külső perifériák integrálása:* Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területi struktúrájában jól körülhatárolható területi egységet alkotnak a külső perifériák, amely nemcsak a megye, hanem az ország leghátrányosabb helyzetű területei közé tartoznak. A külső perifériák fejlesztése speciális beavatkozásokat igényel, amelyben a helyi erőforrásokon és komparatív előnyökön alapuló fejlődésnek nagyobb teret kell biztosítani. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban megjelenő autonóm térség modelljének adaptálása alkalmas eszköz lehet Szabolcs-Szatmár-Bereg megye külső perifériáinak felzárkóztatásában. Az autonóm térségek a belső erőforrásokat feltáró, annak hasznosítására törekvő működési modell, amely a helyi gazdaságfejlesztés eszközeire épül. A helyi gazdaságfejlesztés a belső, helyi erőforrások kiaknázásával és fenntartható használatával teremti meg a helyi gazdaság dinamizálásának feltételeit.

5.2 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai térstruktúrája


Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiója négy ágazati és három területi célt fogalmaz meg. A területi célok egy-egy meghatározott földrajzi egységre irányulnak. A koncepció területi céljainak földrajzi fókuszáltságát az alábbi térkép illusztrálja.

1. térkép: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területfejlesztési Konceptiójának földrajzi fókuszai



Fejlett centrum:

A nyíregyházi agglomerációnak mint gazdasági, foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése.

 Nyíregyháza



Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok:

A megyei gazdasági decentrumainak és járásközpontjainak funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

 Decentrum
 Járásközpont
 Egyéb város

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák:

A megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése.

 Külső perifériák
 Rurális térségek

Forrás: Saját szerkesztés

A megye területfejlesztési céljai alapján *három nagyobb tér strukturális elem azonosítása* lehetséges, amelyek a megye területfejlesztésének kiemelt vagy sajátos térségei.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye növekedési tengelyei: a megye gazdaságfejlesztésének tengelyei és kiemelt térségei

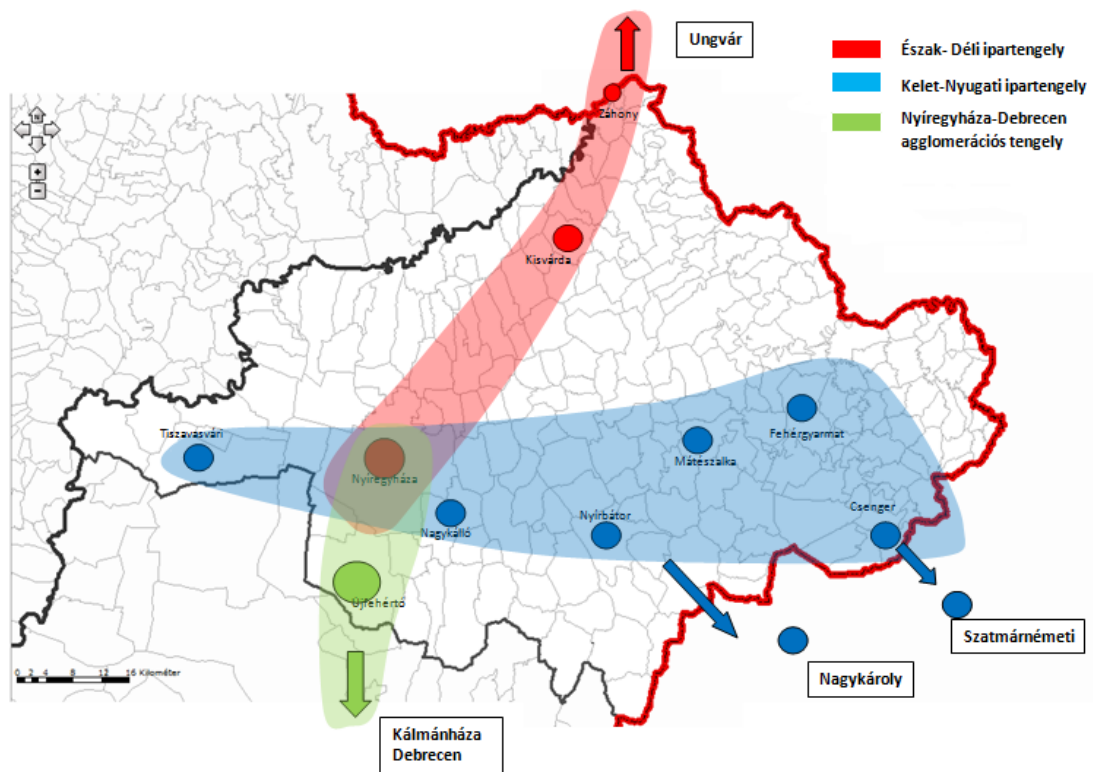
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye térstruktúrájában három gazdaságfejlesztési tengely, csomópont jelölhető ki, amelyek egyértelműen a legfontosabb növekedési tengelyei a térségnek. Mindhárom növekedési tengely, csomópont Nyíregyházáról indul ki, északi, kelet-nyugati és déli irányba.

- Nyíregyháza: Nyíregyháza és térsége az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiónak megfelelően Magyarország külső nagyvárosi gyűrűjének eleme,

kétségkívül a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legfontosabb gazdaságfejlesztési térsége. Nyíregyháza három ország határánál elhelyezkedve dinamikusan fejlődő gazdasági és logisztikai központként szolgálhat a Kelet kapujaként.

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye növekedési és iparfejlesztési tengelyei:
 - Észak-déli növekedési és iparfejlesztési tengely: Nyíregyházi agglomeráció, Kisvárdai és Záhony térsége. Határon túli kapcsolódási pontja Ungvár, Munkács, Beregszász
 - Kelet-nyugati növekedési és iparfejlesztési tengely: Tiszavasvári, Nyíregyházi agglomeráció, Nagykálló, Nyírbátor, Mátészalka, Fehérgyarmat, Csenger. Határmenti kapcsolódási pontja Szatmárnémeti, Nagykároly
- Nyíregyháza-Debrecen agglomerációs tengely: Nyíregyházi agglomeráció, Újfehértó, Debrecen.

2. térkép: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye növekedési tengelyi, csomópontjai



Forrás: Saját szerkesztés

Rekreációs körzetek, idegenforgalmi tengelyek

Az eddigi vizsgálatok tükrében Szabolcs-Szatmár-Bereg megye idegenforgalmának négy nagy magterülete azonosítható, amelyek alapján körvonalazódnak a megye turisztikai desztinációi, kistérségei. A megye turisztikai desztinációinak alapjai a tradicionális néprajzi tájegységekre épülnek a jövőben, melynek előnyei, hogy közös területi identitással, földrajzi egységgel, bizonyos térségekben már szervezeti feltételekkel (Nyírség, Nyíri Mezőség), egységes marketing kommunikációval és homogén vonzerő kínálattal rendelkeznek. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye idegenforgalmi magterületei a következők:

Nyírségi turisztikai gyűrű (Nyíregyháza, Nagykálló, Kállósemjén, Máriapócs, Nyírbátor, Vaja, Baktalórántháza, Levelek): Szabolcs-Szatmár-Bereg megye turizmusában kimutatható egy rendkívül markáns idegenforgalmi tengely. A tengely Nyíregyháza, Nagykálló,

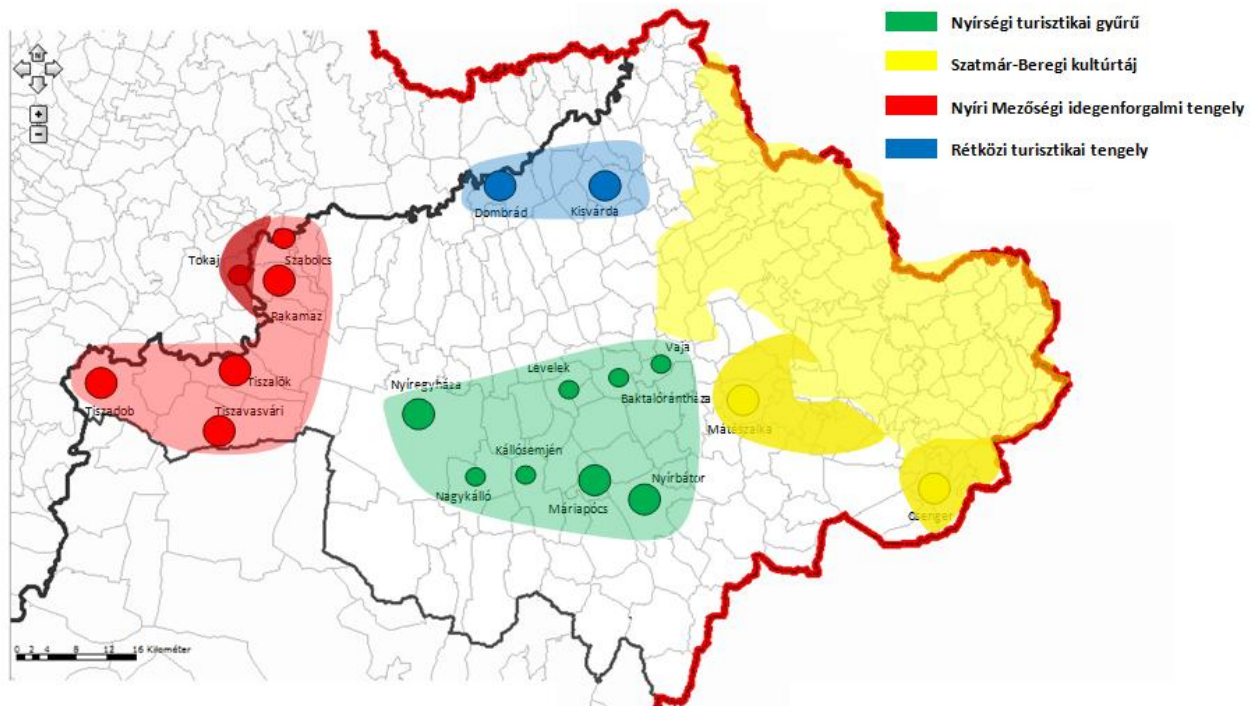
Kállósemjén, Máriapócs, Nyírbátor településeket érinti, amely egyértelműen körvonalazza egy potenciális desztináció magját (nyírségi desztináció). A Nyíregyháza-Nyírbátor turisztikai tengely a megyei turizmusforgalom közel kétharmadát bonyolítja le. A tengely fejlődésének az elmúlt években több nagy idegenforgalmi beruházás is komoly lendületet adott (ebből Nyíregyházát, Máriapócsot, Nyírbátort és Kállósemjént kiemelt projekt érintette). A tengely azonban kiegészíthető egy északi szárnyal is, amely Vaját, Baktalórántházát és Leveleket foglalja magában, az északi szárny több jelentős vonzerőt és turisztikai szolgáltatást integrál. A közlekedés földrajzi adottságok figyelembevételével a Nyírség, mint turisztikai desztináció egyértelműen a fent említett gyűri településeit foglalja magába.

Szatmár-Beregi kultúrtáj: A megye turizmusának másik kiemelkedő desztinációja a szatmári és beregi térség. Ezen belül egy Vásárosnamény-Csaroda-Tarpa-Tivadar-Szatmárcseke tengely körvonalazódik, amely kiemelkedik több mutatóját tekintve. Az Észak-kelet magyarországi határmenti perifériális területekről általánosságban elmondható, hogy kiemelt történeti, kulturális és természeti értéket hordoznak magukon, ez különösen igaz a Szatmár-Beregi térségre. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Szatmár-Beregi térségének egy részét különleges táji értékkel bíró kultúrtájként azonosítja, amely egy adaptációs lehetőség a megyei idegenforgalom számára is. A természeti környezet, az ahhoz igazodva kialakult, abba harmonikusan illeszkedő gazdálkodási és településrendszer, valamint a tájformáló, tájképi értékű településkép és kulturális értékek együttese pótolhatatlan és a jövő számára megőrzendő rendszert alkot, amelyeknek védelme, értékeik kibontakoztatása, fenntartható fejlesztése elengedhetetlen. Ilyen harmonikus és egyedi tájegység például Tokaj-Hegyalja, Pannonhalma, az Őrség, a Fertő-tó környéke, a Hortobágy, Bugac vagy a Villányi borvidék, vagy a Szatmár-Beregi térség. Az idegenforgalom szempontjából is komoly vonzerőt jelentenek ezek a térségek, az aktív vagy éppen passzív rekreációt egyaránt szolgálhatják. A megőrzés és hasznosítás összhangjának megvalósítása érdekében területileg specifikált, integrált beavatkozásokra van szükség. A jelentősebb idegenforgalmat vonzó térségek többnyire éppen egyediségükkel vonzzák a látogatókat, természeti, kulturális értékeik, társadalmi-gazdasági adottságaik a körzet karakterétől függően jelentősen különbözhetnek. A fejlesztéspolitika célja ezért az idegenforgalom általános kedvező hatásai jobb érvényesülésének támogatása, illetve a vele járó kedvezőtlen hatások csökkentése vagy megelőzése.

Nyíri Mezőség idegenforgalmi tengely (Tiszadob, Tiszalök, Tiszavasvári, Rakamaz, Szabolcs): Területileg a harmadik kiemelt desztináció a Nyíri Mezőség, mint néprajzi tájegység területe. Itt szintén jelentős a kulturális és természeti vonzerők koncentrátsága (szabolcsi földvár, tiszadobi Andrassy kastély, a rakamazi Tisza part), valamint a tiszai turizmus fontos magterülete lehet az elkövetkező években ez a terület. Kimagasló állami támogatások érkeztek ezekre a településekre vonzerő és szolgáltatásfejlesztés céljából. Rakamaz jelentős volumenű szállásforgalmat generál évente, illetve elindult itt is turisztikai szervezetrendszer kiépülése. A fentiek alapján indokolt a desztináció fejlesztésének integrált kezelése.

Rétköz turisztikai tengely: Kisvárdra, Dombrád között azonosítható egy olyan magterület, amely egy rétközi turisztikai desztináció centruma lehet a jövőben. Kisvárdra idegenforgalmi jelentősége vitathatatlan a megyén belül, a harmadik legnagyobb szálláshely forgalom itt realizálódik, amelyből kimagasló a külföldi vendégéjszakák száma. A város több jelentős vonzerővel rendelkezik. Kisvárdra mellett társközpontként Dombrád emelhető ki, amely a tiszai turizmus fellendítésében fontos szerepet tölthet be.

3. térkép: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rekreációs körzetei és idegenforgalmi tengelyei



Forrás: Saját szerkesztés

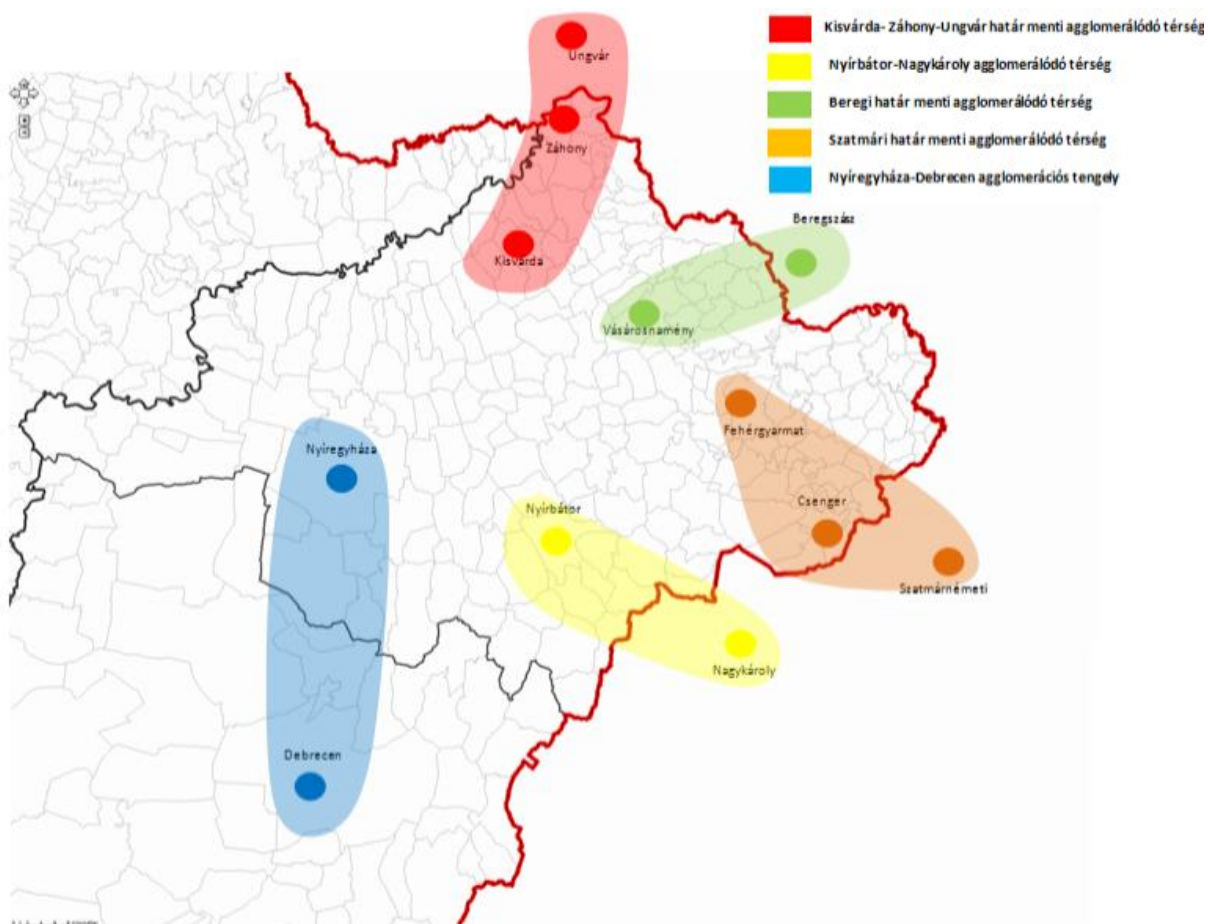
Agglomerálódó határtérségek

A határok és a határmenti együttműködés lehetőséget biztosítanak a szomszédos országok gazdasági, infrastrukturális rendszereihez való kapcsolódásra, a határon belüli és túli lakosság közötti kapcsolatok ápolására. Ezekkel a lehetőségekkel jól élve, a határon átnyúló hatás maximalizálásával erősíthető Magyarország makroregionális csomóponti szerepe. Másrészt Magyarország keleti és északi határszakaszain a határon átnyúló vonzásokörzetekben a város-vidék kapcsolatok erősítése a perifériális, elmaradott területek felzárkóztatásának egyik eszköze lehet. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára ez utóbbi kiemelkedően fontos, ugyanis a megye elmaradottságának egyik oka, hogy a keleti határterületek, az egykori vármegyecsonkok (szatmári, beregi települések) területe a trianoni határrendezés óta elvesztette természetes központjait (Szatmárnémeti, Nagykároly, Ungvár, Beregszász). Ezekben a határtérségekben városi hiányos térségek maradtak, amelyek túl messze vannak ahhoz, hogy a megyeszékhely érvényesítse gazdaságfejlesztő hatásait. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határtérségének városhálózata méretéből és funkcióellátottságából eredően nem alkalmas arra, hogy betöltsen az egykori vonzáscentrumok jelentőségét.

A fentiekből eredően lényeges térstrukturális elem az egykori természetes vonzáscentrumok és vonzásokörzetek közötti kapcsolatok reintegrálása, amely a határon túli nagyobb városok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében maradó vonzásterület agglomerálódásával alakulhat ki. A határtérségek agglomerálódásának segítése hozzájárul a külső perifériák fejlődéséhez. Két agglomerálódó térség azonosítható a magyar-ukrán határon és kettő a magyar-román határtérségben:

- Kisvárdai-Záhony-Ungvár agglomerációs tengely
- Beregi agglomerációs tengely (Beregszász-Vásárosnamény)
- Fehérgyarmat-Csenger-Szatmárnémeti határmenti agglomerálódó térség
- Nyírbátor-Nagykároly agglomerációs tengely

4. térkép: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye agglomerálódó térségei



Forrás: Saját szerkesztés

6 A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

6.1 Prioritások

A területfejlesztési koncepció funkciója Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési irányainak kijelölése – az eszközrendszer részletes kidolgozása a későbbi tervezési fázis feladatát képezi (stratégiai program, operatív program).

A koncepció keretében a célok elérését támogató **prioritások meghatározása** és a prioritások keretében a **beavatkozások javasolt fókusz**a kerül kijelölésre.

A stratégiai célok rendszeréhez hasonlóan a prioritások egy része **tematikus** (a megye teljes területét érintő, ágazati szemléletű prioritások), míg más részük **területi** fókuszú.

A stratégiai célok és a prioritások kapcsolatát a következő ábra mutatja be.

A stratégiai célok és a prioritások kapcsolata

	Stratégiai célok		Prioritások
TEMATIKUS	Versenyképes élelmiszergazdaság – az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon	→	1. A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése
	Zöld megye – Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás	→	2. Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése
	Proaktív megye – A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása	→	3. Komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása
	Képzett megye – rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítása	→	4. A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása
TERÜLETI	Fejlett centrum – a nyíregyházi agglomerációnak mint gazdasági foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése	→	5. A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése
	Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok – a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése	→	6. A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése 7. A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése
	Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák – a megye külső periferiáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése	→	8. Élhető vidéki térségek megteremtése 9. A külső periferiák felzárkóztatása 10. A leszakadó rétegek – ezen belül a romák – felzárkóztatása*

* horizontális jellegű prioritás

1. prioritás: A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése

Kapcsolódó stratégiai cél

Versenyképes élelmiszergazdaság - az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdaságában lényeges szerepet tölt be a mezőgazdaság (a GDP, az alkalmazásban állók és a működő vállalkozások gazdasági ágak szerinti megoszlása is a mezőgazdaság országos átlagnál nagyobb súlyát tükrözi). A megye jelentős szerepet tölt be az ország növénytermesztésében (a teljes magyar gyümölcsstermesztés 43%-át ez a megye adja). A mezőgazdaság struktúrájában a munkaigényes ágazatok dominálnak. Az éghajlat számos növénykultúra termelésére kiváló lehetőségeket nyújt, így alakultak ki azok a tradicionális, jellegzetes termékek (szabolcsi alma, nyírségi burgonya, dohány, napraforgó, szatmári szilva), amelyek termőhelyi körzeteiben speciális szakismeret halmozódott fel. Ugyanakkor a mezőgazdasági termelést bizonyos környezeti és egyéb tényezők nehezítik (kedvezőtlen talaj minőség, kiszámíthatatlan időjárási körülmények, elaprózott birtokszerkezet, javuló, de továbbra is hiányos infrastrukturális feltételek), az előállított mezőgazdasági termékek jelentős hányada komoly hozzáadott érték nélkül, alacsony feldolgozottsági szinten hagyja el a megyét. A megyei gazdaságfejlesztés egyik kulcsterülete az élelmiszergazdaság piacorientált fejlesztése, versenyképességének növelése.

A beavatkozások javasolt fókusza

A megyei élelmiszergazdaság fejlesztésének első pillére az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban, egyrészt a meglévő kutatóállomások bevonásával, másrészt a Nyíregyházi Főiskola által működtetett Agrár és Molekuláris Kutató és Szolgáltató Intézet funkcionális élelmiszerkutatására alapozott élelmiszerfeldolgozás, egészségmegőrző élelmiszerek fejlesztése és előállítása révén.

A második pillér az exportorientáció erősítése: fontos a piackutatáson alapuló exportképes élelmiszeripari termékek külföldi értékesítésének elősegítése közösségi marketing eszközökkel és szervezeti feltételek megteremtésével.

Az élelmiszergazdaság piacorientált fejlesztésének harmadik pillére a versenyképes ágazatok fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében. Fontos feladat a növénytermesztés és az állattenyésztés bizonyos területeinek versenyképes fejlesztése: egyrészt a tradicionális – magas kézimunkaerő igényes – gyümölcs- és növénytermesztési kultúrák (meggy, dohány, burgonya, napraforgó, szabolcsi alma, szatmári szilva) termelésének fenntartása és fejlesztése, másrészt exportképes, piaci igényekhez igazodó korszerű baromfiágazat fejlesztése.

A negyedik pillér a technológiafejlesztés: az élelmiszergazdaság piacorientált fejlesztése keretében elengedhetetlen a megye élelmiszeripari vállalkozásainak technológiai fejlesztése, amelynek révén megteremthető egy hatékony menedzsmenttel működtetett, modern módszereket adaptáló és korszerű technológiákat alkalmazó agrárszektor.

A fejlesztés ötödik pillérét egy erős helyi termék politika kialakítása képezi: az élelmiszergazdaság versenyképességének növelése érdekében fontos a helyi termékek előállításának ösztönzése, márkázása, védjeggyel történő ellátása, piacra jutásának elősegítése, amelyek akár hungarikumként is megjelenhetnek Európa piacain.

Várható hatások

Az élelmiszergazdaság komplex fejlesztése nagymértékben hozzájárulhat a megyei gazdaság jövedelmezőségének és foglalkoztatási szerepének növeléséhez.

Javasolt területi fókuszból: A megye teljes területe.

2. prioritás: Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése

Kapcsolódó stratégiai cél

Zöld megye - Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelenlegi energiahordozó-szerkezetében még mindig elenyésző szerepet játszik a megújuló energiaforrások részesedése, azonban a megye viszonylag jó adottságokkal rendelkezik a megújuló energiaforrások felhasználása területén és ezen energiahordozók felhasználása növekvő mértékű.

Hazánkban az átlaghőmérséklet emelkedése mellett a következő évtizedekre az éves csapadék átlagos mennyiségének csökkenése és a csapadékeloszlás átrendeződése (télen több csapadék, nyáron kevesebb) várható, továbbá a szélsőséges időjárási események gyakoriságának és intenzitásának növekedése, szárazság és vízbőség (ár-, belvív). A megye árvízi és belvízi veszélyeztetettsége mind országos, mind nemzetközi összehasonlításban kiemelkedően magas, emellett jelentős gazdasági, szociális és környezeti károkat okoznak az aszályok is.

A megye hosszú távú fejlődése érdekében indokolt a hatékony környezetgazdálkodás megteremtése és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás. A zöldgazdaság fejlesztése összhangban áll Magyarország és az EU energia- és klímapolitikájának legfontosabb stratégiai céljaival.

A beavatkozások javasolt fókusza

A megye klímaváltozással kapcsolatos feladatai kettősek: egyrészt fontos a klímaváltozásra való felkészülés (pl. szigetelés, árnyékolás, öntözés, új növényfajok meghonosítása), másrészt elengedhetetlen a klímaváltozás hatásainak mérséklése (pl. szén-dioxid kibocsátás csökkentése, stb.).

A hatékony környezetgazdálkodás megteremtésének első pillére a vízgazdálkodás: olyan komplex, integrált vízgazdálkodási program indítására van szükség, amely kiterjed árvíz, belvív, öntözés, turizmus, közlekedés területeire. Ebben kiemelt feladat az öntözési infrastruktúra fejlesztése, a helyi vízkészlet kihasználása a gazdaságban (a szabályozási rendszer átalakításával biztosítani kell egy egyszerűbb, olcsóbb öntözővíz használatot).

A második pillért a megújuló energia politika jelenti, amely magában foglalja az alternatív energiatermelés fejlesztését a megyei adottságokra alapozva (biomassza feldolgozás, geotermikus energiák hasznosítása), a környezetbarát mobilitás feltételeinek megteremtését (elsősorban a közösségi és a kerékpáros közlekedés fejlesztésével), valamint az épületek energetikai korszerűsítését (kiemelten a középületek és lakótelepek tekintetében, koncentráltan a megyeszékhelyen).

A hatékony környezetgazdálkodás harmadik pillérét a versenyképes zöldgazdaság megteremtése jelenti, amelynek keretében szükséges a vállalkozói és lakossági energiahatékonyság javításának segítése tanácsadói tevékenység megerősítésével.

A negyedik pillért a környezettudatos közösségek és települések jelentik – egy egészséges, környezetbarát megye megteremtéséhez az egészséges, környezettudatos életmód ösztönzése szükséges. Ennek elérése érdekében fontos a környezeti nevelés a fiatalság környezettudatos szemléletének erősítése érdekében, valamint a szemléletváltás erősítése az önkormányzatok körében.

A környezetgazdálkodás ötödik pillére a hulladékgazdálkodás fejlesztése: korszerű hulladékhasznosítási és ártalmatlanítási technológiák bevezetése szükséges a deponált hulladékmennyiség csökkentése érdekében.

Várható hatások

A hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás hozzájárul a megye hosszú távú fejlődéséhez, a vonzó megyei környezet megteremtéséhez. A zöldgazdaság megteremtése a szociális gazdaságban (és ezáltal a foglalkoztatásban) is fontos szerepet játszhat.

Javasolt területi fókusz: A megye teljes területe.

3. prioritás: Komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása

Kapcsolódó stratégiai cél

Proaktív megye - A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása

Indoklás

A megye által kitűzött célok megvalósítása csak akkor lehetséges, ha a különböző megyei szereplők fejlesztési tevékenységének összehangolása biztosítottá válik. Számos olyan terület van, ahol nem lehet eredményeket elérni megfelelő megyei szintű koordináció és az érintettek összefogása nélkül (pl. turizmusfejlesztés, befektetés-ösztönzés, megyei image építés, vállalkozásfejlesztés, agrármarketing, szociális gazdaság megerősítése).

A megye földrajzi elhelyezkedéséből adódóan kiemelt szerepe van a határmenti kapcsolatok erősítésének is. A megyei menedzsment tevékenységek csak megfelelő szervezeti háttér, humán erőforrás és eszközrendszer rendelkezésre állása esetén tudnak eredményt elérni.

A beavatkozások javasolt fókusza

A komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósításának több egymásra épülő pillére van.

Az első pillér az aktív megyei befektetés-ösztönzés: fontos a professzionális szervezeti háttérrel rendelkező és széleskörű szervezeti együttműködésekben alapuló, területileg és ágazatilag fókuszált befektetés-ösztönzési tevékenység fejlesztése, amely aktív nemzetközi promóciós feladatokat végez. Kiemelt feladat a meglévő ingatlanállomány hasznosítása.

A második pillér az összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció: ennek keretében fontos, hogy megvalósuljon a megyére kiterjedő, összehangolt közösségi turizmusmarketing feladatok ellátása, együttműködve a meglévő turisztikai szervezetekkel. A turizmusfejlesztés keretében elengedhetetlen az összehangolt versenyképes komplex turisztikai termék és szolgáltatásfejlesztés, a turizmus szektor hálózatosodásának támogatása (professzionális humán erőforrás és a szükséges szervezeti háttér megteremtésével).

A harmadik pillér az agrármarketing: az egész megyét felkaroló agrármarketing politikára van szükség, amely támogatja a márkázást, a helyi termékek védelmét és segíti azok piaci népszerűsítését. Meg kell teremteni a megyei agrármarketing feladatok koordinálásához szükséges szakképzett, professzionális humán erőforrás alapjait (egy ügynökség jellegű szervezet létrehozásával vagy a feladat valamelyik meglévő szervezethez történő adaptálásával).

A megyei marketingtevékenység fejlesztésének negyedik pillére a vállalkozásfejlesztést támogató intézményrendszer fejlesztése: a megyei kis- és középvállalkozások versenyképesebbé tétele érdekében fontos a vállalkozói szaktanácsadási hálózat korszerűsítése, a kamarák szerepének megerősítése, illetve a vállalkozások piacra jutását segítő nonprofit, fejlesztő jellegű szervezeti hálózat létrehozása.

Az ötödik pillér a gazdaság hálózatosodásának támogatása: a vállalkozások együttműködésének és piaci versenyképességének növelése érdekében elengedhetetlen a hálózatosodás, klaszteresedés elősegítése a turizmus, logisztika, csomagolóipar és élelmiszergazdaság területén. Ennek keretében fontos a vertikális és horizontális kapcsolatok erősítése a gazdasági szereplők és a gazdaságot támogató intézmények között, valamint a piacépítés, értékteremtő alulról jövő kezdeményezések felkarolása, támogatása.

A hatodik pillér a határmenti és interregionális gazdasági kapcsolatok erősítése: a megye interregionális integrációja érdekében aktív gazdasági, kulturális és infrastrukturális kapcsolatok kiépítésére van szükség, amellyel erősíthető a térség regionális gazdasága. Különösen fontos a szomszédos megyék nagyvárosaival való kapcsolatok megerősítése (város-város és város-vidék közötti kapcsolatok), valamint az egykori vonzáscentrumokkal való kapcsolat reintegrálása.

A hetedik pillér a közösségfejlesztés: a megye fejlődéséhez nagymértékben hozzájárulhat a közösségi erőforrások mobilizálása, a lakosság, a civil szervezetek és vállalkozások bevonása a fejlesztések előkészítésébe és megvalósításába. A közösségfejlesztés különböző bevonási technikák (konzultációk, fórumok, lakossági, közösségi akciók) alkalmazásával valósítható meg.

Várható hatások

A komplex megyei marketing tevékenység megvalósítása hozzájárul a megye proaktivitásának erősítéséhez, amely elősegíti a megye gazdasági-társadalmi fejlődését.

Javasolt területi fókusz: A megye teljes területe.

4. prioritás: A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása

Kapcsolódó stratégiai cél

Képzett megye - rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítása

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye foglalkoztatási mutatói az országos átlagnál kedvezőtlenebbek: az aktivitási és foglalkoztatottsági ráta alacsonyabb az országosnál, miközben ebben a megyében a legmagasabb a munkanélküliségi ráta. A megye innovációs képessége, innovációs infrastruktúrája, s ennek megfelelően innovációs tevékenysége jelenleg szerény. A megyében az elmúlt években csökkent a kutató-fejlesztő helyek száma, a kutató-fejlesztő dolgozók száma, valamint a K+F ráfordítások nagysága. A kutatás-fejlesztés alapvetően a felsőoktatási intézményekhez és néhány kutatóintézethez kötődik, és bár működnek vállalászati kutatóhelyek, a gazdaság és a kutatási rendszer kapcsolódása, együttműködése nem kielégítő. A megye gazdasági versenyképességének növelése, a foglalkoztatás bővítése érdekében indokolt a megyei gazdaság igényeihez alkalmazkodó szakképzési, felsőoktatási, valamint az azokhoz kapcsolódó innovációs és kutatás-fejlesztési kapacitás megerősítése.

A beavatkozások javasolt fókusza

A megyei oktatási és innovációs rendszer fejlesztésének első pillére a tudományos szolgáltató bázis kialakítása: a gazdaság fejlődése érdekében elengedhetetlen az önálló tudományos (K+F) szolgáltató bázis kialakítása, amely integrálja a felsőoktatási, a K+F és a szolgáltató feladatokat a meglévő K+F potenciálra alapozva. Fontos a felsőoktatási és gazdasági szféra szoros együttműködésén alapuló K+F kapacitások fejlesztése.

A második pillér a versenyképes felsőoktatás megteremtése, ennek keretében a meglévő megyei felsőoktatási struktúra átalakítása, amely harmonizál a megyei gazdaság és területfejlesztési politikával. A felsőoktatás versenyképességének növelése érdekében fontos a gyakorlatorientált képzés megteremtése, duális képzési formák bevezetése.

A harmadik pillér a piacorientáció megteremtése a középfokú oktatásban, a piaci igényeket kielégítő, a megye gazdaságára reagáló középfokú oktatás feltételeinek biztosítása. Ennek keretében fontos az együttműködések erősítése az oktatási intézmények és a gazdasági szereplők között (paktumok keretében), gyakorlat- és problémaorientált közoktatás kialakítása, duális képzési formák bevezetése.

A negyedik pillér a szakképzett munkaerő-kínálat növelése, a piaci igényeket kielégítő szakképzés fejlesztése. Elengedhetetlen a hátrányos helyzetű fiatalok szakképzése, továbbképzése, átképzése.

Az oktatási rendszer fejlesztésének ötödik pillére az élethosszig tartó tanulás ösztönzése: ennek keretében az önképzés, valamint az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés elősegítése (átképzés, továbbképzés, távoktatás).

A hatodik pillér a képzéshez, oktatáshoz való hozzáférés javítása, elsősorban az IKT alkalmazások és az oktatási, szakképzési infrastruktúra fejlesztése révén.

A hetedik pillér a vállalkozói kultúra fejlesztése: a vállalkozói ismeretek, vállalkozói készségek, kompetenciák javítása a közoktatásba ágyazva, a minőségi, exportképes és környezettudatos vállalkozások létrehozásának segítése érdekében.

Várható hatások

A megye oktatási és innovációs rendszerének fejlesztése hozzájárul a foglalkoztatás növeléséhez, a megye gazdasági versenyképességének erősödéséhez.

Javasolt területi fókuszból: A megye teljes területe.

5. prioritás: A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Fejlett centrum - a nyíregyházi agglomerációnak, mint gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése.

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata meglehetősen kiegyensúlyozatlan: egyetlen nagyvárosa (100.000 főt meghaladó lakosságszámmal) a megyeszékhely, Nyíregyháza, a funkciógazdag középvárosok pedig teljes egészében hiányoznak. A megye városhálózata azért is sajátos, mert Nyíregyháza a megyén belül nem központi elhelyezkedésű, és a megye keleti részének természetes vonzásközpontjai a határon túlra kerültek.

A megye fejlesztésének – különösen a versenyképes gazdaság fejlesztésének – a motorja ugyanakkor csak egy – meghatározó centrumtelepülés köré szerveződő – funkciógazdag és erős városok hálózata lehet. Nyíregyháza az elmúlt évtizedekben dinamikus fejlődésen ment keresztül, így a térségébe tartozó településekkel együttműködve alkalmassá válhat ennek a funkciónak a betöltésére, és a megerősödő decentrumokkal közösen jelentős szerepet játszhat a megye dinamizálásában.

A megyeszékhelyen az alapadottságok rendelkezésre állnak, a prioritás keretében olyan beavatkozások megvalósítására van szükség, amelyek ezekre építenek, és segítenek Nyíregyháza kisugárzó hatásának kiterjesztésében, miközben választ adnak a 21. századi urbanizációs kihívásokra is.

A beavatkozások javasolt fókusza

A megyei fejlesztési koncepciónak ez egy területi fókuszú prioritása, csak azon beavatkozások kerülnek itt kijelölésre, amelyek közvetlenül a megyeszékhely fejlesztését szolgálják. Vannak azonban további kapcsolódó beavatkozások is, amelyek az egyes – a város térségét is érintő – tematikus prioritások keretében kerültek meghatározásra.

A megyeszékhely fejlesztésének legfontosabb pillére a **gazdaság foglalkoztatásorientált fejlesztése**: a munkahelyek bővülésével – megfelelő közlekedési kapcsolatok esetén – ez választ adhat a megyeszékhely tágabb környezetének foglalkoztatási gondjaira. A gazdaság megerősítése érdekében fontos a vállalkozások letelepítéséhez szükséges infrastrukturális feltételek biztosítása (ipari területek kialakítása, a KKV-k igényeihez igazodó üzleti parkok, modulrendszerű csarnokok fejlesztése, a K+F tevékenységet segítő technológia transzfer központ létrehozása, valamint a barnamezős területek hatékony hasznosítása). Fontos továbbá a munkaerő – különösen a pályakezdő munkanélküliek – célzott fejlesztése, valamint a magas képzettségű szakemberek megtartása, illetve visszavonása.

A centrumpozíció megerősítéséhez csakúgy, mint a széndioxid kibocsátás csökkentése érdekében elengedhetetlen a **közlekedési hálózat átgondolt fejlesztése** is. Biztosítani kell a megfelelő közlekedési feltételeket valamennyi városrészből és az agglomerációs településekről: ehhez egyaránt szükségesek útfejlesztések csakúgy, mint a közösségi közlekedés fejlesztése. Fokozatosan csökkenteni kell a városon belül az egyéni autós közlekedés arányát a közösségi, kerékpáros és gyalogos közlekedés javára.

Nyíregyháza dinamikusan fejlődő **turisztikai centrum**, amely potenciálisan jelentős kisugárzó hatást gyakorol a megye egészére. Néhány fontos kiegészítő fejlesztéssel (minőségi szálláshely kialakítása, további vonzerő fejlesztés Sóstógyógyfürdőn), valamint a megyeszékhelyről kiinduló komplex megyei turisztikai termékek kialakításával és közös marketingjével jelentősen növelhető a vendégéjszakák száma és a turisták költése.

A kommunális infrastruktúra kiépítettsége a városban összességében jó, a legfontosabb, legnagyobb területet érintő hiányosság a megfelelő **csapadékvízvezetés** megoldatlansága a város számos részén. A klímaváltozás hatásaira való felkészülés részeként fontos ennek a mielőbbi megoldása.

A város hosszú távú kiegyensúlyozott fejlődése szempontjából elengedhetetlen a minőségi **lakhatási feltételek** biztosítása, a viszonylag kompakt városszerkezet fenntartása mellett. Fontos feladat a bérlakások körének bővítése, valamint a lakásállomány (kiemelten a lakótelepi épületek) állagmegóvása, energiahatékonyságának javítása.

A városi élet minőségének meghatározó elemei a **közterek**, a hagyományos értelemben vett városi élet központjai; Nyíregyházának kedvezőek az adottságai, erre építve fontos a városi közterek, zöldterületek tudatos fejlesztése, összekapcsolása, a sétálhatóság biztosítása, a közösségi élet feltételeinek erősítése, a közbiztonság és a közterek használhatóságának javítása.

A megyeszékhely egyben számos közszolgáltatásnak is a centruma – éppen ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a **21. századi** – állampolgárbarát, hatékony, az e-közigazgatást széles körben alkalmazó – **közszolgáltatások** kialakítására.

Végül a megyeszékhely sajátos, egyedi adottsága a **bokortanyák** város körüli hálózata; meg kell őrizni ezt az értéket, építeni kell a bokortanyákra, mint a város minőségi helyi élelmiszerrel való ellátásának forrásaira, illetve akár mint sajátos turisztikai célpontokra, valamint biztosítani kell bekapcsolásukat a városi életbe.

Várható hatások

A prioritás keretében meghatározott beavatkozások erősítik a megyeszékhely gazdasági, foglalkoztatási, szolgáltatási és kulturális centrumpozícióját és kisugárzó hatását ezzel jelentősen hozzájárulva a megye egészének fejlődéséhez, miközben jelentősen javul a város élhetősége is.

Javasolt területi fókusz: Nyíregyháza.

6. prioritás: A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumainak és járásközpontjainak funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Indoklás

A 20. század folyamán a megye fejlődését meghatározó történelmi városhálózat jelentős része a határon túlra került, és ezzel sajátos - városiányos helyzet alakult ki (elsősorban a megye határközeleli keleti részében) - a megye városhálózata rendkívül kiegyensúlyozatlan. Egyetlen nagyváros a megyeszékhely, Nyíregyháza 100 ezer főt meghaladó népességével, a középvárosok azonban teljesen hiányoznak: Nyíregyházán kívül egyetlen város lakossága sem éri el a 20 ezer főt. Ez fejlesztési szempontból súlyos problémát jelent, hiszen a kisvárosok csak részben tudják betölteni (különösen gazdasági szempontból) decentrum szerepüket. Ezért a megye egészének fejlődése szempontjából kiemelkedően fontos Nyíregyháza mellett néhány - gazdasági szempontból kedvező adottságokkal rendelkező - város (Mátészalka, Nyírbátor, valamint Kisvárd-Záhony) decentrum funkcióinak megerősítése. Ehhez összehangolt, az adott várostérség egyedi potenciálját figyelembevevő beavatkozásokra van szükség.

A beavatkozások javasolt fókusza

A decentrumok fejlesztésének első fontos pillére a gazdasági bázis, a gazdasági centrum funkció megerősítése elsődlegesen a már jelenlévő versenyképes húzóágazatokra támaszkodva. (Záhony-Kisvárd: logisztika, Mátészalka: optomechatronika, bútorgyártás, élelmiszeripar, Nyírbátor: műanyagipar, élelmiszerfeldolgozás.) Ennek érdekében fontos a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló infrastrukturális elemek fejlesztése, a húzóágazatok termelőkapacitásainak innovációorientált technológiai korszerűsítése, az exporttevékenység ösztönzése és segítése, a kapcsolódó - elsődlegesen helyi termékekre építő - beszállítói hálózatok és klaszterek kialakulásának és működésének elősegítése.

A második pillér a decentrumok elérhetőségének javítása: ahhoz, hogy a decentrumok pozitív kisugárzó hatást gyakoroljanak környezetükre, kiemelten fontos az elérhetőségük javítása, a decentrumok és a vonzáskörzetükbe tartozó kistelepülések (elsődlegesen a gazdasági-foglalkoztatási funkciókhoz kapcsolódó) közlekedési kapcsolatainak javítása. Ennek érdekében fontos a közúti közlekedési infrastrukturális hiányosságok felszámolása mellett a környezetbarát közösségi közlekedési formák (beleértve a vasutat) és a kerékpáros közlekedés fejlesztése.

A decentrumok fejlesztésének harmadik pillére az idegenforgalmi centrumpozíciók erősítése. Mindhárom decentrum a vonzáskörzetükbe tartozó településekkel együttesen kedvező idegenforgalmi adottságokkal rendelkezik. A turisztikai szolgáltatások bővítésével, a meglévő kapacitások fejlesztésével párhuzamosan megyei szinten is összehangolt termék- és kommunikáció fejlesztésre van szükség.

A fejlesztések negyedik pillére a városi élet alapvető feltételeinek erősítése: fontos a decentrumokban a lakhatási feltételek javítása (bérlakások, szociális bérlakások körének bővítése, lakásállomány energiahatékonyságának javítása); a klímabarát városi közlekedés feltételeinek erősítése, valamint a városi közterek fejlesztése.

Várható hatások

A versenyképes decentrumok centrumpozícióinak erősítése hozzájárulhat a megye elmaradottabb keleti felének gazdasági fejlesztéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez, térség – és ezáltal a megye egészének – kiegyensúlyozottabb fejlődéséhez.

Javasolt területi fókuszcsoport: Mátészalka, Kisvárd-Záhony és Nyírbátor térsége.

7. prioritás: A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumainak és járásközpontjainak funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Indoklás

2013. január 1-től átszerveződött Magyarország közigazgatása, mely a járásközpontok számára a meglévő városi funkcióik mellé többlet funkciókat és feladatokat rendelt. A közigazgatás átalakulásával a járási kormányhivatalok államigazgatási feladatokat látnak el (többek között okmányirodai feladatokat, gyermekvédelmi és gyámügyeket, valamint egyes szociális, környezetvédelmi, természetvédelmi igazgatási ügyek intézését). A járási rendszer felállításának további fontos állomása a várhatóan 2013 végétől az okmányirodák helyén funkcionáló kormányablakok létrejötte. A köz- és államigazgatási funkció mellett a járásközpontok fontos szerepet játszanak a városi javak és szolgáltatások koncentrációjában, illetve a vidéki térségek városi funkciókkal történő ellátásában. A járásközpontok mellett a megye kisvárosai is meglévő feladataikat eltérő infrastrukturális feltételek mellett, illetve különböző minőségben voltak képesek ellátni. Annak érdekében, hogy mind a járásközpontok, mind az egyéb városok magas színvonalon legyenek képesek biztosítani szolgáltatásaikat, funkciómegerősítő és -bővítő fejlesztések szükségesek.

A beavatkozások javasolt fókusza

A járásközpontok és a kisvárosok funkcióbővítő fejlesztésének első pillére a lakossági közszolgáltatások bővítése és minőségi fejlesztése, mellyel elsődleges szerepüket, azaz a közszolgáltatások biztosítását magas színvonalon tudják ellátni maguk, illetve vonzáskörzeteik számára. Fontos a szociális, egészségügyi, oktatási, kulturális, rekreációs funkciók erősítése a közszolgáltatások bővítésével és minőségi fejlesztésével, illetve nagy hangsúlyt szükséges fektetni – kiemelten a járásközpontokban – a közigazgatási feladatok minőségi ellátásának biztosítására.

A második pillér a járásközpontok és a kisvárosok gazdasági megerősítése: a járásközpontok közigazgatási funkciójuk mellett fontos gazdasági és gazdaságszervezői szerepet töltenek be a járás életében. A meglévő ágazatok fejlesztése mellett fontos a gazdaságot támogató intézményrendszer, illetve szolgáltatások fejlesztése a járásközpontokban illetve az egyéb kisvárosokban.

A harmadik pillér a járásközpontok és a kisvárosok elérhetőségének javítása, mely biztosítja többek között a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést. Ennek érdekében kiemelt feladat a megye belső mobilitásának megteremtése közlekedésfejlesztéssel. Ennek köszönhetően nemcsak a járásközpont, hanem a kisvárosok is elérhető közelségbe kerülnek a környező településekről. Kiemelt figyelmet szükséges fordítani a környezetbarát közlekedés feltételeinek javítására a közösségi- és a kerékpáros közlekedés fejlesztésével.

A negyedik pillér a lakhatási feltételek javítása: bérlakások, szociális bérlakások körének bővítése, lakásállomány energiahatékonyságának javítása, valamint a városi közterek fejlesztése a kisvárosokban.

Várható hatások

A járásközpontok és a kisvárosok funkcióbővítő fejlesztése hozzájárulhat a megye közszolgáltatási funkcióinak minőségi megújulásához, a gazdasági élet felemelkedéséhez, a foglalkoztatás bővüléséhez, illetve a megyei lakosság életminőségének javulásához.

Javasolt területi fókusz: a megyében lévő járásközpontok, kivéve Nyíregyháza (Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Ibrány, Kemece, Kisvárd, Mátészalka, Nagykálló, Nyírbátor, Tiszavasvári, Vásárosnamény, Záhony), illetve a kisvárosok.

8. prioritás: Élhető vidéki térségek megteremtése

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területének nagy része szignifikánsan vidékies vagy vidékies térség, amelyek többsége nehéz társadalmi-gazdasági helyzetben van.

A megye településszerkezete eltér az alföldi megyékétől, a megye keleti peremén a törpe- és aprófalvas településstruktúra a meghatározó, a középső nyírségi részeken a középfalvak a leggyakoribb településforma, s csupán az elkeskenyedő nyugati részén jellemzőek a nagy népességszámú települések. Sajátossága a megyének, hogy nem alakultak ki középvárosok. Országosan itt a legmagasabb a leghátrányosabb helyzetű térségek száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal.

A vidéki térségek problémáinak kezelése csak integrált, fenntartható beavatkozásokkal lehetséges, külön figyelemmel a megyén belüli belső perifériákra.

A beavatkozások javasolt fókusza

A vidéki térségek integrált fejlesztésének első pillére az erdő- és fagazdálkodás, fafeldolgozás fejlesztése. A megye országos szinten is kifejezetten jó minőségű faállománnyal rendelkezik. A nyereséges szántóföldi növénytermesztésre alkalmatlan területeken a már elkezdett erdősítést folytatni szükséges, amelyre alapozva fejleszthető a megyei fagazdálkodás és javíthatók a megye fafeldolgozó kapacitásai. Lényeges szempont a rurális térségek foglalkoztatási politikájában, hogy a fagazdálkodás alkalmas nagyszámú kézi munkaerő foglalkoztatására.

A második pillér a helyi élelmiszer-feldolgozó kapacitások bővítése: ennek keretében működőképes, a termelők és feldolgozók közös érdekeltiségén alapuló speciális, helyi feldolgozó háttér fejlesztése, valamint mikrotérségi szintű élelmiszer-feldolgozó kapacitások bővítése a helyi ellátásra fókuszálva.

A harmadik pillér az agrárágazat finanszírozásának javítása: szorgalmazni kell a vidékfejlesztést támogató hazai bankrendszer kialakítását, mely képes megszüntetni az erőforrások kiáramoltatását és az agrárágazatban folyamatosan jelenlévő tőkehiányt, likviditási problémákat.

A vidéki térségek fejlesztésének negyedik pillére a mikrovállalkozások fejlesztése. A vidéki mikrovállalkozások fontos szerepet töltenek be a rurális térségek foglalkoztatásában és szolgáltatásokkal történő ellátottságában. A megyei vidékfejlesztésnek fontos része kell, hogy legyen a mikrovállalkozások fejlődésének támogatása, egyrészt a meglévő vállalkozások foglalkoztatásbővítő beruházásainak támogatásával, másrészt az új mikrovállalkozások alapításának ösztönzésével.

Az ötödik pillér az elzárt térségek izolációjának oldása: fontos az elzárt térségek izolációjának feloldása a közúti közlekedés fejlesztésével és a közösségi közlekedés megszervezésével, illetve a virtuális elérhetőség javításával.

A fejlesztések hatodik pillére a szociális gazdaság fejlesztése: elengedhetetlen a helyi adottságokon alapuló, értéket és jövedelmet előállító szociális közfoglalkoztatás szervezése a rurális területeken. A szociális foglalkoztatás lehetséges területei: megújuló energetikai rendszerek kiszolgálása, tájra jellemző, tradicionális gyümölcs- és növénytermesztés, erdőgazdaság, valamint a turizmust kiszolgáló helyi termékek előállítása.

A hetedik pillér a vonzó vidéki környezet, élhető települések fejlesztése, ennek keretében a közszolgáltatások és infokommunikációs rendszerek hozzáféréseinek javítása, illetve a vidéki területek örökségének revitalizálása és kulturális, természeti értékeinek megőrzése (adott

esetben helyi, jellegzetes turisztikai vonzerők fejlesztése). Mindezek mellett fontos a rurális térségekben a szegregált területek fokozatos felszámolása.

A fejlesztések nyolcadik pillére a közösségfejlesztés: a társadalmi önszerveződések és paktumok létrehozásának támogatása a rurális területek társadalmi felzárkóztatása érdekében. Ennek keretében fontos a szociális kohéziót, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációját támogató és erősítő, közösségfejlesztő pilot programok indítása, az emberek aktív bevonása a közösségi munkába. A hátrányos helyzetű csoportok körében szükséges a munkába álláshoz szükséges kompetenciák elsajátításának támogatása, mentális problémáiknak koncentrált kezelése, a szocializációs háttér stabilizálása, a tehetséges gyerekek kiemelése.

Várható hatások

A vidéki térségek integrált fejlesztése hozzájárul az élhető vidék megteremtéséhez: a megye rurális területeinek (és egészének) gazdasági fejlődéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez, az itt élők életminőségének növeléséhez.

Javasolt területi fókusz: a megye nem külső perifériás vidéki, rurális térségei, kiemelten a megyén belüli belső perifériák (Nyíri Mezőség nyugati falvai, Dél-Nyírség keleti szeglete)

9. prioritás A külső perifériák felzárkóztatása

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Indoklás

A megye határmenti területei – kiemelten a Szatmár-Beregi térség – hátrányos helyzetű, fokozatosan leszakadó térségek, mely részben a vonzasközpontok határon túlra kerülésével magyarázható. Egyértelműen ezek a térségek tekinthetők a megye és az ország külső perifériáinak. A külső perifériák sajátos, történelmi fejlődésükből eredően olyan problémákkal, nehézségekkel küzdenek, amelyek speciális beavatkozásokat tesznek szükségessé. A Szatmár-Beregi térség, mint külső periféria felzárkóztatása csak komplex, integrált - szociális foglalkoztatási - programmal, célzott beavatkozásokkal lehetséges, így akadályozható meg ezen térség végleges leszakadása.

A beavatkozások javasolt fókusza

A külső perifériák felzárkóztatásának első lehetséges pillére a turizmusfejlesztés. A megye külső perifériáin a gazdaságfejlesztés rendkívül nehéz, mivel kedvezőtlenek az adottságok és hiányoznak az optimális feltételek. Ettől függetlenül ezek a területek történelmi izolációjuknak köszönhetően megőrizték kulturális és természeti értékeiket, amelyek szilárd alapját képezhetik turisztikai vonzerejüknek. Az értékek megőrzésével és a vidéki örökségek revitalizációjával a településkép fejlesztése is megvalósul, mely a helyi lakosság életminőség javulásán túl az idegenforgalom számára is vonzó tényezőt jelenthet. A turizmusfejlesztés szerepét ebben a térségben azonban nem szabad túldimenzionálni, de koncentrált fejlesztéssel a perifériák bizonyos komparatív előnyei kihasználhatóak. Ennek érdekében a meglévő kapacitásokra támaszkodva a turisztikai szolgáltatások (kiemelten szuprastruktúrák) minőségét szükséges javítani, illetve a turisztikai infrastruktúrát fejleszteni.

A felzárkóztatás második pillére az elzárt térségek izolációjának oldása, egykori a kapcsolatainak reintegrálása. A megye rurális térségeinek bizonyos részén – elsősorban a külső perifériákon - még mindig jellemző a kistelepülések elzártsága. Az elzártság mérséklése érdekében szükséges a közúti közlekedés fejlesztése és a közösségi közlekedés megszervezése mind határon belül, mind határon túl. A határokon átívelő elzártság megszüntetésével a határon túlra került egykori vonzasközpontok újra elérhető közelségbe kerülnek, mely képes lehet a gazdaság dinamizálására. A külső perifériák felzárkóztatásában fontos elem kell, hogy legyen a határmenti gazdasági együttműködések fókuszált fejlesztése a határon túli vonzasközpontokkal, melyben kiemelt hangsúlyt kell kapnia a kereskedelmi kapcsolatok erősítésének.

Harmadik pilléreként a szociális gazdaság fejlesztése tekinthető. A térség egyik legnagyobb problémája az alacsony foglalkoztatottsági szint. Ennek egyik lehetséges megoldása a helyi adottságokon alapuló értéket és jövedelmet termelő szociális közfoglalkoztatás szervezése, melyben kiemelt helyet kap a zöldgazdaság, vagyis a megújuló energetikai rendszerek kiszolgálása, a tájra jellemző, tradicionális gyümölcsök és növények termesztése, az erdőgazdaság és a turizmust kiszolgáló helyi termékek előállítása.

Negyedik pillér a közösségfejlesztés, mely a társadalmi felzárkóztatás érdekében magába foglalja a társadalmi önszerveződések és paktumok létrehozásának támogatását. Ide tartozik a közösségfejlesztő pilot programok indítása, az emberek bevonása a közösségi munkába, mely támogatja és erősíti a szociális kohéziót, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációját. Emellett szükséges a hátrányos helyzetű csoportok körében a munkába álláshoz elengedhetetlen kompetenciák elsajátításának támogatása, mentális problémáiknak koncentrált kezelése, szocializációs háttér stabilizálása, tehetséges gyerekek kiemelése.

Várható hatások

A külső perifériák felzárkóztatása hozzájárul a Szatmár-Beregi térség gazdasági-társadalmi fejlődéséhez, javítja a foglalkoztatás helyzetét, valamint az itt élő emberek életminőségét.

Javasolt területi fókusz: Szatmár-Beregi térség

10. prioritás: A leszakadó rétegek – ezen belül a romák – felzárkóztatása

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése.

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében országosan a legmagasabb a leghátrányosabb helyzetű térségek száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal – jelentős a mélyszegénységben élő családok száma. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok elsősorban a megye perifériás térségeiben koncentrálnak. Magas közöttük a cigányság aránya – Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben együttesen a magyarországi cigányságnak több mint egyharmada él.

A megyében élő roma népesség körében igen magas a gyermekkorúak aránya, csekély az időseké, így komoly gondot jelent, hogy az alacsony foglalkoztatottság mellett magas az eltartotti arány, ami alacsony háztartási jövedelmeket produkál. A legnagyobb csoportot a rokkantsági nyugdíjasok alkotják: a megyebeli felnőtt roma népesség egyötöde rokkantnyugdíjas

A mélyszegénységben élők körében rendkívül alacsony az átlagos iskolai végzettség, kiugróan magas a munkanélküliség. A magas munkanélküliség és az alacsony jövedelmi szint következtében a megye roma háztartásainak a nyolctizede(!) él a szegénységi küszöb alatt.

A mélyszegénység mára olyan súlyú problémává vált, aminek kezelése helyi szinten nem lehetséges, összehangolt megyei és országos intézkedésekre van szükség.

A beavatkozások javasolt fókusza

A mélyszegénységben élők – kiemelten a cigányság – problémáinak kezelése, további végleges leszakadásuk megállítása integrált beavatkozást követel meg, idő- és forrásigényes és csak fokozatosan hajtható végre.

A beavatkozásoknak négy egymással szorosan összefüggő, egymást erősítő pillére van - külön-külön ezek a pillérek nem érik el a megfelelő hatást.

Az első pillér a foglalkoztatás: megfelelő szintű, munkából származó jövedelem nélkül a sikeres és fenntartható integráció nem elképzelhető. Nyílt munkaerőpiaci munkahelyek hiányában fontos a szociális gazdaság megerősítése, illetve a mélyszegénységben élők fokozatos felkészítése, tranzit fázisok biztosítása.

A második pillér a megfelelő lakhatási feltételek biztosítása: minden embernek – így a mélyszegénységben élőknek is – joga van a megfelelő lakhatási körülményekhez (megfizethető, jó minőségű lakások). A megfelelő lakhatási körülmények biztosítása érdekében használni kell a már meglévő kihasználatlan lakóépületeket, illetve a célcsoportot be kell vonni a lakáskörülmények javítását célzó fejlesztések végrehajtásába.

A harmadik pillér az oktatás és a családok bevonása: a gyerekek számára minőségi, a sajátos körülményeket figyelembe vevő oktatásra van szükségük, és a nőket (akik többsége háztartásbeli) is be kell vonni célzott programokkal.

Végül a negyedik pillér az integrációt támogató intézkedések köre: kísérő intézkedések (kulturális, tudatosítási, kommunikációs) sokasága szükséges a minél zökkenőmentesebb integráció biztosítása érdekében; számos ilyen intézkedésnek a többségi társadalom tagjait kell elérnie a konfliktusok és elutasítás megelőzése érdekében. Ezen kívül az integrációs folyamat biztosítása érdekében elengedhetetlen egy professzionális, az érintett családok számára napi szinten helyben segítséget nyújtó mentori hálózat működtetése.

Várható hatások

A mélyszegénységben élők leszakadásának megállítása, fokozatos felzárkózásuk hozzájárul a perifériás térségek leszakadásának megállításához; lelassul majd megáll elnéptelenedésük.

Javasolt területi fókusz: a megye teljes területe, kiemelten a leghátrányosabb helyzetű térségek (Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Mátészalka, Nyírbátor és Vásárosnamény térsége).

6.2 Felelősség és intézményrendszer

A megyék területfejlesztési funkciója az önkormányzati rendszer átalakítása, illetve a területfejlesztés rendszerének megreformálása révén jelentősen megerősödött.

A megyei önkormányzatok feladatait alapvetően a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló **2011. évi CLXXXIX. törvény** szabályozza. A 27. § (1) bekezdése alapján *a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.*

A megyei önkormányzatok területfejlesztésben betöltendő szerepét tovább erősítette a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény** (Tftv.) 2011. decemberi módosítása és 2013. január 1-ei hatályba lépése, amelynek eredményeképpen a területfejlesztési feladatok területi szinten a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerültek.

A megyei önkormányzatok feladatait a Tftv. 11-13. § szabályozza, melyeken belül szerepel többek között, hogy *a megye területén összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit.* Ennek keretében a megyei területfejlesztési koncepció szempontjából meghatározóak a következő feladatok:

- *a megyei jogú város önkormányzata bevonásával kidolgozza és elfogadja – az országos területfejlesztési koncepcióval összhangban – a megye hosszú távú területfejlesztési koncepcióját (a továbbiakban: megyei területfejlesztési koncepció), illetve – a megyei területfejlesztési koncepció és területrendezési terv figyelembevételével – a megye fejlesztési programját és az egyes alprogramokat;*
- *előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat, területfejlesztési programokat, részt vesz az országos területfejlesztési koncepció és a nemzeti fejlesztési stratégia kidolgozásában;*
- *szakmai kapacitásával segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások és a térségi fejlesztési tanácsok tervező, döntés-előkészítő, fejlesztési célokat feltáró, pályázatokat megalapozó tevékenységét;*
- *előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat, továbbá a területét érintő területrendezési terveket;*
- *közreműködik a megyében kialakult társadalmi és gazdasági válsághelyzetek kezelésében;*
- *figyelemmel kíséri az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósítását, külön döntés alapján közreműködik azok végrehajtásában;*
- *előzetesen véleményezi és koordinálja az illetékes területi államigazgatási szervek megyét érintő fejlesztéseit és pályázatait;*
- *megállapodásokat köthet külföldi régiókkal, részt vehet nemzetközi együttműködésekben;*
- *közreműködik a területfejlesztési programok végrehajtásának nyomon követésében és értékelésében;*
- *a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről;*
- *a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról.*

A törvény értelmében a régióban lévő három megyei közgyűlési elnöknek **Regionális területfejlesztési konzultációs fórum**ot szükséges működtetnie. A konzultációs fórum:

- eljár a regionális döntést, állásfoglalást, véleményezést igénylő ügyekben,

- összehangolja a megyei önkormányzatok döntéshozatalát,
- képviseli a megyei önkormányzatok egyező döntését, mint a régió álláspontját

A megyei és a megyében lévő megyei jogú város területfejlesztési elképzeléseinek egyeztetési és információáramlási eszköze a **Megyei területfejlesztési konzultációs fórum**. A Konzultációs fórumnak előzetesen állást kell foglalnia a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben, a fórum véleményét a megyei közgyűlés ülésén a vonatkozó napirendi pont előtt ismertetni szükséges.

A fentiekkel összhangban a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló **1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozata** a megyei önkormányzatok szerepét illetően a következőket határozza meg:

- a 2014–2020 között elérhető források felhasználásának tervezését a területiség elvét figyelembe véve kell elvégezni, különös tekintettel a területi operatív programok tervezésére, amely során biztosítani kell a megyék hatékony közreműködését;
- A Kormány felkéri a nemzetgazdasági minisztert és a Miniszterelnökséget vezető államtitkárt, hogy az érintett miniszterek bevonásával tegyenek javaslatot a 2014–2020 közötti források területi koordinációjának kereteire, oly módon, hogy a megyék meghatározó szerepet kapjanak a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében, biztosítva az ágazati és a területi operatív programok megfelelő összhangját és egymástól való egyértelmű elhatárolását.

Az európai uniós programok lebonyolítását támogató intézményrendszer felállításának módjáról szóló **1545/2013. (VIII.15.) Korm. határozat** szerint

- A 2014-2020-as európai uniós programok végrehajtásában kijelölésre kerülő közreműködő szervezetek 2014. január 1-től az érintett miniszterek irányítása alá kerülnek;
- A regionális fejlesztési ügynökségek 2014. január 1-től a területileg érintett megyei önkormányzatok irányítása alá kerülnek.

Habár a fentiek alapján a 2014-2020-as fejlesztési források felhasználásában a megyei önkormányzatok számára számtalan lehetőség van, a Közreműködő Szervezetek Minisztériumokhoz történő csatolása, az RFÜ-k megyei önkormányzatokhoz való irányítása miatt a megyei önkormányzatok tényleges szerepe és feladata még kérdéses.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az előző évek tapasztalatainak köszönhetően (pl. 1994-ben az országban elsőként jött létre a Megyei Területfejlesztési Tanács és Megyei Fejlesztési Ügynökség) jelentős tudás halmozódott fel a területfejlesztési munka megyei szintű koordinációjában.

Ennek tudatában és annak érdekében, hogy a megyei önkormányzat és apparátusa felkészüljön a következő 7 éves EU-s költségvetési periódusra, 3 területre szükséges koncentrálni.

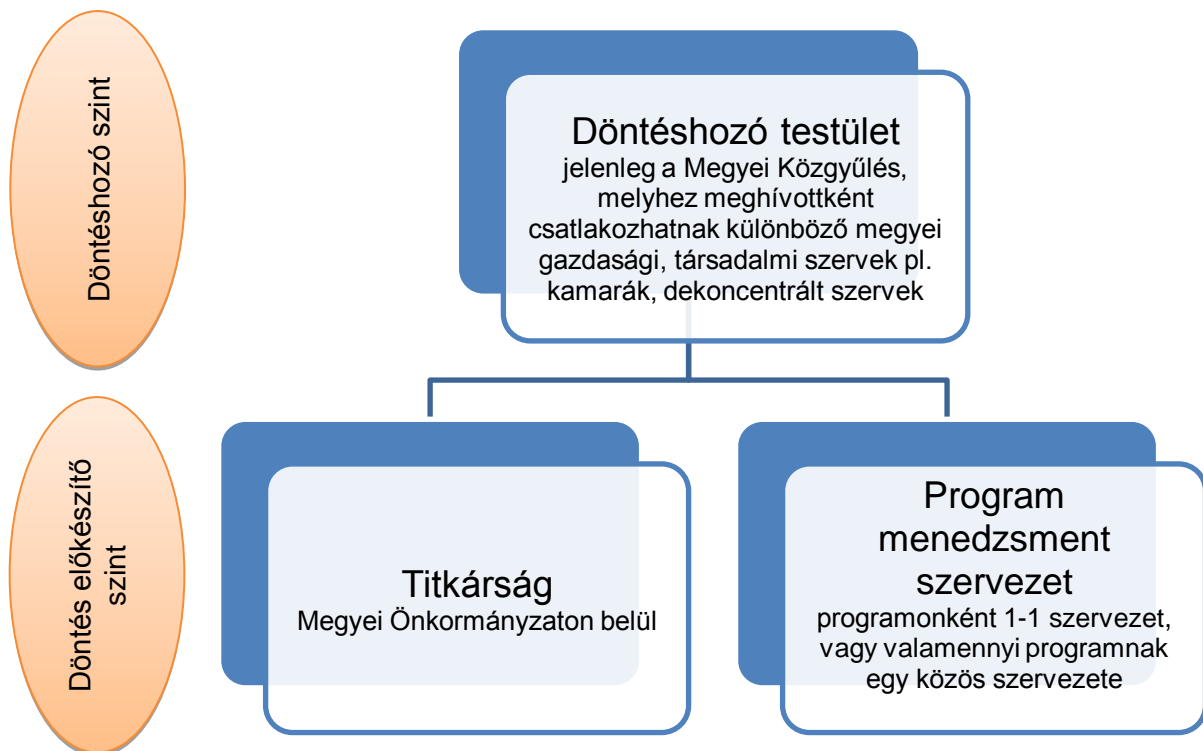
- Tervezési feladatok ellátása:
 - megyei területfejlesztési koncepció, stratégiai és operatív program kidolgozása;
 - kiemelt projektek, integrált területi beruházások kidolgozása;
- Kapacitásfejlesztés: megfelelő szervezeti és szakmai kapacitás, professzionális humánerőforrás háttér
- Kommunikáció: a minél szélesebb célcsoport megszólítása érdekében a több csatornás kommunikációs kialakítása

A megyei intézményrendszert a 2014-2020-as programozási időszakban úgy szükséges kialakítani, hogy az előzőekben ismertetett és még ezt követően megjelenő jogszabályokban meghatározott funkciókkal rendelkezzenek.

A megyei intézményrendszer lehetséges, javasolt funkciói, feladatai a következők:

1. A megyei program szakmai koordinációja: a TOP-ban szereplő megyei gazdaságfejlesztési integrált program koordinációja, menedzselése
2. Szakmai, módszertani segítségnyújtás és folyamatos szakmai koordináció végrehajtása a megyei városainak, várostérségeinek (kistérségeinek)
3. Partnerségi kapcsolatok működtetése:
 - a. Különböző IH-k és a megye közötti kommunikáció és partnerség
 - b. Megyén belül a programban érintettekkel való kommunikáció és partnerség
4. Program monitoring biztosítása
5. Program adminisztráció
 - a. Döntés előkészítés (titkársági feladatok)
 - b. Program adminisztrációja az ÉARFÜ-vel közösen (KSZ funkció)

A lehetséges szervezeti struktúrát az alábbi ábra mutatja be:



6.3 A koncepció üzenetei

A fejlesztéspolitika eszközszerének a fejlesztési támogatások (ezen belül pedig az EU-s támogatások) köre csak egyetlen – bár kétségkívül fontos szerepet játszó – elemét jelentik. Bizonyos problémák megoldásában azonban sokkal nagyobb szerepet játszhat egy-egy kedvező kormányzati intézkedés (jogszabályi változás, adókedvezmény, speciális program, stb.). Hasonlóképpen, a megyei program sikere sokban múlik azon is, hogy a különböző megyei és megyén kívüli szereplők milyen mértékben tudnak hozzájárulni a kijelölt célok eléréséhez.

Ennek megfelelően ebben a részben a koncepció üzeneteit fogalmazzuk meg a megye fejlődése szempontjából kiemelt szerepet játszó alábbi célcsoportoknak:

- Kormányzat
- Megyei városok és térségek
- Szomszédos (és határon túli) megyék és térségek

Üzenetek a kormányzat számára

- A külső befektetések orientálása a megye irányába: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az ország egyik legelmaradottabb megyéje, a gazdaságélénkítés és a drámai foglalkoztatási helyzet oldása nem képzelhető el kizárólag belső erőforrásokra támaszkodva. Fontos, hogy a kormányzat akár pozitív diszkriminációval, kiemelt kedvezmények, támogatások biztosításával a megye felé orientáljon fontos külső befektetéseket, illetve segítse a megyei vállalkozások itt megvalósuló fejlesztéseit.
- A megye munkaerő-megtartó képességének erősítése: a fejlődés kulcsa a megfelelő, jól képzett munkaerő. A megye folyamatosan elveszíti a legjobb szakembereket, mely az elmaradottság újratermelődéséhez vezet. Olyan kormányzati intézkedésekre – adó- és járulékkedvezmények, ösztöndíjprogram, lakáshoz jutás segítése – van szükség, amely hozzájárul a fiatal – elsősorban magas képzettségű diplomás – szakemberek megtartásához, illetve visszavonásához.
- A leghátrányosabb helyzetű térségek leszakadásának megakadályozása: ezen térségek esetében az igazi kérdés ma már nem is a felzárkóztatás, hanem a végleges leszakadás megakadályozása. Ennek érdekében nem elegendők a fejlesztési források, dedikált programok, hanem szükség van pozitív diszkriminációra a támogatáspolitikában (magasabb támogatásintenzitás, könnyített eljárásrend, csökkentett indikátor elvárások), valamint a szociális gazdaság megerősítését, működését segítő kedvező jogszabályi környezetre.
- A roma népesség integrációjának segítése, leszakadásának megállítása: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében néhány más megyével együtt az országos átlagnál magasabb a roma népesség, és összességében a mélyszegénységben élők aránya. Helyzetük javítása érdekében célzott kormányzati intézkedésekre, programokra van szükség, amelyek komplex választ adnak ezen emberek problémáira (lakhatás, foglalkoztatás, oktatás-képzés, társadalmi befogadás).
- Kiemelt kormányzati programok indítása speciális térségekben:
 - Záhony és térsége logisztikai kapacitásainak hasznosítása: versenyképes vasúti tarifapolitika, az Európai Unió támogatással létrehozott fényeslitkei ipari park működésének biztosítása, befektetők odavonzása.
 - A Szatmár-Beregi térség – szociális gazdaság erősítésére, helyi termelésre alapozott – komplex fejlesztésének segítése kedvező feltételekkel.

- A határon átnyúló együttműködési programok feltételeinek javítása: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlődésében (más megyékkel együtt) kiemelt szerepet játszik, hogy mennyire tud építeni a román határmenti elhelyezkedésére, mennyire tudja kihasználni az ebből fakadó lehetőségeket. A határmenti együttműködésnek azonban a fejlesztési források mellett elengedhetetlen feltétele, hogy meghatározó kulcsterületeken közös magyar-román kormányzati döntések, kötelezettségvállalások szülessenek mielőbb. Ilyen területek a vasúti és közúti közlekedés közös fejlesztése, a munkaerőpiac és az egészségügyi ellátás, szolgáltatások összehangolása.
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye keleti határtérségének, a Szatmár-Beregi kultúrtájnak a világörökségi oltalom alá helyezése: A Szatmár-Beregi térség egyedülálló épített és természeti örökséggel rendelkezik, kimagasló a természetvédelmi oltalom alatt álló területek és műemlékek (köztük középkori templomok) száma. Az UNESCO cím elnyerése új perspektívákat nyújthat a leszakadással veszélyeztetett Szatmár-Beregi térség számára (imázs javulása, idegenforgalom fellendülése, kedvező népesedési folyamatok, erősödő területi identitás). A világörökség cím elnyerése nem csupán kulturális jelentőségű, hanem területfejlesztési súlyú.
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye befolyó vizeire alapozott komplex árvízvédelmi, vízgazdálkodási program: a megyének vannak olyan kiemelt feladatai, amelyek jellegük és nagyságrendjük következtében nem kezelhetők megyei keretek között, azonban megvalósításuk elengedhetetlen a megye fejlődése szempontjából – ezek közé tartozik a vízgazdálkodás, árvízvédelem is, amely gazdasági és társadalmi szempontból is jelentős kérdéskör (vidékfejlesztés, mezőgazdasági öntözés, stb).

Üzenetek a megyei városok és térségek számára

- Egyedi projektek helyett összehangolt, területi fókuszú integrált fejlesztések megvalósítása: az egymástól független egyedi projektek összessége nem tud megfelelő térségi hatást gyakorolni; szükséges, hogy a megyei városok és térségek összehangolt, integrált fejlesztési csomagokat valósítsanak meg. Ehhez a településeknek CLLD alapú megközelítést kell alkalmazniuk:
 - A városoknak nem csak önmagukban, hanem a környező településekkel együttesen funkcionális várostérségekben kell gondolkodniuk;
 - Meg kell teremteni a fejlesztési programok előkészítésének és végrehajtásának megfelelő szervezeti hátterét az érdekcsoportok aktív bevonásával;
 - El kell készíteniük a területi alapú komplex fejlesztési programjukat, mely jelentős mértékben épít az adott térség, településcsoport egyedi adottságaira, belső erőforrásaira.
- Helyi termékek termelésének és felhasználásának ösztönzése: minél nagyobb mértékben – ahol az ésszerű – ösztönözni kell a minőségi helyi termékek termelését és széleskörű felhasználását (élelmiszer, mezőgazdasági termékek, különösen a közszférában), így helyben marad a jövedelem.

Üzenetek a szomszédos (és határon túli) megyék és térségek számára

- **Hajdú-Bihar megye:**
 - Mindkét megyét érintő közlekedési fejlesztések összehangolása: Az ország keleti, északkeleti felének elérhetősége mindkét megye számára közös érdek kell, hogy legyen. Ennek megfelelően közös álláspontot szükséges kialakítani, és együttesen képviselni a döntéshozók irányába. Területei:

- gyorsforgalmi útfejlesztés (2x2 forgalmi sáv), különösen Debrecen és Nyíregyháza között;
- vasútfejlesztés, azaz a 100-as számú vasúti fővonal 160 km/h sebességre fejlesztése).
- Debrecen és Nyíregyháza közötti kapcsolatok erősítése:
 - fejlesztések összehangolása, közös érdekképviselés, lehetőségek közös kihasználása, szinergia;
 - Debrecen-Nyíregyháza fejlesztési tengely további erősítése: többek között a gazdaság, a felsőoktatás és a K+F területén megvalósuló hatékony összefogás nagyobb esélyt teremthet a hazai és nemzetközi befektetés ösztönzésben
- **Borsod megye:**
 - Mindkét megyét érintő közlekedési fejlesztések összehangolása: közös álláspont kialakítása és egységes képviselete szükséges. Területei:
 - közútfejlesztés: a Tokaji elkerülő út megépítése;
 - vasútfejlesztés: a 80-as számú vasúti fővonal 160 km/h sebességre fejlesztése.
 - Közös turisztikai termékfejlesztés és marketing: Mindkét megye számos turisztikai attrakcióval és szolgáltatással rendelkezik. Összefogással olyan turisztikai programcsomagok alakíthatóak ki, melyek komplementer jellegűnek köszönhetően olyan turisztikai vonzerőkre építenek, melyek nem egymás versenytársaiként, hanem komplex, integrált csomagban léphetnek a célközönség elé.
- **Szatmár megye:**
 - Határon átnyúló közösségi közlekedés megteremtése és működtetése: a határon átnyúló együttműködések, kapcsolatok - legyen az akár gazdasági vagy turisztikai jellegű - további fejlesztésének fontos feltétele az elérhetőség biztosítása, az ehhez szükséges infrastrukturális feltételek megteremtése. Menetrendszerű járatok közlekedtetésével szorosabb kapcsolat képes kialakulni a két megye között.
 - Közös katasztrófavédelmi intézkedések: a természeti katasztrófákra való időbeni felkészülés, illetve ezek bekövetkezési kockázatának csökkentése érdekében kiemelten fontos közös árvízvédelmi rendszer kiépítése, közös monitoring rendszer használata, valamint a környezetvédelem területén való együttműködés.
 - A munkaerő-piacok összehangolása: mind Szabolcs-Szatmár-Bereg, mind Szatmár megye esetében kiemelt területet képvisel a foglalkoztatottsági szint emelése. Mindkét megyében a keresleti és kínálati oldal vizsgálatával megteremthető a munkaerő-piacok összehangolása, amelynek köszönhetően kölcsönösen egymásra találhat a leendő foglalkoztató a leendő - megfelelő képesítéssel és tapasztalattal rendelkező - munkavállalóval. A munkaerő két megye közötti mobilitását az előző pontban felvázolt határon átnyúló közösségi közlekedés megteremtése jelentősen fokozná.
 - Közös turisztikai termékfejlesztés: a turisztika, mint a gazdaság egyik húzóágazata többletbevételt jelent a határ mindkét oldalán. Az egymást kiegészítő turisztikai attrakciók és szolgáltatások összehangolásával és közös termékfejlesztésével határon átnyúló komplex programcsomagok kialakítása valósulhat meg, amely közös marketingtevékenységgel léphet a piacra.

- **Kárpátalja:**

- Határon átnyúló közlekedési fejlesztések: az V. számú Helsinkii folyosó fejlesztése mindkét ország számára különböző társadalmi, gazdasági előnyöket eredményezhet, ennek megfelelően érdekegyeztetésre, és közös fellépésre van szükség.
- Közös katasztrófavédelmi intézkedések: a természeti katasztrófákra való időbeni felkészülés, illetve ezek bekövetkezési kockázatának csökkentése érdekében kiemelten fontos közös árvízvédelmi rendszer kiépítése, közös monitoring rendszer használata, valamint a környezetvédelem területén való együttműködés.
- Logisztikai fejlesztések összehangolása: annak érdekében, hogy a határ két oldalán, egymástól néhány km távolságra ne létesüljenek ugyanazon gazdasági szolgáltató tevékenységek, amelyek egymásnak konkurenciát jelentenek, szükséges a tervezett logisztikai beruházások összehangolása, közös fejlesztése.

7 A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció

A 218/2009 (X.6.) Korm. rendelet 13. § alapján „a területfejlesztési koncepciók és programok kidolgozásának része az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv”.

A területfejlesztési koncepció társadalmasítása a Feltáró munkarészeknél kidolgozásra került partnerségi folyamatok mentén került megvalósításra, melynek ismérvei a következők.

7.1 A partnerségi terv elkészítése

7.1.1 A partnerség és egyeztetések koncepciója, folyamata

A partnerség alapvető feltétele a programozás megfelelő beágyazottságának és széleskörű elfogadottságának, s mint ilyen, elengedhetetlen a program sikeres és eredményes megvalósításához.

Ebben az értelemben pedig a cél a 2014-2020-as időszakra a megye fejlesztési folyamatát támogató, jól működő és aktív partnerség alapjainak megteremtése.

A partnerségnek vannak előzményei megyei szinten - a korábbi megyei fejlesztési dokumentumok többsége széleskörű egyeztetések eredményeként született meg. Ugyanakkor azonban - mivel az elmúlt közel 10 évben a megyei szint fejlesztési szerepe elenyésző volt - a partnerségi rendszert az alapjaitól kell újraépíteni.

Megközelítésünk szerint a partnerség nem egy egyszeri alkalomra, egy tervdokumentum elkészítésére létrejött együttműködés, hanem a fejlesztési folyamat integráns részét képező, azt segítő, támogató folyamat. Mint ilyen, az adott területi szinten - jelen esetben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében - végigkíséri a teljes programciklust - kezdve a koncepcióalkotástól a programozáson, projektfejlesztésen, megvalósításon és monitoringon át egészen az értékelésig.

Koncepciónk középpontjában tehát egy olyan partnerségi rendszer megteremtése és működtetése áll, amely:

- valamennyi fontos érintett számára lehetőséget biztosít;
- vertikálisan és horizontálisan egyaránt jól működik
- nem kizárólag pontszerű eseményekre, hanem a folyamatos tájékoztatásra épít;
- a partnereket aktívan is bevonja és ösztönzi a vélemények, javaslatok megfogalmazását;
- törekszik a partnerek javaslatainak beépítésére...
- ... de ugyanakkor a javaslatok szigorú szakmai kontrollján keresztül megakadályozza, hogy egy-egy érdekcsoport dominálja a partnerséget és a tervezési folyamatot;
- biztosítja a visszacsatolást a megfogalmazódó javaslatokra;
- az online megoldások széleskörű alkalmazásával segíti a partnerek gyors, naprakész informálását, és egyúttal környezetbarátabbá teszi az egyeztetési folyamatot.
- Mindezek alapján tehát egy olyan partnerségi rendszer kerül kialakításra, amely:
- A partnerek számára folyamatos hozzáférést biztosít az aktuális információkhoz és lehetőséget a javaslatok, vélemények folyamatos megfogalmazására;

- Döntési pontokhoz kapcsolódóan célzott fórumok, egyeztetések keretében vonja be a partnereket;
- Biztosítja beérkezett javaslatok, vélemények rendszeres időközönként történő áttekintését, szakmai kontrollját és beépítését;
- Biztosítja a visszacsatolást a partnerek felé
- A partnerségi folyamatra vonatkozóan a jelen tervre támaszkodva negyedéves partnerségi akciótervek készülnek, amelyek tartalmazzák a soron következő negyedév partnerségi lépéseit.

7.1.2 A partnerség célcsoportjai

Megyei szereplők

- a megye lakossága
- megyében működő vállalkozások (nagyvállalkozások, KKV-k és mikrovállalkozások egyaránt)
- megyében működő civil / társadalmi szervezetek
- megyében lévő települések (ezen belül külön célcsoportként a megyei városok)
- Nyíregyháza Megyei Jogú Város
- megyében lévő kistérségek (2013. január 1-től járások is)

Megyén kívüli szereplők

- szomszédos megyék (Hajdú-Bihar megye és Borsod-Abaúj-Zemplén megye)
- az országhatár túloldalán elhelyezkedő szomszédos megyék (Romániában Szatmár megye, Ukrajnában Kárpátalja megye)
- A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. számú mellékletében nevesített, a területfejlesztési koncepciók és programok véleményezésére jogosult szervek (Országos Területfejlesztési Tanács; miniszterek; kormányhivatalok; Országos Környezetvédelmi Tanács; Magyar Tudományos Akadémia; országos önkormányzati érdekszövetségek)
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal
- releváns ágazati minisztériumok és azok szakmai szervezetei - specifikus szakmai területekhez kapcsolódóan

7.1.3 Szervezeti háttér

A partnerségi folyamat működtetése megfelelő szervezeti háttér biztosítása nélkül nem elképzelhető. Kapacitások szükségesek a partnerek számára elérhető információk folyamatos frissítéséhez, a partnerségi események előkészítéséhez és lebonyolításához, a partnerektől érkező javaslatok beépítéséhez, a partnerek felé történő visszacsatoláshoz és a folyamat dokumentálásához egyaránt. A partnerségi folyamat koordinálásáért és a partnerség működtetéséért **a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat a felelős.**

A partnerségi folyamat működtetését biztosító szervezeti struktúra elemei a következők:

- A Megyei Önkormányzat területfejlesztési ügyekért felelős alelnöke irányítja és vezetőként koordinálja a fejlesztésekhez kapcsolódó partnerségi folyamatot.
- A Megyei Önkormányzat Területfejlesztési Koordinációs és Önkormányzati Csoportján belül kialakításra kerül egy partnerségi szakmai team. A szakmai team végzi a partnerségi folyamathoz kapcsolódó feladatokat, amelyekhez kapcsolódóan szükség esetén igénybe vesz a szervezeten belüli szolgáltatásokat (pl. informatikai), illetve külső szolgáltatásokat.
- A megyén belüli legfontosabb partnerségi csoportok (érdekcsoportok) koordinációját 3 ún. partnerségi munkacsoport biztosítja (vállalkozói, civil és önkormányzati). A partnerségi munkacsoportok támogatják a partnerségi folyamatot, képviselik az adott érdekcsoport érdekeit és elképzeléseit, részt vesznek az adott érdekcsoport bevonását szolgáló események előkészítésében és lebonyolításában. Mindhárom munkacsoport hasonló összetételű:
 - vezetője a Megyei Közgyűlés releváns szakmai bizottságának képviselője;
 - tagjai az adott érdekcsoport ügyeivel foglalkozó megyei érdekképviselői és szakmai szervezetek képviselői

7.1.4 Partnerségi kommunikációs csatornák és eszközök

A partnerség központi eleme a partnerekkel történő folyamatos és hatékony kommunikáció. Ehhez megfelelő felületek - kommunikációs csatornák szükségesek.

1. *Online felület:* a partnerséghez kapcsolódóan dedikált online felület, amely elérhető a MÖK honlapjáról. Az online felület folyamatosan frissülő információkat tartalmaz a megyei fejlesztési ügyekhez kapcsolódóan. Az online felület tartalmi elemei a következők:
 - a) hírek, információk a tervezési folyamattal kapcsolatban;
 - b) a koncepcióalkotás, programozás során megszülető részanyagok, munkadokumentumok és végleges anyagok;
 - c) partnerségi rendezvényekhez kapcsolódó információk, anyagok;
 - d) online kérdőívek
 - e) felület a javaslatok, vélemények megfogalmazására;
2. *Elektronikus hírlevél:* negyedévente megjelenő és e-mailben terjesztett fejlesztési hírlevél.
3. *Megyei média:* rendszeres sajtótájékoztatók valamint stúdióbeszélgetések a tervezési (majd később a megvalósítási) folyamat fontos döntési pontjaihoz, illetve a partnerségi rendezvényekhez kapcsolódóan, sajtó képviselőinek meghívása a partnerségi rendezvényekre.
4. *Partnerségi fórumok, rendezvények:* rendszeres partnerségi rendezvények a tervezési (később pedig a megvalósítási) folyamat lényeges mérföldköveihez kapcsolódóan, elsősorban a kiemelt megyei érdekcsoportok (vállalkozói, civil, önkormányzati) képviselői számára.
5. *Célzott partnerségi egyeztetések:* személyes egyeztetések a partnerségi folyamat különböző szakaszaiban, elsősorban a megyén kívüli szereplőkkel (de adott esetben ilyen személyes egyeztetésre kerülhet sor egy-egy meghatározó megyei vállalkozás bevonásával is).
6. *Kérdőíves felmérések különböző célcsoportok körében* – a partnerségi szereplők főbb kihívásainak és fejlesztési elképzeléseinek feltárása érdekében.

7. *Kiadványok, nyomtatott anyagok:* ahogyan arra már rámutattunk, a partnerségi folyamatban igyekszünk minimalizálni a papírfelhasználást, az információáramlást elektronikusan, online csatornákon keresztül biztosítani. Ugyanakkor a lakosság körében lehetnek olyan csoportok, amelyek elérésében fontos a nyomtatott anyagok használata. Ennek megfelelően a tervezési folyamat outputjaként megszülető, már véglegesnek tekinthető, jóváhagyott anyagokból (konceptió és program) rövid, közérthető formában megfogalmazott tájékoztató kiadvány készül.

7.1.5 *A partnerségi egyeztetés főbb szakaszai*

A tervezési folyamathoz kapcsolódó partnerségi egyeztetés a következő főbb szakaszokra bontható:

1. A koncepciót megalapozó helyzetfeltáró – értékelő részhez kapcsolódó partnerségi egyeztetés (2012. június 1. – november 15.)

- Kistérségi fórumok a megye valamennyi kistérségében;
- Területfejlesztési vitafórum a megyei civil, önkormányzati, intézményi és vállalkozói szereplők részvételével;
- Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottságának ülései;
- Az előzetes koncepció és a helyzetfeltárás munkaanyagának megtárgyalása a Megyei Közgyűlés ülésein;
- A partnerségi munkacsoportok megalakítása;
- Online felület kialakítása és folyamatos frissítése;
- Partnerségi fórumok (civil, vállalkozói és önkormányzati) a helyzetfeltárás következtetéseinek megvitatására;
- Kérdőíves felmérések indítása a fejlesztési elképzelések összegyűjtésére;
- A helyzetfeltárás következtetéseinek egyeztetése Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal;
- A helyzetfeltárás következtetéseinek egyeztetése a szomszédos megyékkel;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése;

2. A koncepció és program javaslattevő fázisának egyeztetése (2012. október 15 - december 15.)

- Online felület folyamatos frissítése, visszacsatolások gyűjtése és feldolgozása;
- Kérdőíves eredményeinek feldolgozása;
- Partnerségi fórumok (civil, vállalkozói és önkormányzati) a koncepció fő irányainak, fejlesztési javaslatainak megvitatására;
- Előzetes egyeztetés az érintett hatóságokkal és szakminisztériumokkal;
- Fejlesztési irányok és javaslatok egyeztetése Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal;
- Fejlesztési irányok és javaslatok egyeztetése a szomszédos megyékkel;
- A javaslattevő rész megtárgyalása a Megyei Közgyűlés Területfejlesztési Bizottságának ülésén;
- A javaslattevő rész munkaanyagának megtárgyalása a Megyei Közgyűlésen;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése rendezvényekhez kapcsolódóan, stúdióbeszélgetés a megye fejlesztési elképzeléseiről;

3. Teljes megyei területfejlesztési koncepció egyeztetése (2013. január 1. – november 30.)

- Online felület folyamatos frissítése, visszacsatolások gyűjtése és feldolgozása;
- Egyeztetés a Nemzetgazdasági Minisztériummal és Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 16-19.§-ában előírtaknak megfelelően;
- Civil, vállalkozói és önkormányzati fórum a program egyeztetésére;
- A területi szinten – alulról jövő kezdeményezésként – megrendezésre kerülő egyeztetési fórumokon tájékoztatás nyújtása a tervezési folyamat fontos mérföldköveiről, vélemények és javaslatok meghallgatása, a felmerülő kérdések megválaszolása;
- A megyei területfejlesztési koncepció és program tárgyalása a Területfejlesztési Bizottság ülésén;
- A megyei területfejlesztési koncepció és program megyei közgyűlés elé történő benyújtása és elfogadása;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése rendezvényekhez kapcsolódóan, stúdióbeszélgetés a megye fejlesztési elképzeléseiről;
- Kiadvány előkészítése a megyei területfejlesztési koncepcióról és programról.

7.1.6 A partnerségi folyamat és eredményeinek dokumentálása

A partnerségi folyamat monitoringja, illetve eredményeinek hasznosítása érdekében elengedhetetlen egyszerű eszközökre épülő, de pontos dokumentációja.

A dokumentáció négy során négy eszközt alkalmaz a partnerségi szakmai team:

1. *Partnerségi napló*: időrendben tartalmazza valamennyi partnerségi lépésre vonatkozóan az alapinformációkat (mikor, milyen esemény, megbeszélés, sajtóesemény volt, milyen célcsoport számára);
2. *Részletes partnerségi eseménynaptár*: a partnerségi fórumok, események részletes információit tartalmazza (mikor, hol, résztvevők listája, jelenléti ív, kapcsolódó dokumentumok - pl. meghívó, előadások anyaga, emlékeztetők, stb.);
3. *Folyamatosan bővülő partneradatbázis*: a partnerségi folyamatba bekapcsolódók elérhetőségét tartalmazó részletes címlista;
4. *Partnerségi javaslatok adatbázisa*: táblázatos részletes adatbázis a folyamat során felmerült javaslatok, megjegyzések dokumentálására, mely a következő elemeket tartalmazza: felmerülés dátuma, javaslattevő szervezet vagy személy, javaslat/megjegyzés, javaslat sorsa (beépült vagy nem), visszacsatolás volt-e és mikor, milyen formában.

7.2 A partnerségi terv végrehajtása

Jelen fejezet összefoglalóan tekinti át a partnerségi terv lépéseit. Mivel a partnerségi egyeztetések a dokumentum kidolgozásával párhuzamosan is zajlanak, ezért a táblázat folyamatosan kerül kiegészítésre

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció ¹
2012.03.29.	Közép-Szabolcsi - Többcélú Kistérségi Társulás (Ibrány) Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	<ul style="list-style-type: none"> - a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.03.30.	Szatmári Többcélú Kistérségi Társulás (Mátészalka) Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	<ul style="list-style-type: none"> - a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.04.24.	Kisvárdai és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	<ul style="list-style-type: none"> - a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.04.26.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	<ul style="list-style-type: none"> - a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.05.03.	Záhonyi és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	<ul style="list-style-type: none"> - a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.05.22.	Csengeri Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	<ul style="list-style-type: none"> - a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció

¹ Megtekinthetők a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzati Hivatal Területfejlesztési, Koordinációs és Önkormányzati Csoport irodájában

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció ¹
	készítéséről)			
2012.07.23.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésen a megye területfejlesztési irányairól készített, s a koncepciót megalapozó szakmai vitaanyag véleményezése	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - jegyzőkönyv - jelenléti ív
2012.07.30.	Megyei Területfejlesztési Vitanap	- kistérségi elnökök, munkacsoport vezetők - megyei országgyűlési képviselők - LEADER HACS vezetők - a megye köz-, civil és gazdasági szférájának kiemelkedő szereplői	- kistérségi elnökök, munkacsoport vezetők - LEADER elnökök - a megye köz-, civil és gazdasági szférájának kiemelkedő szereplő	- meghívó - jelenléti ív - vitaanyag - prezentációk
2012.09.25.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésen tájékoztatás a megyei területfejlesztési feladatokról, a koncepció részeiről, munkafázisairól, határidőkről	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - tájékoztató anyag - jegyzőkönyv - jelenléti ív
2012.10.04.	Közgyűlés: tájékoztatás a megyei területfejlesztési feladatokról, a koncepció részeiről, munkafázisairól, határidőkről	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - tájékoztató anyag - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat a tájékoztatóban foglaltak megtárgyalásáról és tudomásul vételéről
2012.11.14.	Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum: alakuló ülés és a Koncepció Helyzetelemzés-helyzetértékelés részének véleményezése	Nyíregyháza Megyei Jogú Város képviselői, a Megyei Önkormányzat képviselője, kompetens munkatársai	Megyei Jogú Város képviselői	- meghívó - jelenléti ív - jegyzőkönyv - határozat
2012.11.20.	Intézményi és civil partnerségi munkacsoportülés: alakuló	a megye főbb intézményeinek vezetői, valamint	a megye intézményi és civil szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció ¹
	ülés és a Konceptió Helyzetelemzés-helyzetértékelés részének véleményezése	civil szervezeteinek elnökei		
2012.11.20.	Vállalkozói partnerségi munkacsoportülés: alakuló ülés és a Konceptió Helyzetelemzés-helyzetértékelés részének véleményezése	a megye főbb vállalkozói	a megyei vállalkozói szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2012.11.21.	Önkormányzati partnerségi munkacsoportülés: alakuló ülés és a Konceptió Helyzetelemzés-helyzetértékelés részének véleményezése	kistérségi elnökök és HACS- ok vezetői	a megye önkormányzati szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2012.11.21.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén: a Területfejlesztési Konceptió Helyzetelemzés-helyzetértékelés munkaanyagának jóváhagyása	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - előterjesztés - jelenléti ív - emlékeztető - határozat
2012.11.29.	Közgyűlés: a Területfejlesztési Konceptió Helyzetelemzés-helyzetértékelés munkaanyagának jóváhagyása	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - előterjesztés - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat
2012.12.19.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén: beszámoló a megyei területfejlesztési tapasztalatokról és a jövőbeni feladatokról	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - beszámoló - jelenléti ív - emlékeztető - határozat
2012.12.19.	Közgyűlés: beszámoló a megyei területfejlesztési tapasztalatokról és a jövőbeni feladatokról	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - beszámoló - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat
2013.03.09.	Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum: a megye lehetséges fejlesztési irányainak, a beavatkozás lehetséges területeinek azonosítása	Nyíregyháza Megyei Jogú Város képviselői, a Megyei Önkormányzat képviselője, kompetens munkatársai	Megyei Jogú Város képviselői	- meghívó - jelenléti ív - jegyzőkönyv
2013.01.10.	Intézményi és civil	a megye főbb	a megye	- meghívó

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció ¹
	partnerségi munkacsoportülés: a megye lehetséges fejlesztési irányainak, a beavatkozás lehetséges területeinek azonosítása	intézményeinek vezetői, valamint civil szervezeteinek elnökei	intézményi és civil szférája	- jelenléti ív - emlékeztető
2013.01.10.	Vállalkozói partnerségi munkacsoportülés: a megye lehetséges fejlesztési irányainak, a beavatkozás lehetséges területeinek azonosítása	a megye főbb vállalkozói	a megyei vállalkozói szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2013.01.14.	Önkormányzati partnerségi munkacsoportülés: a megye lehetséges fejlesztési irányainak, a beavatkozás lehetséges területeinek azonosítása	kistérségi elnökök és HACS- ok vezetői	a megye önkormányzati szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2013.01.15.	Elnöki Konzultációs Testület: a megye lehetséges fejlesztési irányainak, a beavatkozás lehetséges területeinek azonosítása	2010-es választásokon mandátumot szerzett pártok képviselői, Nyíregyháza Megyei Jogú Város képviselője, Sz-Sz-B Megyei Kormányhivatal képviselője, Nyíregyházi Főiskola képviselője, a Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottságának képviselője, megyei jegyző	2010-es választásokon mandátumot szerzett pártok, Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata, Sz-Sz-B Megyei Kormányhivatal, Nyíregyházi Főiskola, a Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága	- meghívó - jelenléti ív - feljegyzés
2013.02.04.	TOP 100 Klub bevonása: a megye lehetséges fejlesztési irányainak, a beavatkozás lehetséges területeinek azonosítása	a megye 100 legsikeresebb vállalkozója	a megye 100 legsikeresebb vállalkozója	- meghívó - jelenléti ív - fotódokumentáció - sajtóközlemény
2013.02.07.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén: beszámoló a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat 2012. évben végzett területfejlesztési feladatairól	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - beszámoló - jelenléti ív - emlékeztető - határozat

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció ¹
2013.02.15.	Közgyűlés: beszámoló a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat 2012. évben végzett területfejlesztési feladatairól	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - beszámoló - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat
2013.03.12.	Megyei versenyképes élelmiszergazdaság erősítése	megyei élelmiszerfeldolgozók	megyei élelmiszerfeldolgozók	- meghívó - jelenléti ív - feljegyzés
2013.04.17.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén: a Területfejlesztési Konceptió Javaslattevő munkanyaga előzetes jóváhagyása	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - előterjesztés - jelenléti ív - emlékeztető - határozat
2013.04.24.	Közgyűlés: a Területfejlesztési Konceptió Javaslattevő munkanyaga előzetes jóváhagyása	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - előterjesztés - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat
2013.06.20.	Stratégiai céloknak megfelelően workshopok szervezése: Zöld megye workshop	a megye – megújuló energiával foglalkozó – szakemberei	a megye – megújuló energiával foglalkozó – szakemberei	- meghívó - jelenléti ív - feljegyzés
2013.06.20.	Stratégiai céloknak megfelelően workshopok szervezése: Proaktív megye workshop	a megye főbb civil szervezetei	a megye civil társadalma	- meghívó - jelenléti ív - feljegyzés
2013.06.21.	Stratégiai céloknak megfelelően workshopok szervezése: Képzett megye workshop	a megye oktatásért, képzésért felelős szakértői	a megye oktatásért, képzésért felelős szakértői	- meghívó - jelenléti ív - feljegyzés
2013.06.24.	Stratégiai céloknak megfelelően workshopok szervezése: Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok workshop	három decentrum képviselői, járásközpontok vezetői	decentrumok, járások	- meghívó - jelenléti ív - feljegyzés
2013.09.18.	A Megyei Közgyűlés Terület-és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén: a területfejlesztési koncepció társadalmatisítása	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető - határozat
2013.09.18.	Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum: a területfejlesztési koncepció társadalmatisítása	Nyíregyháza Megyei Jogú Város képviselői, a Megyei Önkormányzat képviselője, kompetens munkatársai	Megyei Jogú Város képviselői	- meghívó - jelenléti ív - jegyzőkönyv

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció ¹
2013.09.19.	Észak-Alföldi Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum: megyei területfejlesztéssel kapcsolatos kérdések megvitatása	a Jász- Nagykun-Szolnok Megyei, a Hajdú-Bihar Megyei és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlések elnökei, valamint az érintett megyei önkormányzatok szakértő munkatársai	Észak-alföldi régiót alkotó megyék	- meghívó - jelenléti ív - jegyzőkönyv
2013.09.20.	Önkormányzati partnerségi munkacsoportülés: a területfejlesztési koncepció társadalmasítása	kistérségi elnökök, városok polgármesterei, HACS- ok vezetői	a megye önkormányzati szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2013.09.24.	Intézményi és civil partnerségi munkacsoportülés: a területfejlesztési koncepció társadalmasítása	a megye főbb intézményeinek vezetői, valamint civil szervezeteinek elnökei	a megye intézményi és civil szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2013.09.24.	Vállalkozói partnerségi munkacsoportülés: a területfejlesztési koncepció társadalmasítása	a megye főbb vállalkozói	a megyei vállalkozói szférája	- meghívó - jelenléti ív - emlékeztető
2013.09.26.	Közgyűlés: a Területfejlesztési Koncepció társadalmasítása	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - előterjesztés - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat